

АКАДЕМИЯ НАУК УЗБЕКСКОЙ

ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ ИМ. БИРУНИ,
ИНСТИТУТ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ ИМ. А. С. ПУШКИНА

УВАЙСИ

ДИВАН

108

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК УЗБЕКСКОЙ

ТАШКЕНТ — 1959

ЎЗБЕКИСТОН

ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ

БЕРУНИЙ НОМИДАГИ ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ,
А. С. ПУШКИН НОМИДАГИ ТИЛ ВА АДАБИЁТ ИНСТИТУТИ

УВАЙСИЙ

ДЕВОН

ЎЗБЕК АДАБИЁТИ ТАРИХИ ЁДГОРЛИК-
ЛАРИ* СЕРИЯСИ Ўзбекистон ~~Фанлар~~ Фанлар
академияси Президиумининг 1958 йил, 31 октябр-
даги 22-сон қарорига мувофиқ нашр этилмоқда.

Таҳрир ҳайъати: ЎзССР ФА академиклари
М. Т. ОЙБЕК, ҒАФУР ҒУЛОМ, ЎзССР ФА кор-
респондент аъзоси В. Й. ЗОҲИДОВ, филология
фанлари кандидатлари Ҳ. Т. ЗАРИФОВ,
Ғ. КАРИМОВ, П. ШАМСИЕВ, Ҳ. СУЛАЙМОНОВ,
А. ҚАЮМОВ.

Нашрга тайёрловчилар:

Азиз Қаюмов
Эътибор Иброҳимова

Масъул муҳаррир
Сабоҳат Азимжонов

На узбекском языке

Увайси

ДИВАН

Нашриёт редактори *Б. Сайимов*
Художник *В. Тий*
Техредактор *В. П. Барцева*
Корректор *А. Муҳаммадқулов*

Р09901. Теришга берилди 18/IX-59 й. Босишга рухсат этилди 6/XI-59 й.
Қоғоз 84×108 ^{1/32} = 4,5 қоғоз 14,76 босма л. Нашриёт л. 7,4 Тиражи 10000
Баҳоси 4 с 45 т. Муқоваси 2 с.

ЎзССР Фанлар академияси нашриётнинг босмаҳонаси.
Тошкент, Хоразм кўчаси 9. Заказ 1029, 1959.
нашриёт адреси: Куйбишев кўчаси, 15.

УВАЙСИИ

Увайсий XIX асрнинг биринчи ярмида ташкил топган Қўқон адабий муҳитининг кўзга кўринган вакиллари-ридан биридир. Увайсий шеърлари халқ оммаси орасига кенг ёйилган. Унинг шеърлари радиода, тўйлар, байрамлар, сайиллар, турли оммавий йиғинларда халқ ҳофизлари томонидан шашмақом оҳанглирида ҳалигача куйланиб келади. Айниқса Увайсийнинг:

**Забонингни кетургил, эй шакарлаб, тўти гўфтора,
Нечукким марҳамаг бўлсун неча мендек дилафкора,—**

деб бошланадиган машҳур ғазали ўзбек халқининг энг сеvimли ашулаларидан бири бўлиб қолган.

Увайсий ижодини ўрганишдаги биринчи асосий манба унинг бизгача етиб келган мукаммал девонидир. Бу девоннинг ягона қўлёзма нусхаси ЎзССР Фанлар академияси Шарқшунослик институтида сақланади (инв. № 1837).

Бу девондан ташқари ўша китобда шоиранинг ўзбек тилида маснавий йўлида ёзилган «Қарбалонома» достони¹ (қўлёзма № 1837 II) ва «Воқиоти Муҳаммад Алихон» сарлавҳали шеърий ҳикояси (қўлёзма № 1837 III) ҳам бор.

Шоира Увайсийнинг туғилган йили ҳозирча аниқланган эмас. Аммо унинг ижодий фаолияти XIX асрнинг биринчи ярмига тўғри келиши сабабли унинг туғилган пайтини XVIII асрнинг охири ёки XIX асрнинг дастлабки йиллари деб тахмин қилиш мумкин.

---

¹ Бу дoston тахминан 1913—1914 йилларда Тошкентда нашр этилган.

Увайсийнинг номи Жаҳон отин бўлиб, у марғилонлик бир камбағал шоирнинг қизи бўлган². Шоиранинг адабий тахаллуси асосан Увайсий бўлиб, ўз шеърларига Увайсий, гоҳо эса Вайсий деб тахаллус қўйган. Ўз номи ва тахаллуси тўғрисида шоира бир ғазалида бундай деб ёзади:

Йўқотиб ўзни фано мартабасига етакўр,
Вайсий номим менинг ул номи Жаҳонимга иваз³.

Ўз тахаллусининг маъносини шарҳлаб шоира бошқа бир ғазални бундай мисралар билан тугаллайди:

Бошимга ҳар балоу кулфату меҳнатни солмоқчун
Менга то қўйди хеш номим Увайсий ном ҳар соат⁴.

Увайсий ўз ижодининг бошланиш пайтларида Қўқонга келгани ва бу ердаги адабий муҳит таъсири остида ўз ижодига сайқал бергани маълум. Аммо унинг бу адабий ҳаракатчиликка қай йўсида кириб келгани тўғрисида қарама-қарши эҳтимоллий фикрлар учрайди. Чунончи, «Ўзбек адабиёти тарихи хрестоматияси»нинг II томида Увайсийнинг бир номуносиб эрга берилгани, тезда ундан ажрашиб кетгани айтилади ва шоиранинг Қўқонга келиши тўғрисида бундай деб ёзилади:

«Увайса Умархон саройига тўпланган шоирларнинг мушоиралар мажлисини эшитиб, у ердаги шоирлар билан мушоирага қатнашиб, ўз кучини синамоқ орзусида юрар экан. Пайт топиб бу орзусини отасига билдирган. Отаси севикли қизини бу фикрдан қайтаришга уринсада, муваффақ бўлолмаган. Ниҳоят рози бўлиб, уни қўқонлик бир дўстининг уйига юборган. Бу киши Увайсанинг ҳали ёш жувон эканини кўриб, бу фикрдан қайтаришга уринган. Увайса ўз фикридан қайтмай мақсадига эришувга ёрдам беришни илтимос қилиб ялишиб-ёлборганидан кейин у киши кампир хотин қиёфатида ўрдага бориб кўринг, деб маслаҳат беради.

Увайса қари хотин қиёфатида ўрдага боради. Уни шоирлар мажлисига қабул қилмайдилар. Увайса бир байт ёзиб, мажлисга киритади. Шундан кейин уни мажлисга қабул қиладилар. Бироқ бу ерда Увайсанинг кампир эмас, ёш жувон экани билишиб қолиб, уни ўрдага

² «Ўзбек адабиёти хрестоматияси», т. II, Тошкент, 1948, б. 240.

³ Увайсий девони, Ўз ФА ШИ қўлёзмаси № 1837, 90-бет.

⁴ Уша қўлёзма 37-бет.

чўрилар қаторига киритиб юборадилар. Увайса шу бўйича Умархон саройида қолиб кетган экан»⁵

Бу хрестоматияда яна Увайсийнинг Нодирага шеър ёзиш йўллари ўргатгани ва уни етук шоира қилиб тарбиялагани тўғрисида нақл келтирилади⁶.

Яна бир бошқа маълумотларга кўра, Увайсий марфилонлик шоир Сиддиқнинг қизи бўлиб, отаси ниҳоят фақирлик натижасида ўз қизининг сарой ҳарамига киритилишига розилик беришга мажбур бўлгани ва Увайсийнинг саройида Нодира тарбияси остида камолга етишиб, адабий муҳитда маълум даражага эришгани эҳтимол тутилади⁷. Увайсий ҳаётининг охиригача Қўқон шаҳарида қолади, Диловар номли шоир Увайсийнинг ўғли экани тўғрисида сўзлар ҳам бор⁸.

Увайсий девонидаги шеърлар орасида Умархонга бағишлаб ёзилган ғазаллар учрайди. Иккита ғазалида шоира у хонга хитобан бундай деб ёзади:

Увайсий машқи номаъзурини айб этма, султоним
Ки беидроку ҳам мазлуму нодондур нучук қилсун⁹.

Ажаб анъори номавзун боғлади Вайсий ҳасаддинким
Умархон зуфунункин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди¹⁰.

Бу далиллар шоиранинг Умархон ва унинг саройига маълум даражада алоқадор бўлганини кўрсатади.

Булардан ташқари, Увайсий девонидаги айрим ғазалларда XIX аср I ярмидаги Қўқон адабий муҳитининг баъзи вакиллари тўғрисидаги фикрлар, уларга мурожаатлар учрайди. Масалан, Фазлий ва Маҳзуна ўртасидаги мушоира тўғрисида Увайсий бундай деб ёзади:

Фазлий била ул ғунчаи нашгуфта очилмиш
Сайри чамани ҳам гули хандони ғанيمات¹¹.

Сайид Насиб деган кишига хитобан Увайсий киноя билан бундай деб ёзади:

---

⁵ Ўзбек адабиёти тарихи хрестоматияси. Тошкент, 1945, 240-бет.

⁶ Уша ерда.

⁷ П. Қаюмов, Қўқон тарихи ва унинг адабиёти. Қўлёзма, II дафтар, 65-бет.

⁸ Уша асар, ўша ерда.

⁹ ЎзФА ШИ, қўлёзма, № 1837, 117-бет.

¹⁰ Уша ерда, 128-бет.

¹¹ ЎзФА ШИ қўлёмаси, № 1837, 168-бет.

Бўлмаса манзур Увайсий машқи, эй Сайид Насиб,
Маъдани маъни эурсен, менки нодон, қилма айб¹².

Қуйидаги мисралар шоир Нозим адресига қарата
ёзилганга ўхшайди:

Хублар амр айлади Нозимлигинг изҳор эт
Назм улдур тафсири ёрона дийдам мунтазир¹³.

Бу парчалар шоира Увайсийнинг ўз адабий гуруҳи-
даги иштироки ва унинг ўша гуруҳдаги шоирлар билан
муносабатини ўрганишга ёрдам берувчи айрим белги-
лар сифатида қаралиши мумкиндир.

Увайсий биографиясига оид қисқача маълумотлар
ҳозирча фақат шулардан иборат.

* * *

Жаҳон отин Увайсий ўзининг кўп шеърларини му-
ҳаббат мавзuida ёзди.

Шоиранинг баъзи лирик ғазалларида севги туйғула-
ри, муҳаббат изтиробларининг бадий ифодаси, севгучи
кўнгулнинг дардли ҳароратли кечинмалари, унинг чека-
ётган изтироблари, ёрга етишиш йўлидаги тўхтовсиз ин-
тилишлари аниқ сезилиб туради. Шеърнинг лирик қаҳ-
рамони уларни бирма-бир баён қилиб кўнглини бўшата
боради:

Бир пари пайкар суманбар ёра ошнқ бўлмишам
Лаъли дилканш, сўзи хуш дилдора ошнқ бўлмишам.

Мадди оҳим кўкдадир, сориг юзимда ашқи ол
Ул қади раъно, юзи гўлнора ошнқ бўлмишам.

У кўпинча севгили ёрига мурожаат қилади, унга ўз
дардларини изҳор этади ва висол, вафо илтижо қилади.

Расво бўлур гар ўлса киши мубтало сенго,
Бегонадур тааллуқидин ошнго сенго.

Жондин кечарки, қўйса киши васлинг қадам,
Ҳайратдадирки айласа бир иқтидо сенго.

Девондаги кўп ғазалларнинг асосий мазмунини ёр-
нинг гўзаллиги, унинг тасвири ва тавсифи ташкил эта-
ди. Улар айрилиқ изтироблари, интизорлик, ёрнинг бе-
парволигидан нолиш натижасида юз берган туйғулар-
нинг шеърый тизмасидан иборатдир.

¹² Уша асар, 37-бет.

¹³ Уша асар, 71-бет.

Бўлди бағрим тўла қон ўқларининг фурқатидин,
Солмади бир назаре кўзлари бодом менго.

Халқ, манъ этма мени, раҳм этиб ҳолима сен
Куйи сориға борай тупроғи ором менго.

Увайсийнинг кўпгина шеърӣ асарлари шоиранинг ўз аҳволи, ички кечинмалари, атрофини ўраган ижтимоий муҳитга муносабатини, унинг дунёқарашининг айрим штрихларини белгиловчи бадий лавҳалардан иборат.

Шоира ўзининг қуйидаги чуқур мазмунли, дардманд ғазалида ўз руҳий ҳолатининг аниқ картинасини кўрсатади:

Меҳнату аламларга мубтало Увайсиймен
Қайда дард эли бўлса, ошно Увайсиймен.

Истадим бу оламини, топмадим вафо аҳли
Барчадин юмуб кўзни муддао Увайсиймен.

Тақдирга бўйсуниб, унинг барча аламлари, азоблари, кажрафторлигига чидаш, тоқат қилиш шоира ижодида яққол кўзга ташланиб туради. Шахсий ҳаётда Увайсий бахтсиз бўлгани унинг умидсиз муҳаббати тўғрисидаги дардли шеърлари девонда анчагина учрайди.

Уша даврда юз бераётган воқеалар иқтисодий ва ижтимоий ҳаёт оқил, доно, фозил шахсларнинг камол топишига имкон бермаган. Уша давр ижтимоий ҳаётида ҳукмрон мавқени эгаллаган эксплуататор синф манфаатларига хизмат қилувчи феодал-клерикал йўналишдаги адабиётнинг вакилларигина турмушдаги барча афзалликлардан фойдаланганлар. Шунинг учун ҳам Ҳозиқ, Гулханий, Махмур, Ғозий, Мадзаң каби демократик йўналишдаги адабиёт вакиллари бўлган шоирлар замондан дод деб ўтдилар.

Ҳозиқ актив инсонпарварлик йўлини тутди, ўзининг чуқур фалсафий фикрлар билан суғорилган шеърларида қора замонанинг барча ваҳшатларига лаънатлар йўллади, Махмур ўзининг ўлмас сатирик шеърларида ҳукмрон синф вакилларини қаттиқ ва аёвсиз ҳажв қилди. Уларнинг ифлос башараларини элга намойиш қилди, лирик шеърларида эса ўзининг насибаси «хар ноништага дастурхонида илон заҳари» бўлганидан фирон чекди. Ғозий қора толе, ёлғизлик ва бебахт ҳаётдан юракларни титратиб фарёд қилди. Маъдан унга жўр бўлди.

Ана шундай муҳитда Увайсийнинг тақдири ҳам бу шоирларнинг тақдири билан жуда яқин эди. Аммо

шоира ўз аччиқ қисматиға бўйин эгди, кўнди; бахтсиз ҳаёти, умидсиз муҳаббатидан фақат бўғилиб, яширин нола қилди. Унинг бўғиқ, товушсиз йиғи билан тўла аламли шеърлари, шоира қалбидаги дард ва ҳаяжон вулканининг дудлари эди.

Фигону айб, оҳу таъна бир бечора маҳзунмен,
Ки бир Лайли, парвариш шоҳға овора Мажнунмен.

Дили мотам, қади хам таъи номавзуну беидрок
Лабида кулкну, бағрида қон, кўз ёши Жайҳунмен...

Ҳадисо, лабларинг изҳор қилмоқликка маҳрам йўқ,
Кеча-кундуз жигар хунобасидин дийда пурхунмен.

Мутелик, тақдирнинг ҳар қандай зарбаларига чидаш, унинг шафқатсизлиги, зулмларига бўйин эгиб ёввошлик билан бўйсуниб шоиранинг қисмати бўлди.

Тангрим мени не айласа, бечора турурмен,
Бечоралиғимдин эла афсона турурмен.

Номус этарлар кўруб ул хору хасимни
То мурғи маломатлара кошона турурмен.

Ўртанса вужудим бори токим ажаб эрмас,
Бир шамъи руҳим ҳуснига парвона турурмен.

Ҳеч ким мени обод эта олмас бу жаҳонда,
Ул нахну қасамнодаги вайрона турурмен.

Дарён муҳаббат ора нишқ аҳли урар мавж,
Қаърида садаф, батнида дурдона турурмен.

Вайсий, дема ҳақ менга берур жавру жафони,
Сабр айлағучи жаврига мардона турурмен¹⁴.

Ҳаётга ана шундай пассив муносабат шоира дунёқарашини маълум маҳдудликка туширди. Дунёдан шодлик, хурсандлик кўрмай, муҳаббатдан севинч ва бахт топмай Увайсий улардан четланиб, зуҳд йўлига ўта бошлайди. Унинг бояги ишқ, вафо, висол шодликларини куйловчи ҳаётбахш ғазалларининг ўрнини тақво, зуҳд худога интилиш, дунёдан воз кечиб, нариги дунёга умид боғлашни тарғиб этувчи асарлар эгаллай бошлайди. Бир маҳаллар:

Дунёни бугун давр ила даврони ғанимат,
Келтурди халойиқни ки меҳмон ғанимат,—¹⁵

¹⁴ Увайсий девони, 130-бет.

¹⁵ Уша асар, 37-бет.

деб ёзган Увайсий, энди уларнинг тамомила қарама-қаршиси бўлмиш кавсар, ваҳдат майини кўкларга кўтарувчи, зуҳд-тақвони улуғловчи шеърлар ёза бошлади.

Агар толиб эсанг, дунёни таркин мисли адҳам тут,
Будур таълим, матлубингни домонини маҳкам тут.

Ўзинг ўзлук балосидин агар қутқармоқ истарсен,
Сиришнинг селини тўфон этиб, чашмингни пурнам тут...

Ана шундай мотивлар шоиранинг зоҳидларга муносабатини кўрсатувчи шеърларида айниқса барала эшитилади.

Маълумки, зоҳидлар реал дунёдан воз кечишни, тоат-ибодат билангина шуғулланиб, бошқа барча дунёвий ишлардан юз ўгиришни тарғиб қилувчи ўга реакцион идеологиянинг мухлислари эдилар. Бу реакцион оқим ҳар доим илғор фикр эгалари томонидан қаттиқ ва аёвсиз танқид ва рад қилиниб келди. Навоий, Жомий, Фузулий, Бедил каби Шарқ адабиёти классикларининг антизоҳидизм руҳидаги шеърлари бу фикрнинг ёрқин шоҳидидир. Бу классикларнинг илғор фикрлари XIX асрдаги прогрессив-демократик йўналишдаги адабиёт арбоблари томонидан давом этдирилди. Ҳозик, Ғозий, Нодира каби шоирлар ўз шеърларида зоҳидизмнинг туб реакцион моҳиятини шиддат билан очиб ташлади-лар, зоҳидларни раҳмсиз танқид қилиб уларнинг таълимоти пуч ва қалбаки эканини очиқ-ойдин изҳор қилдилар. Реакция ва тараққий, жаҳолат ва илғор фикр ўртасида ана шундай муросасиз кураш давом этаётган бир пайтда Увайсий юқорида айтиб ўтилган сабаблар натижасида зоҳидизм позициясида турди, зуҳд ва тақво тарафдорларини баланд қўйди, уларнинг дунёвий ишлардан узоқлашишларини, худога яқинлашишларини мақтади:

Қўйди масжидга кадам саждан комил зоҳид
На учун қиблагаҳим қошига мойил зоҳид.

Сўрди дунёни ҳузурин дунда тоат қилибон,
Борса ул рўзи жазо жаннат дохил зоҳид.

Аҳли олам ани домидин омон топқон эмас,
Нафсу шайтон бошини кесгучи қотил зоҳид.

Жаҳондан ноумидлик, мурод-мақсадларининг амалга олмаганидан ва ошмаяжагидан пайдо бўлган маъюслик шоирани дунёдан юз ўгиришга олиб келди. У ишқ

даргоҳида хору зор бўлганини айтиб, зуҳд, охират, пийри комилда тинчлик топишга интилди:

Кел, эй зоҳид, азизи халқдирсен, қилма касби ишқ,
Ки ҳусн аҳлини даргоҳида ошиқ хору зор эрмиш...

Шундай қилиб, шоиранинг дунёқарашида икки катта камчилик юзага келди. Биринчиси, жаҳондан, ҳаётдан ноумидлик, бу унинг ҳаёт ва муҳитга пассив муносабатига асос бўлди. Иккинчиси эса, ана шу умидсизлик натижасида зуҳд, тақво, майи ваҳдатга интилиш. Бу шоиранинг дунёвий ишлардан, ҳаётдан юз ўгиришига ва шу юз ўгиришликни тарғиб қилишига олиб келди.

XIX асрнинг I ярмида мамлакатнинг ижтимоий ҳаётида шарият догматизми ҳукмрон бўлган бир шароитда, ҳақсизлик, адолатсизлик, зулм авжига чиққан бир пайтда, бу қоронғулик ва деспотизмга қарши дадил кўтарилган Махмур, Ҳозик, Ғозий, Маъдан каби кучли натуралар қуввин остига олиниб, хору зорликка, ўлимга маҳкум қилинаётган бир пайтда, пок табиатли, поэтик кўнгилли, ожиз ва маънос шоиранинг тақдири қандай бўлиши мумкин эди? Увайсий ижодини мистицизм ва зуҳднинг қоронғу ва тор йўлига ҳайдаган, уни маънавий ҳалокатга олиб келган асосий куч шафқатсиз, ёвуз, бераҳм замона, унинг кибрили ва қаттиққўл корчалонлари эмасми?

Феодал даврининг зулмат билан қопланган кўкида халқ талапчилигининг дурдоналари қоронғу кечани бир сониягича ёритиб, сўнгра ўз ҳарорати билан ўз-ўзини куйдириб юборувчи учар юлдузлар каби бир порлаб ўчар эдилар ва кўкда зулмат яна узоқ вақтлар ҳукмрон бўлиб қолар эди. Талантли шоира Увайсий ҳам ана шу юлдузлардан биридир. Унинг ихтирос билан ёзилган илҳомли шеърлари эса, қанчалик сиёсий ва бадний камчиликлари бўлмасин, шоира қалбининг покиза бағридан чиққан бўғиқ фиғонлари, дардли кўз ёшларининг тизма маржонларидир.

*
*   *

Увайсий девонидаги шеърлар ҳаммаси ўзбек тилида ёзилган. Бу девонда тожик тилида ёзилган бирорта ҳам шеър учрамайди. Бу эса қўлимизда мавжуд бўлган де-

воннинг Увайсийнинг ўзбек тилидаги шеърларидангина ташкил топганлигини кўрсатади.

Шоира девонидаги ғазаллар орасида ўзбек халқ оразаки тили элементлари қўлланган мисралар кўнгина учрайди.

Масалан:

Ажаб эрмас кўзимга бўлса сияҳ ушбу жаҳон,
Тенгдурур фурқатидин субҳ била шом менго¹⁶.

Топмадим излаб бу олам аҳлидин бир дардманд
Йиғласам мен сенга дийдамни тўкиб қон, қилма айб¹⁷.

Бу даврдаги ўзбек адабий тилининг асосий хусусиятларидан бири унда тожик ва араб тиллари элементларининг кенг қўламда қўлланишидан иборатдир. Увайсий шеърлари ҳам бу ҳолнинг аниқ намуналаридан бўлиб хизмат қилади.

Шоиранинг ғазал, мухаммаслари орасида бадий жиҳатдан пишиқ, оригинал ўхшатиш, муболаға, истиораларга бой мисралар анчагина учрайди. Девон билан мукамал танишиш натижасида шоиранинг бадий камолат сари қаттиқ интилганини кузатиш мумкин. У бўш, мазмуни унча чуқур бўлмаган ғазаллардан пишиқ ва пухта асарлар яратиш даражасигача кўтарилди. Классик шоирлар шеърларига муваффақиятли мухаммаслар боғлади. Аммо унинг ижодидаги энг муҳим ижобий момент шеърда тасвирланган туйғуларнинг ниҳоят самимийлигидир. Шоира ўз оғир ички кечинмаларини қаттиқ ва изтироб билан баён этади ва бу барча ўқувчининг қалбига бетўхтов бориб этади. Ана шу самимийлик шеърнинг айрим бадий етишмовчиликларини ҳам қоплаб кетади:

Куйдурди, нетай, бу доғи ҳижрон
Фарёд этибон чекарман афгон.
Бул жону таним йўлида қурбон
Дарду, аламу ғамим фаровон.

Келтирмишам эмди илтижо мен,
Кўтоҳу, қусуру, норасомен

Йўқтур бу жаҳонда ёру ҳамдам,
Бир аҳли рамизу мунисе ҳам

¹⁶ Уша девон, 5—6-бетлар.

¹⁷ Уша девон, 31-бет.

Бу воқнадин кўнгулда юз ғам,
Бир ерда қарору сокин этмам.
Келтирмишам эмди илтижо мен,
Кўтоҳу, қусуру, норасомен.

Бу келтирилган мисолда кучли ўхшатишлар, истиоралар, муболағалар йўқ. Аммо шеърнинг таъсир кучи зўр. Чунки бу шеърда баён этилаётган юрак дардлари шуқадар чуқур самимият ва зўр ҳаяжон билан ифода қилинганки, у бевосита ўқувчининг юрагига бориб етади. Гоҳо изтироб тўлқинларининг қаттиқ таъсири остида шоира ўз дардларини баён этишда қофия тўсиғини босиб ўтиб кетади ва уларни оқ шеър тарзида ифодалайди:

Замона кулфатидин бу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди,
Бу чархи бемурувватдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Жароҳат бўлди бағрим тиғи бедоди рақиблардин,
Бу кўтаҳ мардуми нофаҳмдин доғ ўлди, доғ ўлди.

Шуни қайд этиб ўтиш керакки, оқ шеър ана шу даврда яшаган шоирлардан Увайсийдан бошқа бирор шоир ижодида учраган эмас.

Девонда ғазаллар кўп учрайди. Юқорида айтиб ўтилганидек, мухаммаслар, мусаддаслар ҳам анчагина бор. Улар билан бир қаторда арузнинг кам шоирлар томонидан қўлланилган йўлларида ёзилган ғазаллар ва мусаддаслар ҳам учрайди.

Умуман, Увайсий девони билан танишар эканмиз, шоира қаламининг камолат даражаларига етаётган пайтда тўхтаганини қайд этиб ўтишга тўғри келади.

Увайсий лирикаси ўзининг баъзи стишмовчиликларидан қатъий назар, оригинал оҳангга эга, ана шунинг ўзи ҳам шоираниннг ўз даври адабиётида маълум мавқега эга бўлишига ва халқ оммаси орасига кенг ёйилишига сабаб бўлган. Шунинг учун ҳам халқ ўз талантли қизининг хотирасини ҳамон қадрлаб келади.

Азиз Қайумов
Эътибор Иброҳимова.

---

(148) Забонингни кетургил, эй шакарлаб, тўти гуфтора,
Нечукким марҳамат бўлсин неча мендек дилафкора.

Нигоҳинг ташлагил лутф айлабон, эй шўх бепарво,
Йўлингда интизор ўлғон мени бул ошиқи зора.

Мени ло ядхулу деб маҳрум этма, боғбон аҳли,
Азал деҳқони бағрим қонини тикканду гулзора.

Харидор ўлдим ўл нахлу қасамнода сенга дилбар
Замон аҳлини ҳам деб солма кўп ҳуснингни бозора.

Элимда бош ила жон хориж ўлғум икки оламдин,
Кўруб қалложлик кўрсатма зулмингни харидора.

Бағир қоним эди саҳрода буткан лолаи рангин
Биҳамдиллоҳ на соат кун эди санчилди дастора.

Хабардор ул харобот аҳли ичра соқийи даврон
Пайопай тут аёғинг ташналаб ўлғай бу хуммора.

Муяссар бўлмаса, гар тоқи абру саждагоҳингдин
На қосил сенга, зоҳид, ташлагил бўйнунгни зуннора.

Увайсий, юз жафо кўрсанг ҳақиқат ёридин доим,
Ўгурма юз анга, ҳам солма кўзни ўзга дилдора.

(129) Меҳнату аламларга мубтало Увайсиймен,
Қайда дард эли бўлса, ошино Увайсиймен.

Истадим бу оламни, топмадим вафо аҳли,
Барчадин юмуб кўзни муддао Увайсиймен.

Кечалар фиғонимдин тинмади кавокиблар,
Арз то само узра можаро Увайсиймен.

То кўриб хароботин таън этма, эй зоҳид,
Бир нафас эмас холий иқтидо Увайсиймен.

Фақр боргоҳига қўйса гар қадам ҳар ким,
Бош анга керак бўлса, жон фидо Увайсиймен.

Вайсий бериёзат деб саҳл тутма, эй ориф,
Иншқ аро ниҳон, дарди бедаво Увайсиймен.

(167) Замона кулфатидин бу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди,
Бу чархи бемуруватдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Жароҳат бўлди бағрим тиғи бедоди рақиблардин,
Бу кўтаҳ мардуми нофаҳмдин доғ ўлди, доғ ўлди.

Бу гулзори фано ичра маҳалли бе халал йўқтур,
Ҳамиша хорадин захму, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Фано мардумларини сирридин ҳеч кимса йўқ оғаҳ,
Қабиҳ гуфтор мардумдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Кўнгул қони бу роҳи дидадин бир лаҳза банд ўлмаз,
Вужудум изтироб айлаб, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Тўлубдур бағрим ичра қон мисоли ғунча найлармен,
Очилмай гул сифат ушбу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Сўзимдин хотиринг узра гумони ўзга еткурма,
Ки изҳор айламай найлай, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Мени расвои оламдин мабода ихтироз этма,
Такаллум бирла шод айла, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Кўнгулни оташин бежо қилубдур нутқи гуфтори,
Қайу боғ андалибидин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Бу сўзни айлади барпо ажаб густоҳлиқ бирла,
Малоли хотир ўлғойму, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Ажаб ишроғи мавзун боғлади Вайсий ҳасаддин ким,
Умархон зифдуниқим, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

- (5) Расво бўлур гар ўлса кими мубтало сенго,
Бегонадир таалуқидин ошино сенго.

Жондин кечарки, қўйса киши васлинга қадам,
Ҳайратдадирки айласа бир иқтидо сенго.

Гулзор ҳажридин хабаринг борму, гул узор,
Жон булбулики доим этадур наво сенго.

Мақбуллиғидин этти йироқ ўзлугум мени,
Бўлғаймукин қабул гар ўлсам фано сенго.

Ким юз ўгурса топқуси охир жазосини,
Топқай юз, ончи айласаким бир вафо сенго.

Меҳр истамак хатоу хато олам аҳлидин,
Эй меҳрибон нигор, қилай илтижо сенго.

- (6) Қилмоқ маҳол Вайсини дохил висолига,
Гарчанд мужруму қилур ул жон фидо сенго.

(6) Соқиё, берки букун васл алида жом менго,
Соғарингда кўринур чехраи гулфом менго.

Бўлди бағрим тўла қон ўқларининг фурқатидин,
Солмади бир назаре кўзлари бодом менго.

Халқ, манъ этма мени, раҳм этиб аҳволима сен,
Куйи сориға борай туфроғи ором менго.

Ажаб эрмас кўзима бўлса сияҳ ушбу жаҳон,
Тенгдурур фурқатидин субҳ била шом менго.

Шиква қилмай нетайин вахшийи тарсо бачадин,
Хоки раҳи бўлди таним бўлмади ҳеч ром менго.

Сочиб эрмиш юзини мазраиға донан меҳр,
Икки сайёд этибон кокилини дом менго.

Аҳдини ўзгалара пухта этибдур иккиго,
На учун доим этан ваъдасидур хом менго.

Эй сабо, борғил ўшал меҳру вафосиз қошиға,
Берсин ул бўйи насими била пайғом менго.

Йиғладинг, боқмади ҳеч, Вайси, ул ойнинг йўлида,
Айлади сарзаниш ул хос ила ом менго.

- (7) Эйки, хуршиди жамолингдин мунаввардур менго,
Сенсизин эрмас зиёси меҳри анвардур менго.

Истамон ул нофаи тоторнинг бадбўйини,
Шона урғон зулфунгдин муаттардур менго.

Орзуи сайри боғ ўлсам, ки мен навмед ўлай,
Гул юзунг, райҳон хатинг, қаддинг санубардур менго.

Ҳеч қилмассен мени дардимға дармон, эй табиб,
Ваҳ ки кундин-кун зиёда дард бадтардур менго.

Чеҳраи зардимдин изҳор ўлса рашк, ўлманг малол
Ҳар неча сўз зоҳир этсанг, билки бовардур менго.

Қошими ҳам этмай ичтим ким, заҳар ағёрдин,
На учун нўш айларам ул лаъл шаккардур менго.

- (8) Айланур бўлсам мени Вайсийға тонг йўқ не ажаб,
То ғаниматдур билинг ул чарх дилбардур менго.

(8) Гаминг унс, дардинг ватандур менго,
Кийан тўн сенингсиз кафандур менго.

Қаро кокилинг бўйнума, эй шаҳим,
Ки куфр этгали то расандур менго.

Умид айламон сайр боғин бу дам
Ки юз турлу дардинг чамандур менго.

Дема даҳр боғидин уздинг гуле,
Иликимда ваҳким тикандур менго.

Қочолман фироқингдин, эй муғбача,
Висолинг умиди шикандур менго.

Улус таън этар айладинг рўзгор,
Бу кулбамки байтулхазандур менго.

Умидим тўла раҳматингдин, илоҳ,
Ки ҳамном Вайсий Қарандур менго.

(8) Гулшани даҳр ичра барча шоду қайғудур менго,
Ким насиб ўлғон менго ҳижрони гулрудур менго.

Элга бўстони карамдин марҳамат жорий этар,
Бемурувват сангдил доим жафожўдур менго.

Қайда бир бегонани ром этгали ширин забон,
Ошнолиқ матрабида кўрди бадхўдур менго.

Маст ўлуб доролиғ эттим дайр аро топтим насим,
Берган илкимга қадаҳ зулфи суманбўдур менго.

Истадим мен ончунон бедорлиғ тоғида деб,
Нечаким фаҳм айладим меърож уйқудур менго.

Сен жароҳатлиғ кўруб жисмимни манъ этма, ҳаким,
Туфроғи бу танларим захмига дорудур менго.

Айшдин илкин агар ювса Увайсий, не ажаб,
Икки олам айши ким бир косаи сувдур менго.

(9) Истадим жононани жондин кечиб ҳирмон аро,
Бўлди пайдо охири бу дарди бе дармон аро.

Равшан ўлмас кўзларим дермен ани ялдо туни,
Бўлмасани, эй кўзлари кавкаб, маҳи тобон аро.

Ишқ ўтин ўкситмагил, эй дил, хаёлинг хомдур.
Ҳеч бўлғайму висол уммиди ким ҳижрон аро.

Толиб эрсанг кирпигинг бир бирига номаҳрам эт,
Матлабнинг шояд етар ҳақ айлаган эҳсон аро.

Жорий бўлди бағри хунобим боғир хунобидин,
Ташлағил, ё раб, алар бўлсун ҳалок ул қон аро.

Ким жунун тумора беркиттим муҳаббатдин асар,
Нофа бўйи то қачон тамкин қилур пинҳон аро.

Хонаи дил бузғали олса маломатдин табар,
Кўзга, эй Вайсий, чиқар ободлиғ вайрон аро.

(9) Бўлди жон пайдо анго ҳар ким бўлур жондин жудо,
Кимки меҳри ёрдин то нури иймондин жудо.

Кечтим ул сир баҳридин, кечтим жаҳон раъносидин,
Ушласанг домон қил, илкингни домондин жудо.

Орзу дийдори сен ғарқ эт тааллуқотни,
Кўз демаслар бир нафас то бўлса гирёндин жудо.

Тил агар мазкурлиғда ўлса нодонлиғ бу дам,
Корвон йўлдин адашқай моҳи тобондин жудо.

Лайливашлар фурқатида булҳаваслар кўп эрур,
Мажнун эрмас гар эса васл ичра ҳижрондин жудо.

Бу ҳақиқат гавҳариға Вайсий махзандур кўнгул,
Сабр мифтоҳини қилма куҳи дандондин жудо.

Деди бир кун менга ул маҳвашим, эй шўх бепарво,
Мен айдим сен дема, мен дей ки солдинг бошима савдо.

Ато қилди худо менго сенингдек дилбари барно,
Висолинг қатрандир, мавж урар ҳажринг бўлиб дарё.

- ◀10) Қаноатда дегил кўнглим қушин то ул қуши анқо.
На чун ким сен эрурсен баҳри дилда гавҳари якто.

Табассум айлағил, нолам насимиға гули раъно,
Ки гулзори фироқ ичра мен эрдим булбули гўё.

Баногоҳ етса васлинг қилмағайсен ноз истиғно,
Дегайсен мен гадо мазмуниға, эй шоҳ, салламно.

Замонингда агар мавжуд бўлса Вомику Узро,
Муҳаббатдин дам урмас эрди, ишқдин айламас даъво.

Ажаб маъшуқлиқ расмин билурсен, кўзлари шаҳло,
Топилмас икки оламда сенингдек шўх базм аро.

Ер базм оролиғингга дарди пинҳоним фидо,
Базм аро ранолиғингга оху афғоним фидо.

Ғайр сориға бориб қилсанг такаллум дамба-дам,
Лахчай рашк оташиға бағри бирёним фидо.

Манзур ўлса жисми беморим ки дарди ёрға,
Айлайн жоним била мен анга дармоним фидо.

- (11) Кўз тикарларким фалак тоқиға, эй маҳваш, улус
Ййди рухсорингга ул дам жони қурбоним фидо.

Зулфи нассожинг сабо таҳрики алвоҳ айламиш,
Ҳеч замон жам ўлмаған хотир паришоним фидо.

Шаҳсуворим чиқса саҳро сайри гулзор этгали,
Лолазор айлай ўзим айлаб қизил қоним фидо.

Қайда борсам жабрина ёлибдурур кулфат ўқин,
Қочқали жо йўқтур асло чашми ҳайроним фидо.

Талху ширинлиғ била қилсанг табассум гоҳ-гоҳ,
Нури иймоним анга, эй лаъли хандоним фидо.

Барқи бепарволиқ ул кўз манзарида мардуминг,
Айлади, ўт солди, қилди сабри сомоним фидо.

Рашк тобинг тан аро қилса қадам ранжидаи,
Ашки ғалтоним нисору жони меҳмоним фидо.

Зоҳидо, ёндурма Вайсийни маломат нориға,
Фашу дасторингни қилғай оҳи сўзоним фидо.

Қирмасам майхона аҳли ичра армондир менго,
Қирсам ағёр илкидин бағрим тўла қондир менго.

Бўлмаса васлинг муяссар айламон дилдин дариг,
Ҳажр шоида ҳаёлинг моҳи тобондир менго.

Ишқ ўтида куйдим, ўртандим фироқинг шоида,
Васл чоғида начунким доғ ҳирмондир менго.

Бузди нобунъёдлар озор ила дил масканин,
Ул сабабдин олами сбод вайрондир менго.

Ғайр эли шод ўлмағил бўлдим кўруб ғам субҳасин,
Еғдуран бошим уза кажравли даврондир менго.

Соқиё, май тут фироқ ичра талаб қилмиш ажал,
Мастлиғда жондин ўтмакликки осондир менго.

Орзуйи васли жонон ўлса, Вайсий, ваҳ на айб,
Бермадим жон олдида доим пушаймондир менго.

(12) Айтайин лутф айла сўр дўст, бу ҳолимни сенго,
Топшурай сўрмосанг аҳволи вуболимни сенго.

Васлинг уммидида нун бўлди фироқинг юкидин,
Бўлмади тасири ҳеч бу қадди долимни сенго.

Ёндур, эй шамъи висолинг мени парвона учун,
Садқа айлай ки бу оқшам парру болимни сенго.

Бу муҳаббат ҳарами ичраки ҳирмон ила мен,
Демадинг кўрсатай эй шўх, жамолимни сенго.

Куйунга бормоқа хориждур илик бормоқидин,
Тухфа айлай ранги зард ашк ила олимни сенго.

Зоҳидо, маълум этай узрдурур тоатинга,
Ишқ аро дард чекан ҳоли маҳолимни сенго.

Топса гар Вайсий сени, эй ҳукамо, бўлма малол,
Кима дей, сенга демай дарди кашолимни сенго.

Бир шўхи замон кўрдим дилбарму экин оё,
Бошига қўян эгри афсарму экин оё.

Юз узра паришондир нассож сияҳ тори,
Машшота агар урса ҳайдарму экин оё.

Бир қатра зилолингдин бўлғай минг ўлук ихё,
Гар деса бўлур кофир, шаккарму экин оё.

Жонона хаёлимдин азм айласа ҳар соат,
Бошимга тушан савдо, махшарму экин оё.

Эй ёр, нигоҳингдин қонлар дил аро жорий,
Ҳар бир мижа бир хунрез, ханжарму экин оё.

Ошиқ киши илҳомин ушшоқ эшит бул кун,
Даргоҳида маъшуқ не сафдарму экин оё.

Онсиз бу жаҳон ичра кўз очмадугим ҳаргиз,
Фардо бу сўзум анга боварму экин оё.

Бечора Увайсийни бир кун демади маҳваш,
Куйумда ғуломи чун камтарму экин оё.

(13) Жонон саридин келмиш ваҳ ғамму экин оё,
Арзимни эшитмакка ҳамдамму экин оё.

Дарёни буён сори мироб равон этмиш,
Васлини тилаб чашмин пурнамму экин оё.

Дермен кўтариб бошим жабри менга яксар чун,
Ўзга қулиға жабри дам дамму экин оё.

Жонон сифатин дерга ожиз бу забон билмон,
Жо топти бори кўнглум оламму экин оё,

Айдимки ситамкора, мендин ўз эрур ағёр,
Айди, бу замон ул шўх маҳрамму экин оё.

Бир доғ солибдур ким лутф этмағанидинму,
То вақти жудолиғидин мотамму экин оё.

Беҳуда жафо чекма, Вайсий, нега ағёра,
То аҳд ила паймони маҳкамму экин оё.

Бахтим кўзига уйқу мавзунму экин оё,
Иқболима қасд этган гардунму экин оё.

Эй лайливаши золим десанг на бўлур бир йўл,
Хуснингга завол ўлмас мажнунму экин оё.

Туштумки биёбона бир юзи бўлуб лола,
Қонимға ўшал сахро гулгунму экин оё.

Ваҳ меҳр ниҳон ўлса, сўрма жигарим қонин,
Шом ўлса шафақ, бағри пурхунму экин оё.

Эй соқийи давроним еткунча қадаҳ қўлга,
Телмурмағим илкиннга мазмунму экин оё.

Маҳрум кўзум булкун кўп йиғлағонидинму,
Зоҳид, дема бу дарё Жайхунму экин оё.

Сўрма бу Увайсийдин ёнмоғни саволини,
Гар берса башорат шоҳ турғунму экин оё.

(14) Ғамзи меҳробинга мужгонинг айлар иқтидо,
Ул сабабдин ҳам мени нодонинг айлар иқтидо.

Иқтидо қилмай нетай бўйнум сариға чулғаниб,
Лайлат-ул-қадр устида ялдонинг айлар иқтидо.

Унг қўлу сўнг қўл салом этмақни ҳақ кўрсатмасун,
Умр борича дили вайронинг айлар иқтидо.

Чашми мастинга нигоро қувма қуйингдин мени,
Зоҳиру ботин аро гирёнинг айлар иқтидо.

Демагил осондур, эй зоҳид, санам савдосини,
Роҳиға то гиряи боронинг айлар иқтидо.

Эй дило, бу қулбаи аҳзонинг ичра сокин ўл,
Қиблагоҳиға азиз меҳмонинг айлар иқтидо.

Кўргил аҳволими сен дам урма нодон, эй табиб,
Ишқ дардига букун дармонинг айлар иқтидо.

Қир харобот аҳли ичра маҳваши нозик бадан,
Излаган мендек неча ҳайронинг айлар иқтидо.

Ўзгаларга марҳамат бирла вафо онинг учун,
Бизлара жабру жафо фармонинг айлар иқтидо.

Лал нобингга ики олам бўлур, ҳам жону дил,
Дину иймоним хати райҳонинг айлар иқтидо.

Кўп умид айлаб келиб эрдимки, ҳалли мушкилот,
Бир неча душворлар осонинг айлар иқтидо.

Кетти қўлдан, Вайсий, давринг, ваҳки бохти вожгун,
Ё фалак чархиви, ё давронинг айлар иқтидо.

(15) Қилдим дуои ҳар саҳари илтижо сенго,
Оҳу фиғону нола била юз наво сенго.

Недин муяссар ўлмади барқи нуфус ким,
Бир оҳу зорим ўлмади ҳеч мустажо сенго.

Зоҳирдурур менго сенго мақбул эмаслиғим,
Бегоналиғда гарчидурур ошино сенго.

Бу дийда кўзгуси ҳама маҳфи лиқодурур,
Андин ки чўқ¹ ...ҳама жўши сафо сенго.

Ғайри сенго мураввиж эмас хўблиғ, вале,
Собит эрурки бу ҳама нашъу намо сенго.

Авжи спехр устида гўёки моҳи бадр,
Ким нола ичра тобиши меҳри вафо сенго.

Кўргач юзингда донан зулфи сиёҳинги,
Сайд ўлдиму ...з бас мубтало сенго.

Топмоқ маҳол даҳри фано ичра ваҳ сени,
Эй шоҳи ҳусн, хўблар ўлубдур гадо сенго.

Бү можароки қайдин ўлубдур менга насиб,
Рўзи азалки рўҳим ўлуб ошино сенго.

Билмамки дард аввали, бу ранж охири,
Ишқ ўлди ибтидоу яна интиҳо сенго.

Вайсий мудом оҳу фиғон айлаюб деюр,
Ё айюҳол-ҳабиб файут—алжазо сенго²

¹ Қўлёмзада бир сўз тушириб қолдирилган.

² Эй дўст, сенга жазо ато этилган (арабча).

Эй маҳлиқоки, мунча тағофил надур сенго,
Бир айламай вафоу ситамлар надур менго.

(16) Қилди шигоф бағрими, юз оҳ, новакинг,
Туз қўйдиким жароҳатима бу надур менго.

Қилдим сенго ки турфа ажаб ихтиёжлиғ,
Бермай закот лаъл лабингдин надур менго.

Очғил юзумга бир йўли абвоби лутфни,
Токай очар сабаби ғазабдин нудур менго.

Мумкин эмаски риштаи уммид ҳаргизам,
Сендин узарга гарчи машаққатдурур менго.

Бул машомим олди ул зулфи муанбардин ҳаво,
Гўйё олди паришон ҳол дилбардин ҳаво.

Нутқи чандон ўлди ўшар ёрни ағёрға,
Рашкида дардим ақалли олди аксардин ҳаво.

Йўқ умидим фоний дунёда бу меҳру моҳдин,
На учунким олди ул хуршид анвардин ҳаво.

Васл аро хирмон ўтиға ташласам хокистарим,
Тонг эмас уммидим илки ноз пайкардин ҳаво.

Ёри ҳақ* зикрин деюб қўйди қадам масжид сари,
Акси эрди зоҳида миҳробу минбардин ҳаво.

Лафзидин ширин такаллум сочти саҳроя шикор,
Айлади олди найистон лаъл шаккардин ҳаво.

Зарраи хуршида қоне мен ки билдингму садаф,
Қатрага қилди қаноат топти гавҳардин ҳаво.

Қилди жоду кўзларинг афсун менингдек нечани,
Ҳусн ганжи ичра ётқон икки аждардин ҳаво.

Соқие жон топти лаб лаълин майидин ваъда қил,
Олдилар аҳли биҳишт уммиди кавсардин ҳаво.

Рамз ганжини тўкар мендан дема, зоҳид, кўнгул,
Олди мактубот ичинда ишқпарвардин ҳаво.

Вайсий жисмин кул эмас деб, ишқ ўтиға қилма шақ,
Ёр олдида олибдур жисми муҳмардин ҳаво.

---

* «Ёди ҳақ» бўлиши керак.

(17) Қовди куйини ити, олди бу оҳимдин ҳаво,
Хирқаи жўлида аҳволи табоҳимдин ҳаво.

Лахта-лахта бағрими қонин ялоғиға қўйиб,
Ўттим андин тухфа айлаб ранги қоҳимдин ҳаво.

Қўрди сойямни рақиблар сурди олдиға солиб,
Мен гадони маҳрум этти топти шоҳимдин ҳаво.

Неча кун тўқтим тариқат йўлида ашким суйин.
Ишқ бўҳтон айламоқлиғ гарди роҳимдин ҳаво.

Доимо ҳажрин тунин торик била олмас кўзин,
На учун матлуи субҳи гоҳ гоҳимдин ҳаво.

Кеча ялдо касб этар кундуз мунавварлиғни ким,
Туну кун меҳри рухи зулфи сиёҳимдин ҳаво.

Қатраи май қийматин соғарға соқий тўлдуруб,
Қўйдиким муғбачаи ул дастгоҳимдин ҳаво.

Холу хат ёдида дилдорим ўлубдур сабзозор,
Ул сабаб фасли баҳоринг боргоҳимдан ҳаво.

Демагил, маҳваш, етурдинг фикрими ҳижрон тунни,
Нега етсун тун аро, уммиди моҳимдин ҳаво.

Дил қуши парвоз этар гулруҳ макониға бу кун,
Болу пар айлабдурур пуштипаноҳимдин ҳаво.

Вайсий, султон ўлса бўл соғар майидин маст ўлуб,
Ким мени Юсуф Азизи Миср жоҳимдин ҳаво.

Худовандо, дилим қуфлини очғил мен бўлай гўё,
Ушал номехрибонға меҳрибонидин қилай иншо.

Қуйуб кул бўлди жисмим дарғаҳингда кўп тағофилдин,
Қилурсен, эй санам, на важҳдин ағёрға парво.

Бало савдогаридурмен харидори сўзунг-чунким,
Алам шаҳрида ғам бозоридин сўз дилбари раъно.

Халойиқ инжимакдин дахл қилма гул узоримдин,
Бугун воқе бўлубдур менга ваҳким андалиб асо.

Тараҳҳум айла ўз аҳволинга, эй мардуми нодон,
Тамошо қилғали саҳроға чиқмиш ул гули раъно.

(18) Юзунг гулдин, сочинг сунбулдин ортиқ, эй пари пайкар,
Муанбардин хатинг сарви сиҳидиндур, қадинг боло.

Анисимсен, надимимсен, замиримсен, назиримсен,
Муроду мақсадимсен, сену ҳам изҳору ҳам ихфо.

Юзунг рашки тилар жонимни на дерсен, аё қотил.
Узинг илкингда жон берсам менга ул жаннатул-маъво.

Увайсий саъб эрди мунча ғам ичра тирикликким,
Нигоринг бўлмасайди мунча кўп машҳур базм оро.

Қимдурур ишқини, жоно, ошкор этмаз сенго,
Қимдурур кўздин жигар қонин нисор этмаз сенго.

Қимдурур шавқинг аро тарки насиҳат этмаган,
Қимдурур носехға душман ўзни ёр этмаз сенго.

Қимдурур фаҳму фаросатда Аёз ўлмак тилар,
Қимдурур доим умиди эътибор этмаз сенго.

Кўрса ногаҳ бир хром этмакда алвон ишвани,
Қимдурур эшикингда қуллиғ ихтиёр этмаз сенго.

Қилса Мажнун нечани ул лайлийи кўзгу сафо
Қимдурур ишқингда кўз юзни ғубор этмаз сенго.

Кўз демасмен ё басиру ёки девори мағок
Қимдурур эй нури кўзни интизор этмаз сенго.

Остонингга бошим қўйдим кўтармак йўқ умид.
Вайсий бечоранг вуболи ҳеч кор этмаз сенго.

(19) Ҳажрида хушнудмен қонимни гулзор айласа,
Васлида мардуд хирмона сазовор айласа.

Қимки жанондин йироқ ўлғонда фикридин йироқ,
Меҳри ортар ёна ҳусниға мени зор айласа.

Узгамен жондин умид ул дилбари нозик бадан,
Сурмани зо ғул-басарға васл ҳар бор айласа.

Чоки сийнамдин равон ўлғай жигар хунобаси,
Май ичиб ағёр бирла чеҳра гулнор айласа.

Ёр жабр ила мени қилса оёғ остида хор,
Ортуқ эрмиш менга ул бул халқ сирдор айласа.

Васл гардини тополмам излабон ўлмай нетай,
Ҳажр чоҳида кўнгул кўзгуси зангор айласа.

Ташламай ўзни нетай тенгри таолоға букун,
Ёр ағёримни ёру бизни ағёр айласа.

Бир назар солғайму деб бўлди танним оху туроб,
Туфроғим элтинг мободо хос меъмор айласа.

Вайси, ҳақ сорига ён ваҳким ёнордин илгари,
Анда иш бўлғай қийин жойинг қизил нор айласа.

Ер бир соат мени ҳусниға меҳмон айласа,
Кўнглими зиндона солғум ёна армон айласа.

(20) Эй дило, кўп чекмағил меҳнат аёғида алам,
Шояд ул душворни ҳақ бизга осон айласа.

Шона урсам ғайр зулфиға чоқилсун қўлларим,
Қайси бир машшота ҳам зулфинг паришон айласа.

Етмайин мақсадга ўзга ишққа ўлсам сувор,
Ўйнатиб ишқинг самандин кимки туғён айласа.

Маҳрам ўлсам халқ асрориға мен маҳрум ўлай,
Ким ҳариминг сиррини ағёра аён айласа.

Ғайрға ўлсам ғулом ўлсун бошим тандин жудо,
Бандалиғда кимки тавқингни гирибон айласа.

Тонг эмас лаълинг масеҳидин Увайсий топса жон,
Жонини абру ҳилолинг сори қурбон айласа.

Бағрим қони лаби лаъли бадахшона фидо,
Нури имоним ўшал шамъи шабистона фидо.

Ақлу ҳушим била идрок сияҳ холиға ким,
Таб ҳам фаҳму фаросат хати райхона фидо.

Ҳусни рухсорингга жонон кўзими мардумаки
Дини исломим ўшал зулфи паришона фидо.

Бошими қуйи этиб мунтазир этгим ўзими
Ишқ майдонида ўйнар эса Чавгона фидо.

Этмадим мунчаки хуршидни моҳийятини,
Икки ялдони аро бир маҳи тобона фидо.

Сочти кўз гавҳари бағрим аралаб гавҳари ашқ,
Лаби лаъли орасинда дури дандона фидо.

Вайсий, ўлганда тирилмакдин агар этсанг умид,
Айлагил жони азизингни ки жонона фидо.

Жисмими риштаси, эй ишқ, ўшал тоба фидо,
Айлайин ашкими ҳам ул гули сероба фидо.

Бошими саждадин ар олмасам, эй халқ, на бок,
Ақлими айладим ул ғамзаи меҳроба фидо.

- (21) Сокин ўлсам ғами боринча анинг ҳасратида
Зарфи симин бадан ул шеваи семоба фидо.

Боқишинг кўнглума ором, ғаминг жонимға,
Кулишинг гиря мен ким бўлай аҳбоба фидо.

Қилма номус мени хирқаи жўлийда кўруб
Эй ки нозик бадан устунгдаги санжоба фидо.

Барҳам айлаб кўзум уйқусини бедорлиғим
Васлида наргисини афсун этан хоба фидо.

Вайсий, ашъори букун нуктаи асроринг аро
Мухтасар ҳам мутаассир дури ноёба фидо.

Ёр, манъ этма мени Мажнун керакмазми сенго,
Ол ашким хурқай гулгун керакмазму сенго.

Худнамолиғдин агар номус этар аҳволима
Бизни халқ этган ўшал бечун керакмазми сенго.

Сочма ҳасрат тухмини эй мажнуни саҳронишин
Шаҳр расвои эсанг Ҳомун керакмазми сенго.

Истасанг ёр ила ўзлук, зоҳидо, кўп йиғлағил,
Ўзлугунг ғарқ этмаға Жайхун керакмазми сенго.

Солса ҳар номард кўнглига муҳаббат нашъасин,
Ваҳки ҳақ асрориға макнун керакмазми сенго.

Хуни ноҳақ қилди ул кўз, эй жаҳонгири замон,
Излағил лаъли лабини хун керакмазми сенго.

Ёд қилмассен дуо вақтида Вайсийи ҳазин
Илтифоти қуввати маҳзун керакмазми сенго.

Езма туморингни умр, эй гул керакмазми сенго,
Берма кўп хорингга йўл булбул керакмазми сенго.

Берма ҳар машшота илкига сочинг андишасин
Ожиз ўлғай шонаси кокил керакмазми сенго.

Ғўта ур баҳри таваккул ичра, эй ғаввоси дил,
Ишқ бахти ичра ақли кул керакмазми сенго.

(22) Қовломоқлиқ ихтиёр этти, дедим мен ялбариб:
Дарғаҳинг чоруб этарға кул керакмазми сенго.

Соқиё, қилдур маноди етти жон лабға яқин,
Ташна ўлсанг келки соғар мул керакмазми сенго.

Фасберу келди нидоси қўймағил соғарға лаб
Мунтазир бўлгон сочи сунбул керакмазми сенго.

Вайсий гул қон бағрини ёздию, узди боғбон,
Езма туморингни умр эй гул керакмазми сенго.

Ёр келдинг ошнолиғ таркин афсардур сазо,
Қайда борсам халқ рамзидин муяссардур сазо.

Эй дило, сен шиква кимдин айладинг, кимдин гила
Бошда ул қаттиғ кўнгул бераҳм дилбардур сазо.

Чораи топмай сазо ошубидин дермен букун.
Лаззати таждид жон топти мукаррардур сазо.

Ловубол умринг кечурдунг бо тағофил дилбарим
Мунда жабр этканлара ким анда маҳшардур сазо.

Ёр ишқидин дам урса ғайра дам урма кўнгул
Билмадингму дилбарингдин ишқпарвардур сазо.

Талх ҳар ёндин етиб қилди қулоқ комини талх,
Талхгўлиғ жумладин ул лаъл шаккардур сазо.

Бир жафодин юз ўгурсанг, минг вафодин кеч бу дам
Бир вафо кўрсанг, Увайсий, минг муқаррардур сазо.

Олса ул гулчеҳраи бу кимга шевандур сазо,
На учунким дил бўлубдур дарда махзундур сазо.

Сарф қилма бир замон сўз гавҳарин, эй ҳушманд
Ҳажрида кўп сўзлаган васлида олкандур сазо.

Дўст куйида бошин помол қилмасларни бил,
Бу замона аҳлидин гар жумла душмандур сазо.

Ишқ куйдурди мени жисмимни қилди кул, нетай
Ишқ бўлмас ҳар самандар анга гулхандур сазо.

(23) Умрим ичра ҳеч ёруғлуғ кўрмадим, топтим висол
Ҳақ сариға бу муҳаббат шамъи равшандур сазо.

Барҳам ур ўзлукни маҳрамлиғ умид эт, деди ҳақ
Маҳрум этган маҳрамимдин ушбу кун тандур сазо.

Вайсий хешу ақрабодин кечти мажнунлиғда ким,
Берди ваҳким раҳгузори Лайли мадфандур сазо.

Келмагай Фарҳоду Мажнун олама ибрат менго,
Лайлию Ширинки, сен кўп қилмағил миннат менго.

Эй саломат аҳли, ҳамсуҳбатлиғ этма ихтиёр
Ҳамдамим меҳнат, ишим кулфат, ғамим улфат менго.

Қилмағил андиша дардимға муолиж, эй табиб,
Чиқти бир беҳбуддин билгилки минг меҳнат менго.

Фориғ эт дилдин саҳоби ширкни, ҳақни ғамин
Ёр дардидин сумурмаклик майи ваҳдат менго.

Носиҳо, берсанг самад талимини зикри забон
Ёна етса ул санамға афв* қил одат менго.

Рашк жаллоди келиб ҳар кунда жабр айла дегай,
Бошинги тандин жудо этмакка қил руҳсат менго.

Манъ қасд эт домани Вайсий тутарға, эй ажал,
Шояд ул мақсуд шаҳ еткурса бир муҳлат менго.

---

* «авд» бўлиши керак.

Эй дил, умидинг узки, етишмас карам менго,
Воқе бўлубду бу кеча ҳижрон баҳам менго.

Қилгонча жустижу ани мен бўлмишам йироқ
Бу ҳолими азалда ёзибдур қалам менго.

Надин ибо қилай ани жабру жафосидин
Топқанда эл надимим ўлубдур ситам менго.

Манъ этма оҳдин мени жононима хабар
Куймоғлиғимға бошима бўлмиш алам менго.

Дарёи ишққа чўмдуму кўрдум алим қуруқ
Ёраб, насиб ўлмади фарёди нам менго.

(24) Уммид қайдин айларам они нигоҳидин
Дедим деюрга қуймади жонон қадам менго.

Хуснин майиға айлади сармаст Вайсини
Зулфин солурда бўйнума нозик санам менго.

Ишқа ким тушти ўшал тушти ғами гирдоб аро,
Умр ўткармаклиги улдур хаёли хоб аро.

Орзуйи ҳусн бўлмақдин агар кўз тўкса ёш,
Гўйё ботмиш ҳалокатга қолиб селоб аро.

Ишқ сирридин дам урма тангдил номардға
Он қадар маюслиғ зоҳир бўлур арбоб аро.

Сол кўнгулга, сомего, хуршид талъат шавқини
Барҳам ўлғай нури кавкаб меҳри олам тоб аро.

То хаёлини етурсанг ҳажр зулмотида ким,
Излагил ул моҳ талъат кокили қуллоб аро.

Ўлтурубдур ишқ хайлини тамошоси учун,
Афсарин эгри қўйубдур нурдин санжоб аро.

Хориж ул ашъордин, тутқил кўнгул бир гўшан
Бўлғуча ағёр сен, Вайсий, букун аҳбоб аро.

Ёр шавқини чекармен доимо маскан аро,
Қилмасун тангри жудо ул марқаду мадфан аро.

Лайли кўйинда кўруб Мажнунни таҳсин этмагил,
Иштиёқи бирни музмар айламиш оҳан аро.

Билмагил Фарҳоду Шириндин, самандар қушни кўр,
Ёстанибдур ишқ савдоси учун гулхан аро.

Толиб эрса ҳар киши матлубидин эрмас йироқ
Кўзга танҳодур валекин токи пийроҳан аро.

Рашк боди кўнглум ичра қилди танни кўп мағок,
Зоҳидо, мумкин намозинг захмдин равзан аро.

Сўрмагил кўнглумни ҳар ёндин менимла кўрмасанг,
Дилни жо этти Увайсий фикри сиймин тан аро.

(25) Юз ганжи уза кокили афсун тамошо
Жоду кўзунг ул ёндаки, мазмун тамошо.

Ваҳдат майи жомингда қилур жилва ажойиб
Васфин демакида дипи пурхуни тамошо.

Гар раҳм қилиб ташналарин айласа сероб,
Жон лабға етан қуллари мамнуни тамошо.

Гул юз била сунбул сочи узра қўйуб афсар
Бул ён қадам урса қади мавзун тамошо.

Кўз сафҳаси бағрим қонини сочти, бу саҳро
Ашкимдин ўлуб лолаи ҳомун тамошо.

Ағёр билан бода ичиб маст гар ўлса,
Ошиқлариға чеҳраи гулгуни тамошо.

Ул лайливаш афсонасидин Вайсий дам урса,
Сайд ичра букун бўлгуси Мажнун тамошо.

Ёримни букун илкида шамшири тамошо
Ушшоқларин бўйнида занжири тамошо.

Қасд айласа ҳар сайдни ёндирмоғи мумкин
Ҳам донау ҳам дам ила тазвири тамошо.

Тахт устида султонлиғ этиб шоҳлиғ этгай
Гоҳ-гоҳ бирор тун аро шабгири тамошо.

Гар раҳм қилиб ишқ элиға солса назар ул
Бир ёнини тўлдурса туман тири тамошо.

Сайёдами бир ғамзаи тифида ўлуб қатл
Бисмил бўлубон домидан аҳжири тамошо.

Уммиди висолини этиб кечау кундуз
Мендек неча ҳижронида дилгири тамошо.

Кўрдум бу кеча уйқуда бир неча румузи
Кўрган тушума ёрими таъбири тамошо.

Кел зоҳиду кир сўзға саводи ишқ чиқарғил,
Юз масҳафин авроқида таҳрири тамошо.

Дурди май ичиб кўнглими маюслиғидин
Май лойи била соқий бу тамири тамошо.

(26) Айб этма намозим аро ақлимни етурсам
Нечунки дилим самъида такбири тамошо.

Вайсий санам афсонасидин ким талаб этса,
Қаҳр этма аларға нега тақрири тамошо.

Кир базмига жононими май нўши тамошо,
Сол бўйнулга зулфини буно гўши тамошо.

Бир жонинги бир қатраи май олғил ўшал дам
Илкингда туруб соғари беҳуши тамошо.

Мадҳуш сўзи бирла яна ақлинга ёнсанг,
Оламни хусусан ки фаромуши тамошо.

Ишқ аҳли сучук билди санам тиғини жондин
Қатл этганида жабр ила ҳомуши тамошо.

Илкига ғазаб тиғини гар олса нигорим
Улмаклигига мингни дилин жўши тамошо.

Соқий ки сабуҳиға ҳақ асрорини қўймиш
Ул пийри муғон олдида сарпўши тамошо.

Вайсий сени ул муғбача ло яъкул эдарса,
Ғам соғарида доруи мадҳуши тамошо.

Угур жабра қўшуб, эй чарх, пуртобингга салламно,
Узунгни кам эса азор аҳобингга салламно.

Қўзум ёшин нуғул этгим топай³ деб қатраи васлинг
Ки афсун айлаган чашмингни ул хобингга салламно.

Умидим ёрдин бир журъа ичсам, ғайр илкидин
Букун бу косаи заҳрингдаги обингга салламно.

Ғазаб дарёси жўш урса, ҳақорат айласанг, эй шўх,
Дегаймен, эй санам, ул дурри ноёбингга салламно.

Рухунг узра икки гисуйи шабрангингни зиннор эт,
Демасму орифу зоҳид ки қуллобингга салламно.

Мусанниф шаҳлари тож этса тонг йўқ гавҳари назминг,
Дединг Вайсий дилу жон бирла алқобингга салламно.

---

³ Текстда — «чопай»

(27) Кўруб ул донаи холинг, дедим домингга салламно,
Нигоҳинг қатл этар ул чашм ҳангомингга салламно.

Масиҳо иктисоб айлаб экан лали лабингдин ким,
Сўзинг минг жон берур бир дамда ул комингга
салламно.

Ўшал абру ҳилолинг ийди рухсорингда кўрсам мен
Ки қурбон айларам жонимни айёмингга салламно.

Вужудим ичра жоним ўртанур фонус шамъидек
Чироғинг этмагил даркор ул шомингга салламно.

Кўзум ҳил бўлди кўз тутмоғда то йўлунгга, эй қосид,
Дерам ҳар кун муяссар йўқту пайғомингга салламно.

Тағофил қилма, эй соқий, бу кун хуни жигар соғар
Ютармен ташналиғдин* ҳарна дер жомингга салламно.

Увайсий, қофия танг ўлса ҳам мазмуни маҳвашдин
Хаёлин маҳкам эт, айғилки, ихромингга салламно.

---

* Текстда — «нашъалиғдин».

Васлини жононадин сўрдинг букун эй дил чаро.
Васл базми ичра ул агёрға мойил чаро.

Эй улус, чиқма тамошоға агар чиқса санам
Жонинга жабр ўлмасин ким раҳмсиз қотил чаро.

Тонг эмас фитрокин остида югурса нечалар
Қатл ўлан жамъи ки бир тиғи била бисмил чаро..

Излагил маъшуқ жононинг изин сен, эй кўнгул,
Ошиқи саргаштадурсен ким бу дам манзил чаро.

Дард эли кўп нола бунъёд этма соқий илкидин
Соҳиби майхона пийри дайрдур комил чаро.

Муғбача жабрингни йиғ, бегонадин зулм ўлмасун,
Айлабон тафриқа бергил бизлара қойил чаро.

Тийра таъбимдин ёзармен тийра тунда васфини
Ёр шавқидин чиқон оҳим бу тун маҳфил чаро.

Толиб эрсанг, зоҳидо, бўлғил фанои фил вужуд
Мен фанои филатамдурмен бўлиб сойил чаро.

Вайсий назмидин чаро таҳсин чиқарма, эй улус
Ушбу байтим орзуйи пайрави Бедил чаро.

(28) Жон тасаддуқ бошинг узра чирмаған дасторинга,
Бош тасаддуқ сўзлаган шаҳду шакар гуфторинга.

Қўз тасаддуқдур сени хуршид талъат хуснунга,
Қадди долим ҳам тасаддуқ чун алиф рафторинга.

Қўл тасаддуқдур сени ул ядди абёзинга ҳам,
Жон тасаддуқ этмаган ким қўзлари хумморинга.

Ким гирифторинг эрур мумкин эмас топмоқ ҳалос
Анкабут янглиғ этибсен қайди мушкин торинга.

Онқадар сўрдум табиблардин бу дардимға даво
Васлидин ўзга даво йўқ деди ул беморинга.

Кимки сендин юз ўгурса эрмас ул толиби дин
Топшур ул куфр аҳлини сен қодири жабборинга.

Демадинг ашъори жошимни кўруб маҳбуби мен
Боракаллоҳ, эй Увайсий, айлаган гуфторинга.

Сахроға чиқиб қилғали, эй ёр, тамошо
Билмон май ичиб сен руҳи гулнор тамошо
Жонбахш лабинг нутқи шакарбори тамошо
Эй, кўргузубон ҳайрати осор тамошо,
Наззораи ҳуснинг гули беҳор тамошо.

Бир қатра майин қайси замон эрди этиб нўш
Билмон на қайа кетти бу ақлим бошидин ҳуш
Ўт қўйди муҳаббат элиға урди дилим жўш
Кўнглум тепиши айлади савдо элини хуш
Девона эрур равнақи бозор тамошо.

Хам қилди қадимни сени бу қадди камолинг
Жон берди неча мавтға ҳайвони зилолинг.
Оғзимда сени зикрингу кўнглумда хаёлинг
Муфт ўлди ҳавас аҳлиға савдои висолинг
Паймона топар суди харидор тамошо.

- (29) Бир нуктаи васфингдин агар топса музайян
Эй котиби донои жаҳон сўза муқарран.
Ёзгон рақамидин неча жабр бўлди муайян
Кўнглум қушини доғларин қилди музайян
Шавқ этти бу товусни гулзори тамошо.

Йиғ зулмингни тенгри учун афгорки бордур
Бўлғилки хабардор неча зорки бордур,
Жонон нори турғул букун ағёрки бордур
Ноз айлама, кўргуз менга дидор ки бордур
Дил музтарибу дида талабкор тамошо.

Бул нор юкини бу шутури ёш на билсун
Бу раҳм дили нарм бағир тош на билсун
Дил дардини даҳр ичра кўринг бош на билсун
Моҳийяти хуршидни хаффош на билсун
Ҳар дийда эмас маҳрами асрор тамошо.

Топмоғли маҳол ўлди, эмас мумкин ўзунгни
Ҳам ғамзаи масти била ҳам қошу кўзунгни
Ҳам шаҳди шакаррез ила оғзингда сўзунгни
Дил дидаси бирла кўрамен ёр юзунгни
То ўлмия ағёр хабардор тамошо.

Эй дил, букун илкинга ол шаҳ эткан ихсондур адаб
Тухфа бўлур кўрсанг они, лойиқи жонондур адаб.

Васлинда бўлсанг беадаб фаҳм айлагил нодон кўнгул,
Кўрсанг юзин ул шоҳни шамъи шабистондур адаб.

Мазур тут, эй покдин, бердинг адаб таълимини
Жо айладим кўнглум аро билсам қизил қондур адаб.

Куфт этти ишқинг, эй санам, зуннор солди бўйнума
Ошиқлариға ул кўча ёнмослиғ имондур адаб.

Кўз манзариға қўй қадам наззора қилсун жон сенга
Боқмоқда кўз маҳрумлиғи бул тири мужгондур адаб.

(30) Қўйсанг бошинг даргоҳиға, тутсанг талаб домонини
Қилсанг муродингдин умид, Вайсий, фаровондур адаб.

Сўрмадим аҳволинги, дарди фаровон андалиб,
Хор захмидин ажаб чоки гирибон андалиб.

Доҳил ўлдим мен баногаҳ ушбу гулзоринг аро
Инжимактин манъ қил бу кеча меҳмон андалиб.

Қўзга ғафлат сурмасин торттим саҳар вақтида сен
Субҳдин шаммо етиб бўлди паришон андалиб.

Кечалар шеван била гул чеҳрасин кўрмак учун
Кўрмайин гул хандасин бўлди пушаймон андалиб.

Кўрди васлини ғанимат ул замон жононини
Холи йўқ гул хордин бўлдики ҳайрон андалиб.

Хор жабрин ол ўзунга ташла ўзни гул сари
Хор нишидин равон ўлсун қизил қон, андалиб.

Вайсий ул гулчеҳрасин хумро эмас ўлган на ким,
Кеча тонг отқунча бағрин қони ризон андалиб.

Қилди ул машриқ саридин ўзни изҳор офтоб
На учун ким излагай ҳар рўз дидор офтоб.

Чарх зарфиға қўйиб оғзин ютар ҳар кунда қон
Шом вақтида шафақ билгурди хунбор офтоб.

Кеча излар, кундуз излар, ваҳки, бир дам тинмайин
Чарх водисида Мажнунни жигар ҳор офтоб.

Бенасибинг деб эдим бир мендумен ҳар рўзу шаб
Мен киби, жоно, юзунг кўрмаккадур зор офтоб.

Мен нучук Мажнун киби расвои олам бўлмайин,
Чарх уза рухсори моҳингга гирифтор офтоб.

Дўст деб туттум этокин ул фалак ғаддорни
Шатта урди кетти мағриб топти озор офтоб.

Вайсий, бошинг узра қўй хуршиди талъат ёрни
Билмадингму зарралар бошинда дастор офтоб.

(31) Ой юзингга қилмағил зулфи паришонинг ҳижоб
Менга боққил, қилмағил чашмингга мужгонинг ҳижоб

Қон ютуб топтим сени қилдинг нучукдин эътироз
Айлама, эй шўх, булқун лаъли хандонинг ҳижоб.

Ўтса гар мендин хато айғил менго, қилма ниҳон
Бўлмасун утруда зоҳир лутфи пинҳонинг ҳижоб.

Ёки бир ағёр илкидин ичибон бодани
Билмадим ул бирла қилғон аҳду паймонинг ҳижоб.

Мақсадинг недур аё жондин азизроқ ҳамдамим
Эътирозинг айлади чоҳи занахдонинг ҳижоб.

Очти кўзни, сочти сўзни ноз пайкар жабркор
Деб эмиш ағёр сенга чашму гирёнинг ҳижоб.

Ёрдин мақсуди дил ҳосил қилур эрдим букун,
Эй фалак, бўлди менга кажравли давронинг ҳижоб.

Зоҳидо, қилма тамасхур бу фано аҳлини сен
Бўлмасун бу дуди оҳим бирла имонинг ҳижоб.

Фош қилинг ишқ сиррини Увайсий танги дил
Ушбу кун бўлғай анга дарди фаровонинг ҳижоб.

Айласам қутоҳлиғ сен айла пинҳон, қилма айб
Дард пинҳондур чиқар оҳимла афғон қилма айб.

Топмадим излаб бу олам аҳлидин бир дардманд
Йиғласам мен сенга дидамдин тўкуб қон қилма айб.

Айлади ноаҳл бедил қўнгли мажруҳим мариз
Айладим сендин талаб дардимға дармон, қилма айб.

Эй рафиқо, кулфати оламдин арз этган замон
Нутқи бетасирими қилдим фаровон, қилма айб.

Неча мендек мустаҳиқ лутфунг гадосидур сенинг
Не ажабдурким менга соҳиби ихсон қилма айб.

Орзуи васли дидоринг агар ўлсам букун
Ғам зимистонида мен хуршиди тобон, қилма айб.

Бўлмаса манзур Увайсий машқи, эй Саййид насиб
Мадаъни мани эрусен, менки нодон, қилма айб.

(32) Жумлаи ушшоқа, эй дилбар, жамолинг офтоб
То ниҳон этмоққа ул шабранг торингдур ҳижоб.

Қилмамиш тафриқа касбидин ки лутфи ғайрадур
Ўзгалар шодобдур ким, ўз гадосидур хароб.

Жон майхона ичра раҳм дилдур пири дайр
Тенгри кўрсатма баногаҳ муҳтасиблардин азоб.

Соқие лаб ташналардин қилма соғарни дариг
Лаҳжаи рашк оташиға доимо бағрим каоб.

Мурда жон топқон эди нутқи масиҳодин масеҳ,
Нега қилмас бағрими қон фурқати ул лаълноб.

Нутқи покингни шакаррез этма кўп қил муътадил
Шаҳд ким бегоная, талх ошноларға азоб.

Чун таваккул фўтасин боғла, Увайсий, йўлида
Текса минг кулфат бошингга, айла жисмингни туроб

Мурғи жон дам ура олмаски гулистон соғиниб
Мардуми кўз кўра олмас маҳи тобон соғиниб.

Юрмади назм ҳуруфиға забоним тароғи
Анбарафшонлиғ ило зулфи паришон соғиниб.

Соқие, ташна лаб ўлмишду масиҳо майини
Қалаҳи дил, хабар ол бўлди тўла қон соғиниб.

Тарки базм этти харобот эли май ўксукидин
Соқий, ол қўлга қадаҳ бўлди пушаймон соғиниб.

Чекти тасвиринги наққоши азал жаннат аро
Қилса тоат на ажаб зуҳд эли ғулмон соғиниб.

Жона жабр айлаб, Увайсий, раҳиға қўйма қадам
Қи азиз бошини куй айлади чавкон соғиниб.

Кўнгул тоқида бир меҳроб абру кўздадур ғойиб
Анингчун мастлиғда ишқ элига саждадур вожиб.

Нафас толибда бордурсен талаб дарвозасин ёстон
Туроб эт жисминги дилдори матлуба эсанг толиб.

- (33) Агар бир тора зулфинг васфидин бир нуқта шарҳ этса,
Туганмас ким агар минг йил фалак қоғоз билик котиб.

Ажаб тарёк мен тарк эт насиҳат захрин эй воиз
Бошим минг пора бўлса зулмидин кўнгул анга роғиб.

Юзунгни меҳридин гар маҳлиқолар қилсалар даъво,
Қуруқ қолмас агар манзурдур ул дийдаи ноиб.

Етурдим гавҳари дил маҳзани ақлимдин андоғким,
Хушум ҳуснунгни сар хуш чоғ олан ул ғамзаи козиб.

Увайсий, аҳли дил бўл, истар эрсанг халқдин кулфат
Маломатдур менга олат ки нодон аҳлидур зориб.

Қолмадим юз кулфата, дилдор, озоринг сабаб
Тушмадим доми маломатга ки озоринг сабаб.

Лаб аро номаҳрам эттим ҳар қаю ҳасратни мен
Дил аро ихфосининг бу сирру асроринг сабаб.

Этмадим . . . .⁴ тириклик, бўлмадим дафни фано
Раҳмсиз ҳам бемурувват чашми хунхоринг сабаб.

Сайри боғ эттинг баногаҳ кўрди гул рухсоринги
Бўлмади пажмурда, эй раъно, гули норинг сабаб.

Базм аро ишқ аҳли ўлди демагил бебода маст
Масти мустағриқ ўлур ул лаъл гуфторинг сабаб.

Тушмади бошимга савдои муҳаббат ул замон
Қилғали ҳуснинг тамошосини бозоринг сабаб.

Бўлмади табдил Вайсийни намози куфриға
Сажда вақтида тушан шабранг зунноринг сабаб.

---

⁴ Қўлэзмада тушириб қолдирилган.

Тушму ё бедорлиғ келди париру тебраниб
Қўнглама фаҳм ўлди сар то по жафожў тебраниб.

Ишқ дардин манъ қилмоқлиққа дам урма ҳаким,
Келмиш ул жонона дарди бирла дору тебраниб.

Шукри лиллаҳ боғбон очти дари иқболими
Хатти райҳони чаман зулфи суманбў тебраниб.

Шодлиғ мардуд мендин умрими то борича
Не учун ким меҳрибон ҳамроҳ қайғу тебраниб.

Соқие, қилма қадаҳ лабрез нозимдур кўнгул
Дамбадам соғар тутиб муғбача батхў тебраниб.

Зоҳидо, кўп иддао қилма харобот аҳлиға
Васл чоғида келур дийдангга уйқу тебраниб.

Вайсий афсун айласа ақлу ҳушингни ул замон,
Қулди мужгонин тузаб ул чашм жоду тебраниб.

Кўзумга дард арусин мунда зебо айлагил ёраб
Қиёмат кунда маҳбубим ҳувайдо айлагил ёраб.

Букун мен нўш этай ғам захрини афлок зарфинда
Майи ваҳдатни сен анда муҳайё айлагил ёраб.

Мукаррар дунёни лаълу жавоҳир гавҳари покин
Умидим бу кўзумга сангу хоро айлагил ёраб.

Агар минг тил била қилса маломат зоҳиди доно
Саломат қил ўзин юз ончи доно айлагил ёраб.

Ки кундин кун фузун гар бўлса дарди юз ўгурмасмен
Юз ончи дарди мағмун ўлса барпо айлагил ёраб.

Юзумга таънаи таъзирни кох урса соғ аҳли
Доғи ҳам бўлса мажнунлиғда расво айлагил ёраб.

Териб ҳасрат гулин кетти Увайсий даҳр боғидин
Хазондин асрабон ул гулни раъно айлагил ёраб.

Шукри лиллаҳ ҳусни рухсоринг менга бўлди насиб
Марҳамат бобин юзумга айлагил во, эй ҳабиб.

Бир пари кўнглумда ҳозир, юзда ғойибдур нетай
Ул сабабдин остонингга келибмен охтариб.

Уқларинг захми вужудимда жароҳат доимо
Марҳамат этгил жисми урьёним кўрубон, эй табиб.

Поймоли хокираҳ бўлса вужудим мақсадим
Жон баҳақ таслим этсам гарди пойинг ястаниб.

(35) Эй улус, юмғул кўзинг аҳволима раҳм айлабон
Кўз очай ҳусниға маҳбубим келурмиш тебратиб.

Шум рақиблар бўлса, васлингдин йироқ эткил мени
Мен ғариб ҳолим дейин, дидоринга қилғил қариб.

Бош керак бўлса букун тўккил Увайсий қонини,
Зулфи тарроринг тараб очғил самандинг ўйнатиб.

Эй гул, жигарим қони узорингга муносиб
Юз порали кўнглум доғи хорингга муносиб.

Сарф этмагил ҳар беҳабара лаълинг ҳадисин
То қаҳр ғазаб ҳам мени зорингга муносиб.

Тун соғарида шарбати бедорлиғ ичсанг,
Мастоналиғ ул чашми хуморингга муносиб.

То қилди муаттар хати райхон саҳаргоҳ
Хушхоллиғим ҳусни баҳорингга муносиб.

Манъ этма тараҳҳум этибон ёр йўлингдин
Ашким йўл аро манъи ғуборингга муносиб.

Дил манзарини пок этибон мунтазир ўлдим
Бўлғайму экин табъ гузорингга муносиб.

Рашк оташини, Вайсий, букун айла мукаррар
Юр, сен каби девона нигорингга муносиб.

Тушти жудолиғ ушбу кун девона бўлдим чарх уруб,
Ҳижрон тунининг шамъиға парвона бўлдим чарх уруб.

Ҳиммат қўрин белга тонгиб кирдим муҳаббат йўлиға
Қилдим таваккул тангриға мардона бўлдим чарх уруб.

Тўкти майимни муҳтасиб бул пири комил олдида
Бўлса гунаҳ афв этмади хирмона бўлдим чарх уруб.

Меҳрини тоби тандадур сабр айламас дилда қарор
Фарёд айлаб халқ аро афсона бўлдим чарх уруб.

Эй соқие, тутқил қадаҳ, мавж урди дарёи ғаминг
Дард илкидин ғам нўш этиб мастона бўлдум чарх уруб.

- (36) Бошим уза ҳар хору хас йиғди маломат қушлари
Мажнун сифат, эй лайливаш, кошона бўлдум чарх уруб.
Мискин Увайсийда алам, дилбар, дариг этма карам,
Билсам жудолиғдур баҳам, пинҳона бўлдум чарх уруб.

Тангрим деди дард аҳлини дармон қаноат
Ошиқларига туъма фаровон қаноат.

Ким даъвийи ишқ этса уруб лофи муҳаббат,
Ҳижрон туни ичра маҳи тобон қаноат.

Соқий, сен ўзунг сўнғил ўшал муғбачасиз май
Хумморинга йўқ келгуча даврон қаноат.

Зоҳид, бу фано аҳлига сен қилма таассуф
Хоки раҳи ичра дема осон қаноат.

Ётти неча йил чоҳда на эрди пуноҳи,
Қилди ани то Мисрға султон қаноат.

Ўлмак ажаб эрмас менга бераҳм қўлида
Жон берди ўшал саййид қурбон қаноат.

Мен деб эдим обод этайин сабр маконин,
Нодон эликим, айлади вайрон қаноат.

Нафас илкини, эй Вайсий, жудо айла ёқангдин
Тутқил сен ўзунг ўлғуча домон қаноат.

Дилимни истасанг, дилбар, хаёлинг бирла ҳар соат
Хаёлим истасанг субҳи висолинг бирла ҳар соат.

Қишига ишқ тегса ношакиболиғни касб этгай
Бали хомушлиғ расми фиолинг бирла ҳар соат.

Юзингдин гул, лабингдин хизр, нутқингдин шакарларким
Қи бир ҳинду бача ул юзда холинг бирла ҳар соат.

Сени топса киши қадри тунин топса тонг эрмас ким
Саводи кокилинг нури жамолинг бирла ҳар соат.

Ёзбдур ҳарфи номим аввалин фаҳм айла, эй маҳбуб,
Азални котиби абру ҳилолинг бирла ҳар соат.

(37) Увайсий ёдию, фикру, хаёли кечау кундуз
Дудоғинг ичраким ҳайвон зилолинг бирла ҳар соат.

Қачон кўрсамки маҳбубим алинда жом ҳар соат
Кўзингдин мастлиғ зоҳир юзинг гулфом ҳар соат.

Муҳаббат шавқидин семоб янглиғ жисми урўеним
Билурмен остонинг туфроғи ором ҳар соат.

Юзинг гул, қошларинг ё, кирбикинг кўз ўқларинг
Паришон кокилинг ушшоқ элига дом ҳар соат.

Кўнгулни ишва тори бирла ёна боғламоқ недур
Азалда донаи меҳринг тотибдур ром ҳар соат.

Кўнгул зарфига ишқинг шарбатини соқи қўйган чун
Менга мафҳум ўлур синғон софолинг жом ҳар соат.

Ки бир дам манъ бўлса моҳи пайкарни хаёли ким,
Баробардир менга чун субҳ бирла шом ҳар соат.

Бошимға ҳар балоу кулфату меҳнатни солмоқчун
Менга то қўйди хеш номим Увайсий ном ҳар соат.

Дунёни бугун давр ила даврони ғанимат,
Келтурди халойиқни ки меҳмони ғанимат.

То булбули мастона суханрезни бул дам
Айвони жаҳон боғи гулистони ғанимат.

Бу шавкату шаънингни худойим насиб этсун
Давлат нигини тахти сулаймони ғанимат.

Умрингни баҳорида муҳаббатни суғорғил
Кўз мардумини гиряи борони ғанимат.

Очғил кўзинг, эй дил, қилакўр вақти томошо
Айёми жаҳони маҳи тобони ғанимат.

Фазлий била ул ғунчай нашгуфта очилмиш
Сайри чамани ҳам гули хандони ғанимат.

Вайсийи гадо, сен букун ўксутма садони
Лутфила тараҳҳум яна эҳсони ғанимат.

«38) Тағофил бирла қон тўкмакли мужгонинггадур одат
Забихинг чуслу чолок ўлди фармонинггадур одат.

Мени гумраҳни мардуд айлама куйингдин, эй дилбар,
Халил осо тамаъ қилмоғли меҳмонигадур одат.

Кўзумга гарди пойинг тўтиё қилсам ажаб эрмас,
Кўнгул қайд айламак чоҳи занахдонинггадур одат.

Тушуб ташвиш кўнглумга пари талъат, малак сиймо
Бўлуб жисмин ўтун ишқингда сўзонинггадур одат.

Кўзум деворсиз хорингни асра ҳажр ўтидин ким
Сув сепгандек бўлур ул хор гирёнинггадур одат.

Улус, озоринги йиғма, мени ҳолимға раҳм айлаб
Бу дил меъмориким ҳар дамда вайронинггадур одат.

Кўзумга ойу кун бўлмиш фалак узра ики кавкаб
Начун Вайсий кўзи хуршид тобонинггадур одат.

(39) Сен, эй халқ, қаққаға бирла кулганинг менга кулфат
Ераб, кўрсанг ичимни, табъи мавзунимда минг иллат.

Чиқар бир дуди оҳим субҳ нолайдо бўлур ул дам
Ҳам ул кўз ёшима ғарқ ўлмағингга бормудур рухсат.

Аё эй олимон, сен вориси фаҳри жаҳондирсен
Йибордим муҳтамил сўз булкун устодингни қил ҳурмат.

Тилайдурмен сениндин бирси жомид, бирсидир музтар
Бўлиб ҳар қофия мисра бошига ҳарф чун давлат.

Увайсий беркитибдур матлабин исмин ҳуруфини
Топиб бу руқъани ҳар ким юборса ангадур раҳмат.

(40) Фалак чархингни кажравлиғидин этма ростға рухсат
Нучук ким қолғуси сендин ўшал ағёрға бидъат.

Бўлубдур хизр пайдо гулшани ҳуснингни давринда
Ки гўё сабз ўлубдур оби ҳайвондин олиб ибрат.

Қўйуб афсар қошин устиға то зеби жамол айлаб
Ярошибдур хусусан устиға кийган ўшал кисват.

Дам урсам рашкдин печун арақ зоҳир бўлур юздин
Берибсен ё магар ҳуснингга шабнамдин букун зийнат.

Дема, эй шўх, сен раннинг тағайир топти бул дамда
Ажабму бу жудолиғ вақти кўрсам ҳажридин ваҳшат.

Букун қийматфуруш, эй соқий, олма илкиннга соғар
Тегибдур бу замонда ул кўзи хунхордин шафқат.

Келибдур дарғаҳингга ушбу кун девоналиғ бирла
Кетолмас Вайсий бул кун бўлмаса то шоҳдин рухсат.

(41) Зулфунг хаёли бул кун кўнглумдадур ҳаловат
Меҳринг тажаллисидин жисмимдадур фароғат.

Шояд тушарму кин деб жонониминг гузори
Вайрона кўнглум ичра қилдим ажаб иморат.

Йўқ менда ақли комил, йўқ менда фаҳму дониш,
Йўқ менда хайру ихсон, йўқ менда ҳеч ибодат.

Тенгри тажаллисидур қилгон юзунгда жилва
Қилсам сифат юзунгни айни менго шарофат.

Зулфунг мисоли сунбул лаъл лабинг эрур мул
Қилсанг хиром, эй гул, қаддинг нечук латофат.

Ошиқларингни кўнгли қайд ўлмасун нучуқдин
Бир нукта нутқи покинг ул маъдани малоҳат.

Ҳар кунда шукри зикрин баржо қилолмадим мен
Сендек нигор бизга ҳақ айламиш каромат.

Оламға фитна солдинг юз минг жаҳону жомин
Саҳрода коза қилдинг эй ёри хуш фатонат.

Қилди мурод даъвий султониға гадоси
Даъвогари Увайсий тенгри анга ҳимоят.

Билсанг мени жононими деҳқони муҳаббат
Муфлислариға айлаған иҳсони муҳаббат.

Машшота олиб илкига гар айласа ҳайдар
Мажнун бўлур ул зулфи паришони муҳаббат.

Ногоҳ назар солса ғариблар сари ёрим
Шаҳло кўзининг даврида мужғони муҳаббат.

Бўлса киши ул ҳусни биҳишти аро дохил
Кавсар лабида сабзаи райҳони муҳаббат.

Кўнглум қуши парвоз қилур бўлса ажаб йўқ,
Нечунки ўшал чоҳи занахдони муҳаббат.

Илкимни бу олам элидин ювмагим улдур
Ул пок замиримни ки домони муҳаббат.

Бир машғали базм ичра табассумдин ўлубдур
Лаъл лаби ичра дури дандони муҳаббат.

(42) Бир нукта такаллумдин агар ташласа маъшук
Ошиқ элига ул лаби хандони муҳаббат.

Кўнгулни мосиводин пок қилдим, ёр маскан тут
Куйуб ишқингда кул бўлдум ваё дилдор гулхан тут.

Агар ишқ аҳли исён пешадур чун қатлин истарсен
Аё қотилки қатл айлаб келиб қонимни гулшан тут.

Чиқор рашқдин бул кун бўлибсен то пушаймони
Бориб ким дўстнинг райиға ағёрингни душман тут.

Гирифторе ки ширин сўзидурсен ёрни, эй дил,
Агар Фарҳодурсен доимо ғам тоғини кан тут.

Ваё ул лайливаш ҳуснини миръотида ҳақ нурин
Кўрубсен эй ки Мажнун хок пойи узра мадфан тут.

Фанои фақр малбусин танингга айласанг кисват
Ушал атфол тоши бирла сен жисмингни равзан тут.

Увайсий сенга бул кун андалиб осо мақол ўлди
Ани васфини такрор айла гулзор ичра шеван тут.

Дило мажнунлиғ этма, ишқинг сиррини пинҳон тут
Юракинг ичра доим ёр жабридин қизил қон тут.

Агар сен истасанг дардинга дармон ёрдин анда
Букун оз айла дармонингни дардингни фаровон тут.

Демишлар саййиди кавнайн дунё саҳни мўминдур
Агар оқил эсанг дунёни кўнглинг ичра зиндон тут.

Кел, эй соқий, букун майхона эшикини во қилғил,
Бериб муғбаччани илкинга соғар базми даврон тут.

Мени матлубум улдур, ўз қўлингдин журъан ичсам,
Назокат дастгоҳим сен букун бу қулни меҳмон тут.

Кўнгул мулкига шоҳ эрди ҳаёлинг неча соатдур
Ўзинг дил тахтида бирдам туриб мулки сулаймон тут.

Увайсин орзу қилсанг ўтуб ўзлукдин, эй зоҳид,
Ки истаб дарбадар бўлғил топиб бир покдоман тут.

Интизор ушшоқлар ўлди нигор уйғондиму⁵,
Езилиб мужгонлари чашми хумор уйғондиму.

Эй харим аҳли, ўху жойига доҳил қил мени,
Тортибон хамёзасин ул ёр ғор уйғондиму.

Уйқуни маҳрам этиб бизларни маҳрум айлади
Уйқу дастидан кўнгулдур беқарор уйғондиму.

Мен нечук бирёну сузон ўлмаин шам ўтида,
Ғайр базми ичра шамъи барқарор уйғондиму.

Андалиб осолиғимдин ҳар жонивор
Ғунчалар қон боғлади ул гулузор уйғондиму.

Ваъда қилди неча лутфидин Увайсий зорға,
Ваъдага қилса вафо, ул номдор уйғондиму.

---

⁵ Бу шеър ЎзССР ФА корреспондент аъзоси Абдуллажон Насриддинов (Боқий)нинг шахсий кутубхонасидаги «Мажмуат-уш-шуаро» тўпламининг қўлёзмасидан олинди.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

- (43) Шифо расмин тузубон, эй табиб, ишқингда бемор эт
Шиорим ёд этиб жон риштасин танбуринга тор эт.
- (44) Масеҳ анфосдурсен ким мамот аҳлиға гуфтор эт
Лабингдин ком олурда чини зулфингни намудор эт.
Қадаҳ тут, маст қил, андин кейин таклифи зуннор эт.

Етибдур сенга, эй жонон, мақоми сайр офоқи
Суми рахшингда помол ўлди ул афлоклар тоқи
Сўзунгни нашъасидин бўлдилар бир нечалар боқи
Сенга беҳудлиғ ила ёрлиғ истармен, эй соқий,
Қадаҳ тутқил менга ул бодани афюн била ёр эт.

Ниқобингни кўтармай гулруҳим сайри гулистон қил
Кулиб ҳар сори боқиб зеб ила ҳар сори жавлон қил
Қилиб ҳайратдаким ҳуснунгга булбул бағрини қон қил.
Юзингни рашкидин гул хотири жамъин паришон қил
Табассум айла ғамдин ғунчаларни кўнглини тор эт.

Ажал ҳуммориға жон шарбатин паймонада сўндум,
Кўруб май софин ағёр илкида ғам зарфига қўйдум,
Бўлуб ўксуклик ул муғбаччани илкига термулдум,
Ичиб дурди май, эй пири муғон, майхонада ўлдум,
Таним туфроғи бирла дайр таъмирини девор эт.

Қадам ишқиға қўйдим доимо ашки равон ўлсам
Тузаб рашкинг маконин, эй пари, бехонумон ўлсам
Лабингни фурқатида кеча-кундуз бағри қон ўлсам,
Тилар кўнглумки ошиқлиғда расвои жаҳон ўлсам
Ул ойни ҳуснига, ёраб, мени мундин батар зор эт.

Топа олмам сўроғ солиб жаҳон кўнглингдек армонлиғ
Ул ойнинг орзусида бу жон ҳар кунда қурбонлиғ.
Менга қолғонда дилбар тарк қилди расми жононлиғ
Кўнгул, овора бўлким, монеи васл ўлди нодонлиғ
Сенга ким айди агёри олдида ишқингни изҳор эт.

- (45) Мунаввар қилди гўё ул қоронғу кечани моҳи,
Фалакни устидин дод айлагандек урди бир оҳи,
Деди лутф айлаким Вайсиға бул бўл сўзни огоҳи,
Емон кўз тегмасин ҳуснингга, эй маҳбублар шоҳи,
Амир ашъоридин бу руқъани бўйнунигга тумор эт.

Таним захмиға дўстлар новаки нозик бадан боис,
Бўлубмен хирқайи жулийда ул гул пираҳан боис.

Ажабму кулбаи меморима зайроналиғ етса.
Мурасса ғам билан бўлғон ки бул байтулҳазан боис.

Рақибим олдида рашк ила қатл ўлсам ажаб эрмас,
Нечунким лаълдин зоҳир ўлан дурри адан боис.

(46) Агар толиб эсанг ихрож жамъи мосиводин бўл
Ки матлубингга етмасликка ул гўру кафан боис.

Дедилар ушбу мазмун долмо Вайсий қарандек шоҳ,
Бу сўз изҳориға Вайсий ғариби беватан боис.

(НАВОИИ ҒАЗАЛИГА МУСАДДАС)

Жон олурда наргиси ул тири мужгон бирла баҳс,
Гүйе ҳажжож золим қилди жонон бирла баҳс,
Нур бермак маҳжабин чоҳи занахдон бирла баҳс,
Моҳтобидек қилан хуршиди тобон бирла баҳс,
Нақди жон бермак қилур ул лаъл хандон бирла баҳс,
Рост Исодекки қилғай оби ҳайвон бирла баҳс,

Хушдур ул маъруфга тасбиҳи таҳлили самоъ,
Бўлса савдо ҳақ билан қулложмен, эй пур мато,
Сендин ўзга йўқ, эй жону жаҳон бирла видо,
Гар умидинг бўлса ур дунёга тиғи инкито,
Фақр қуйида мусаллам тут на қилсанг истимо,
Ориф эрмас ул кишиким, қилса нодон бирла баҳс.

Ҳамдамим ҳушёрдур беҳудмен, эй дашти жунун,
Ул гули раъно, юзи гулнор, бағрим лолагун,
Дамбадам билмон недин кўздин тўкар май ашки хун,
Чиққали жон лабга етти деб нидо қилдим буюн,
Ер дер бир баҳс қил ирним била ким не учун,
Кўнглум олиб қасди жон этти, қилай жон бирла баҳс.

Жам дунёлиғ деса дамлик ҳаёлиға бадал,
Езголи васфи руҳин қилдим кўзум нурини жал,
Орзуи ҳеч олам йўқтурур лекин ажал,
Васлидин шамма машомимға етар йўқтур маҳал,
(47) Эй кўнгул, гар ақл етар манъи жунун қилма жадал,
Айб эрурким, аҳли дониш қилса нодон бирла баҳс.

Рашкдин тушмуш вужудимға таажжуб изтироб,
Ул сабаб гул юзидин томди ҳаё тоби гулоб,
Тушти бир сўз бирла ўт, бўлди юрак-бағрим кабоб,

Раҳм айлаб манъ қилдурдунг кўруб ҳоли хароб,
Манъи ишқ эттинг, фақих, этма эшитиб бир жавоб,
Дарс эмаским қилғасен фарёду афғон бирла баҳс.

Тоб этолмай бўлдум ул хуршид васлида ниҳон,
Гўйё маҳтоб олдида ўзин топмас китон,
Тонг эмас гар Лайли ўлса ҳазрати соҳибқирон,
Ул жунун даштида мендурмен ки мажнуни замон,
Носиҳо, қилма жадал, айрил кийиклардин дебон,
Олими шаҳр этмагай гўли биёбон бирла баҳс.

Истасанг, кезгил вилоят кўпку ўлтурмағил,
Топсанг ул ой шоми ҳижронида бир дам турмағил,
Урса тош бирлан саки вақ-вақ киби кўп ҳурмағил,
Шук тур, эй Вайсий, адаб бирла топиб сўз турмағил
Эй Навоий, ҳар неча зулм этса чек, дам урмағил
Ҳеч гадо ҳадди эмас ҳар ишда султон бирла баҳс.

(48) Бу ҳижрон зулмати ичра нечалар моҳға муҳтож,
Ажаб эрмас мени гумроҳлар огоҳға муҳтож.

Чиқармай ҳожатимни хатм қилма тенгридин кўрқуб,
Билурмусен ки ҳар вақти гадолар шоҳға муҳтож.

Юзунгдин манъ қилма кўзларимни нури дийдамсен,
Нечунким кўз қадам йўлиға қўйса роҳға муҳтож.

Тағофил бирла кўрсанг ёрни, эй дил, умид узма,
Мудом ул қаҳрабо сақлар ўзини коҳға муҳтож.

Ки асло, зоҳидо, кўп бўлмағил сен тоатингга қул,
Мабодо бўлмағайсен анда шаҳаншоҳға муҳтож.

Тонг эрмас қатраи май ичса соқий илкидин бул дам,
Увайсий ўзни айлаб восили даргоҳға муҳтож.

(НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС)

- (50) Жон ила васфин китобиға бўлур шероза руҳ,
Ҳам яна ким сабр тоғинда турубдур роза руҳ,
Интизор ўлди ва ҳам тикти йўлиға коза руҳ,
Эй менга жонбахшлиғ гулбарги тардин тоза руҳ,
Тоза-тоза бир пари шавқин солиб овоза руҳ.

Онсиз ўлса тоза рух бул танни бордур на ҳади,
Шукри халқ этти жаҳон ичраки ҳар не кубади
Юзлари гул, кўзлари бодомдур байзо яди,
Рухи маҳз ул тозаи тар сарви раънодек қади,
На ажаб бўлса равон ўлғанда элга тоза руҳ.

Бу фано аҳлини жоно билса тонг йўқ нега ким,
Ер била тенглар қошиға келса тонг йўқ нега ким,
Наргиси шаҳлоси бизни йила тонг йўқ нега ким,
Куйи гардидин ўлук жон топса тонг йўқ нега ким,
Туфроғ ўлди куйида беҳадду беандоза руҳ.

- Кўрсаким жононани бўлғуси андоғ ҳайрати,
Бўлсам эрдим кош ул зебони куйининг ити,
Барҳам этгил жисминги кўргилки зебу зийнати,
Бўлғуси жонон каби бўлса мужассам суврати,
(51) Хулла кийса суртибон жаннат пулидин ғоза руҳ.

Қилди ўзни чун ниҳон бизни ўзига зор этиб,
Тўкса қонин деб ки ишқ аҳли ўзин тайёр этиб,
Қўйса дийдамга қадам ширин лаби гуфтор этиб,
Чиқти жондек пайкар айлаб нози ҳусн изҳор этиб,
Зол ул пайкарға жон вола бу ҳусни тоза руҳ.

Жонни бер жонона йўлида вужудинг айла хок,
Ҳосил ўлса жона жон жисмингга рух ўлса на бок,
Ишқни афзун этиб қилғил ўзингни тийра хок,
Шавқ тиғи бирла солиқ айласанг кўксунгни чок,
Файз шахристони сориға топар дарвоза руҳ.

Кеча-кундуз мунтазир дуврон ул ойни йўлиға,
Зулфини ёзғоч думоғимдур муаттар буйиға,
Шавқдин сероблиғдур Вайсий дилини чўлиға,
Эй Навой, шукрим, йўл топти жонон куйиға,
Ҳажр шоми зулматида йўлни оза-оза руҳ.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС).

- (52) Осийдурурки деса у чангу рубоб талх,
Айн дин ул ки йўқ сифатинг гар китоб талх.
Шукр гар ўлса ҳажрида ким лаъл ноб талх
Нутқинг фироқида менга бўлди шароб талх
Ҳардам кўзум тўкар лабинг истаб гулоб талх.

Ҳардам рақибдин аламе жонима етар
Нечунки ёр ғайр деган сўзига етар
Кўз йўлидин бағир қони ким жўйдек кетар
Гўё юракни шўрини ашким фузун этар
Андоғки туз суйи била бўлғай китоб талх.

Тушму хаёл бўлди дил афгор базмида
Кўлда қадаҳ тилда сўзи ёр базмида
Кўрдум рақибни бу кеча ёр базмида
Сўрдум на май эди кеча ағёр базмида
Ширин лабинг ғазаб блан берди жавоб талх.

Зулм айладинг менга сени ким мақсадинг надур
Ҳеч демадинг фироқим ичинда ғаминг надур
Қошингга бандамен кўзи афсунгаринг надур
Чок ўлди жон яқоси десам, аччиғинг надур
Ҳаргиз демас китон сўзини моҳитоб талх.

- Дўстумни** душман айлади бу ғам етиб менга
Юз оғуни ичурди қошимдин кетиб менга
Дил лавҳида хаёлини қоши битиб менга
Ағёр бирла бода ичиб зулм этиб менга
(53) **Айшимни** айлади кеча ул офтоб талх.

Гаҳ соғ ўлурмену гаҳи девона ўлмишам
Гаҳ гулдек очилурмену гаҳ гоҳ сўлмишам
Ғам зарфидин тўкулдим ки гоҳ тўлмишам
Гаҳ заҳри ғам ютармену гаҳ беҳуд ўлмишам
Эй гул, ғамингда бўлди менга хўрду хоб талх.

Қон тўкти кўзки фурқати абру ҳилолидин
Ёраб насиб ўлурмики, ҳайвон зилолидин
Дам урғалики қолмади зарра мажолдин
Эй гул, на бўлди парда кўтарсанг жамолдин
Ошиқларингни айшини қилди ниқоб талх.

Бўлди кима фано хати иршоди дайр пир
Хўжам ики жаҳонда Увайсийға дастгир
Бўлғаймукин агарчи мен ул мўрдек сағир
Ишқу вафо тариқида шод ўлмишам Амир
То ёрни рақибига бўлди азоб талх.

Куйиб кул қилди жисмим ишқ ўти, мен кимга айлай дод
Кулум кўкка совурди ҳажр боди, дод ила бедод.

Гул ишқидин эмас булбулға шеван қилмоғи тун-кун
Келиб раҳми, кўруб аҳволими доим этар фарёд.

Лабинг авроқида зоҳир улан ҳуснинг камолидин,
Ки ошиқ аҳлиға тенгри беран улдур хати иршод.

Агар зинда аҳли манъ бул манзуридин бўлдум
Ниқобин олди юздин ушбу кун ул кўзлари жаллод.

Хаёлин боғладим ихромдек ҳар рўз, ҳар соат,
Тағофил дилбарим мен хаста қулни ҳеч қилмас ёд.

Кўнгулни дўст куйи сори элтмоқ истама мендин,
Ки ул зулфи паришон домидин кўнглум эмас озод.

Таҳаммул, сабр тирноғида қоздим ишқ тоғини
Ки бу Ширин сўзига ожиз эрди кўҳқан Фарҳод.

(54) Рақиби русияҳлар бермади йўл ёр базмига,
Мени маҳрум этмакликка ул жононадин имдод.

Жафоу жабр ила обод ўлмиш анда меъмoring,
Увайсий, сабр қилғил, ушбу дунё охири барбод.

(55) Тиларлар аҳли олам доимо дилдордин хушнуд
Бўлурму ҳеч одам мен каби озордин хушнуд.

Ажаб ёрики аҳелар кўзин қатлида жон бергай
Неча мавт аҳли бўлғайлар лаби гуфторидин хушнуд.

Тараддуд қилма, эй жонон лаби, сен сўзга кирмакка
Тугатти сўзни бўлдум мен кўзи хуммордин хушнуд.

Санам хушнудидин ғайр аҳлига жоним тасаддуқдур,
Қиши бўлғаймукин ҳеч вақт ағёрдин хушнуд.

Деманг Мажнунни шавқи Лайлининг ойинасидандур
Юзи миротини тахтида ул дидордин хушнуд.

Қаломин музмар этти бўлди андин кўҳкан Фарҳод
Демак ширин лабининг нутқи шаққарбордин хушнуд.

Увайсий, кўр равон ўлғанда они йўқти муштоқи,
Сабаб улдур, меним жононими рафторидин хушнуд.

(56) Билмадим қайси пари қилди бу гуфторимни банд,
Назм бозори била ҳам таъби бозоримни банд.

Эътироз этма баногаҳ қилса номаъқул бу сўз,
Хусни рухсоринг этибдур ақли паркоримни банд.

Септи тухми хорни ағёр душманлик қилиб,
Бўлди хористон, қилибдур роҳи гулзоримни банд.

Ёр куйига букун борғум таваҳҳум ғайрдин,
Бўлса минг жоним фидоким, қилса ағёримни банд.

Билмадим воқеъ надур васл ичра кўпдур эътироз
Урмади бир нуқта сўз этмиш шакарборимни банд.

Сўзга кирди базм аро юз баҳс пайдо айлабон
Қим анинг донолиғи қилди йўқу боримни банд.

Ўзга юздин рашк тоб этма, Увайсий, зордин,
Наргиси мастинг этибдур чашми беморимни банд.

Қолғонда менга ўзни чунон айлади жаллод,
Лутфини рақибларға аён айлади жаллод.

Қурбони қошинг бўлғали илкингдин умидим,
Фурқат ўти кўксумни нишон айлади жаллод.

Дил қонини тўкмакка забонимни буюрди,
Ошиқлигимни элга баён айлади жаллод.

Мафхум кўзунг ул эди эй мардуми чашмим
Қон ила сиришкимни равон айлади жаллод.

Жононима жон бўлса гарав деб неча кундур
Ишқ аҳлини чашмин нигарон айлади жаллод.

Зулфим била банд айлади пойим била дастим
Қабл анта мамотиға камон айлади жаллод.

Ул тешай рашким бошима ташладим охир,
Ўзни менга қолғонда чунон айлади жаллод.

Қайси қулдур қилмағай сарви хиромонингни ёд,
Қайси сунбул қилмади зулфи паришонингни ёд.

(57) Иктисоб айлабду ҳуснунг сабзасидин бутмаган
Қайси фаслининг баҳори хатти райҳонингни ёд.

Қошларинг савдосини бошимға рифъат айладим,
Қилмаған ким ийди рухсорингда қурбонингни ёд.

Ўзгаларға лутф ихсонингни етқурганда ким,
Ҳеч қилмассен менингдек зору ҳайронингни ёд.

Рашкдин жоним тараддуд айлади уқбоға азм,
Айлағил, эй шўх, мендин ўзга армонингни ёд.

Ўтгамен ғам чоҳидин шавқинг самандин ўйнатиб,
Кўнглум айлаб дамба-дам чохи занахдонингни ёд.

Қирса худру йўлга талимсиз адашқай роҳдин,
Вайсий, ҳақ ёдида бўл айлабки жононингни ёд.

Қаю ақл эрди истар доимо жононадин беҳбуд,
Қаю хуш эрди истар Мажнуни девонадин беҳбуд.

Қачон ишқ аҳлини дардиға дармондур табиблардин,
Бу ҳижрон шомиға йўқтур маҳи тобонадин беҳбуд.

Саломат аҳли, мендин истама расми русумунгни,
Қачон чиққайки обод аҳлиға вайронадин беҳбуд.

Кел эй соқий, қадаҳни майға тўлдур, бергил илкимга,
Букун воқеъ бўлубдур наргиси мастонадин беҳбуд.

Дило, хўб асрағил хуршид талъат зарра меҳридин
Садаф батни бўлубдур қатраи дурдонадин беҳбуд.

Тут эй мазур тан шамъи муҳаббат бирла куйдирдим,
Мавосил тун қачан топқай тани парвонадин беҳбуд.

Увайсий, юз ўгурма халқ гуфти-гўйидин бул кун,
Ки шояд бўлмағайсен ул куни афсонадин беҳбуд.

Езмагимда васфини қилди нечук тоқат хирад,
На учун жонона меҳрига эрур улфат хирад.

Боғлади маҳкам белин қошини ёд айлаб қалам,
Езди жону дил била сен қилма кўп миннат хирад.

(58) Сўрмағил мендин санам васлида ину онини,
Ақлу фаҳму хушу идроким ки дур ҳайрат хирад.

Гул юзин, райҳон хатин, кавсар лабин ёд айлаюб,
Эрди хористону бўлди ул замон жаннат хирад.

Эй дило, тутқил хирад ёндур муҳаббат ўтига,
Айлади ишқ аҳлини шоҳидиға бидъат хирад.

Кўзи қаҳр этса баногаҳ васф этарда сўзини,
Неча сўз бирла нигоҳин айлади бидъат хирад.

Вайсидин ишқу муҳаббатни русумин истама,
Ушбу ашъор ила берди зеб ила зийнат хирад.

(НАВОИИ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС)

Мен хастаи зорингни бирор айламадинг ёд,
Султон сену, ҳоким сену, бас мен кима дей дод.
Умримни камолини ғаминг айлади барбод
Эй орази насрин, сочи сунбул, қади шамшод
Булбул киби ҳажрингда ишим нолау фарёд.

Дил ўлмаса илкимда шаробим тўкулурму,
Афсус менгаким тўкулан коса тўлурму,
Сайёд эли қайд айламай озод бўлурму,
Сайд ўлди кўнгул кўзларинга, ваҳ қутулурму,
Бир қушки анинг қасдида бўлғай ики сайёд.

Эл билмади мен мажнунни мумтоз рамузин,
Кўрса киши ваҳм этқуси дарбоз рамузин,
Сарф айламадинг мен била дамсоз рамузин,
Ул мактаб аро ким ўқудунг ноз рамузун,
Гўёки вафо илмин ўқутмиш эди устод.

Муҳтож эрурмен туну-кун аҳли сафоға,
Шояд яди покин кўтарур бўлса дуоға,
Раҳм этмади мен булбули шўрида навоға,
Ашкимни кўруб тез бўлур майли жафоға,
(59) Ори ўтимас чунки суйи бўлмаса фўлод.

Топти бу кўнгул зарраи Лайли хабаридин,
Қон бўлди хўроким мени Мажнун ҳунаридин,
Фарҳод қутулди ўлубон дарди саридин,
Мингдин бир эмас ўз юраги захмларидин,
Ҳар нечаки тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Оташга сазовор экан ким сенга мақрун,
Озоринга ожиз келибон ҳоли дигаргун,
Бир боқмоға мавқуф неча қони дўкулгун,
Ўлукни киши дафн эта олмас вале ҳар кун,
Юз тиг қилур дафн кўзунг бўлғоли жаллод.

Захмим мени изҳор эмасдур бадан ичра,
Изҳор агар ўлса, эрур пийраҳан ичра,
Булбул на фиғон айламасун бу тикон ичра,
Гул ёфроғи тирноғлар эрур бу чаман ичра,
Булбул пару болини юлиб бергали барбод.

Қим журъаи май ичмаса, мастоналиғ этса,
Бир чуғздек обод ара вайронлиғ этса,
Вайс эгри қўйиб бугрини мардоналиғ этса,
На айб Навоий киби девоналиғ этса,
Ҳар одами ким бўлса, унинг ёри паризод.

- (60) Мени, мискинни билмон халқ доим имтиҳон айлар,
Кўнгулни беқароридин таваҳҳумли гумон айлар.

Қилиб юз баҳс барпо, дамда саъб ўлғон тириклик ким,
Ки то борғунча оламдин юрак бағримда қон айлар.

Азал деҳқони ҳуснунг сабзасин ким хизр этмакка
Тазаллум бирла дидам жуйидин ашким равон айлар.

Ки ғайр олдида бағрим қонини сўрма табассумдин,
Лаби лаълинг тишингнинг гавҳарин ваҳким аён айлар.

- (61) Дило, таълим бул бир Лайлини амрида бўлсанг ким,
Агар тур деса, ул бошингда қушлар ошён айлар.

Кўруб исломи ҳуснин, зоҳидо, дин берма илкингдин,
Солиб зуннор дамда куфр зулфи зарфишон айлар.

Муҳаббат бодасин ичма умидинг бўлса ўзлуктин,
Ки охир муҳтасиби ишқ расвои жаҳон айлар.

Сенингдек шоҳға мендек ғариби беватан йиғлар,
Сабаб улдур, кўруб аҳволими байтулхазан йиғлар.

Гулистон ичра кирсам суврати булбул этиб ўзни.
Фиғону нола қилсам ўртаниб ваҳким чаман йиғлар.

Агар дарди дилим изҳор қилсам базм аросинда,
Қарору сабр эталмай улфату ҳам анжуман йиғлар.

Тегибдур новакингдин неча ўқ жисмим аро пинҳон,
Танимни беадад захмин кўруб бул пираҳан йиғлар.

Ниқоби юзларинг зулфунгни тебратса тонг этмас гар,
Мукаррар бўлмағаймен деб ки оҳуйи хўтан йиғлар.

Кел, эй соқий, буқун раҳм айлағил махмур аҳлиға,
Ки май хуммори бирла ўлсам ул гўру кафан йиғлар.

Увайсий, йиғламакдин манъ бўлмоғлиғ на боисдур,
Жафоу жавринги тортиб ўшал вайси қаран йиғлар.

Ошкор ўлур бул кун таъи шеъри пинҳонлар,
Гўйёки дарёда неча дурри ғалтонлар.
Тонг эмас фироқида гулгун ўлса домонлар,
Шаҳсувори оламгир нуктасини унвонлар,
Бошин узра тож этмас битмас эрди девонлар.

Хуш ажаб ярошубдур ўстига кийан кисват,
Ишқ элини мавтига кўзлари этиб одат,
Ҳақ анга насиб этмиш токи шаън ила шавкат,
Базм рамзига даъви айлаган бўлур маҳват.
(62) Ожиз ўлгуси мўрдек жамшид сулаймонлар⁶.

Гўйё фалак узра қошидур маҳи гардиш,
Билмадим на эркин ул қоши устига қўймиш.
Зеб учун жамолига буркини қилиб дуркиш,
Ҳусни маъдани дониш ҳулқи манбаи биниш,
Таъбидур карам андиш шаҳсувор ҳоқонлар.

Ваҳки, риштаи жоним зулфиға эрур пайванд,
Жабра поймол ўлдим бўлди дарлманд ҳарчанд.
Боғ аро очилғой гул гулрухим қилур тоханд
Юмин дин бўлур хўқанд кони шакару гулқанд
Андин эл ҳама хурсанд қўл очиб мусулмонлар.

Офтоб ўлуб соқий етти чарх жом ўлсун,
Муғбача тутуб соғар дард элиға ром ўлсун.
Чун очиб карам эшикин сайри хосу ом ўлсун,
Дерки шодком ўлсун, бадр янгли том ўлсун,
Офтоби адлидин тоза бўлсун имонлар.

⁶ Охирги икки мисра қўлёзмада чала ёзилган.

Кўзлари фироқида кўзлар (а) тўлуб ашким,
Халқ ғарқ ўлур тўксам ер юзин тутуб ашким.
Лаъли тушти ёдимға сачради кулуб ашким,
Бағрим ўлди ёқутий қирмизи бўлуб ашким,
Лаълини хаёлида ютгум ончунон қонлар.

Гар эшитса дард аҳли, хуш бўлур дилим самъи⁷,
Даҳр бўстонида, Вайсий, назми эрди бир шамъи,
Истаманг бу гулшандин эмди хотири жамъи,
Кўнглини асир этмиш кокили паришонлар.

---

⁷ Бу мухаммаснинг биринчи мисраси қўлёзмада йўқ.

Руҳинг узра ики гисуйи шабрангинг тутошибдур,
Ки бир ганж устида гўё ики аждар талошибдур.

Гул эрмас гулшан аҳлин кўзлари қон ила тўлдурмуш,
Тегиб ғамзанг ўқи нечунки ҳарёндин қарошибдур.

Шафақ эрмас юзунг ҳижронида хуршиди ховардур,
Ани ўтлуғ танидин чархни ўнгри тутошибдур.

Қошинг савдоси мен девонани бошиға тушгунча,
Сиришким сели туғёни фалак тоқидин ошибдур.

Танимға ўқларинг муҳлик эмас, балки мадор истаб,
Бу тўрт деворға ҳар ёндин чўплар талошибдур.

Тараҳҳум бирла Вайсийға нигоро манзилинг кўргуз,
Бу муҳлик водида ушбу мусофир йўл адошибдур.

(63) Жамолинг офитоби ваззуҳодур,
Ўзунг бир гавҳари қимматбаҳодур.

Сени халқ айлаган чун фазлидин ҳақ
Бағоят ончунин лутфу атодур.

Ки мен ҳар ерда бўлсам нофай ишқ,
Димоғимга лабингдин мушксодур.

На ҳожат сўрмағинг марғуб дилни,
Висолинг менга доим муддаодур.

Танаққус айладинг даъвои ишқим,
Қасамёд этмагим эмди раводур.

Туганди исми ҳарфи, эй дилором,
Ки бу матлуб қоф илан адодур.

Топай деб айласанг ким ихтиёри,
Хуруфи қофияға муқтадодур.

Ки бу абёт барпо этмагимдин
Эурсен шоҳ, Вайсий бир гадодур.

Ваҳм қил жонон жунун тоши бу афғонимдадур
Ҳам яна ишқим шарори оҳи сўзонимдадур.

- (64) Ёрни бунъёд қосид қилма бепарволигин,
Гарчи юз минг ким жафои-жавр жононимдадур.

Истама таржеҳи истиғнони сен ҳар кимсадин,
Нозу истиғно ўшал кокил паришонимдадур.

Айласам фосид ҳаёли бўдғали сахронишин,
Дард ила меҳнат, алам, ғам байтул ахзонимдадур.

Эй дило, сен шукр зикрини тилингдин қўймағил,
Бул адолатлик ғарибпарварли султонимдадур.

Бурда-бурда бағрими шишлаб ҳаёли новакинг,
Ишқ ўти, ҳижрон қиличи бағри бирёнимдадур.

Ишқ буркин кийдиму кирдим яна майхонаға,
Кўрдум ул барг афсорин умри пушаймонимдадур.

Чайқама оғзинг маломат шаҳдида нодийда халқ,
Юз туман тўфон суйи бу чашми гирёнимдадур.

Вайсий, вайрон ўлса эл обод, мунда сабр қил,
Анда таъмирингни туфроғи бу вайронимдадур.

(65) Жонсўз ажойиб санами ғайр мукаррар,
Ёр олдида ғайра карами ғайр мукаррар.

Шарҳ айласа васфини ки девон чидай олмас,
Ўртанди давоту қалами ғайр мукаррар.

Шайдолиғими сўрма букун, дилбари зебо,
Кулбама етиб то қадами ғайр мукаррар.

Билмон на ажаб шўхи ситамкора йўлуқтим,
Бир дамда юз алвони ситам ғайр мукаррар.

Новакларидин сийнам аро захм етибдур,
Марҳам топа олмай алами ғайр мукаррар.

Истаб туну кун ташна лаб ўлсам ажаб эрмас,
Соқий элида жому жами ғайр мукаррар.

Муфлис кўруб Вайсиға қилмас нега савдо,
Дил махзани ичра дирами ғайр мукаррар.

Найлайин билмонки, банд ўлди юзумга боблар,
Ваҳ насиб ўлмиш, нетай, бахтим кўзига хоблар.

Мунқатедур оби найсон қулзуми мазмундин
Шеър аро бўлди мамот ул гавҳари ноёблар.

Касб этарди сендин, эй хуршид, юз сори ниқоб
Фурқатингда тун ва кун хуршид ила маҳтоблар.

Кокилунг ҳар тори юз бутхонага зуннор эди,
То масожид аҳлига қошинг эди меҳроблар.

Меҳр тобин, ҳажр тобин жону дил бирла қўшуб
Қим фалак чарҳида бу даврон ажузи тоблар.

Ҳар сўзи юз марта жон бергай эди, эй хушманд,
Бердилар бир неча жон ҳажринда лаъли ноблар.

(66) Эй дило, манъ айларил кўздин бағир хунобини,
Сирни фойш этти букун кўздин тўкулган облар.

Вайсий, сен андиша қилма халқ ийну онидин,
Кўз ёшинг ғарқ этса, тонг йўқ маъдани одоблар.

Юз сазо жон бермадим олдида восил чоғлар,
Фурқатида ҳамнишинимдур хабарсиз соғлар.

Чашми боронинг билан тун кун суғар дил мазраин,
Бемуҳаббат ерга битмас шўрау янтоғлар.

Ишқ сирридин тўла фош айла, эй дил, негаким
Йўл аро тойрулмасун нор ўлмаған тайлоғлар.

Гавҳари умринг ғаниматдур худо ёдида бўл,
Келгуси бир кун саманди хўбдин яйдоғлар.

Соқиё, тутқил паёпай соғаринг зуҳд аҳлиға,
Сўрмасин аҳволими бу зоҳиди бедоғлар.

Лахта-лахта қон эрур кўнглум жудолиғ даштида,
Мисли қомун узра ёзмиш лўла гул яфроғлар.

Ким хаёли ёрдин манъ этса бўлмас гўйё
Кўзга торикдур жаҳон, бошимға тушмиш тоғлар.

Ҳар киши олмас муҳаббат аҳлидин зарра рамуз,
Қирса ул роҳи ҳақиқатда тегар тўқмоғлар.

Чарх кажрафторлиғидур йўқса бахти вожгун
Гўйё булбул қафас боғ ичра сайрон зоғлар.

Ваҳки қозмиш неча соатдурки ҳижрон тоғини
Қолмади сабру таҳаммул илкида тирноғлар.

Эй Саййиди олий, тўти гуфтор,
Берма мени бул ғариба озор.

(67) Гар борсам ўшал куйингга йиғлаб,
Сен қилма бу янгли телбадин ор.

Бормоққа алимда тухфа йўқдин
Ёздим неча минг назм ночор.

Билдим сени дард элидин огоҳ,
Сенсен неча мен кибиға ғамхор.

Дил ичра не янгли жилваи нур
Мафҳум ўлан сенга бу асрор.

Мен булбули гунгу бенавомен,
Топмай қилиб орзуйи гулзор.

Даръёи муҳаббата тушубмен,
Қаърида кўруб гуҳар баякбор.

Чўмдум теҳина қилиб таваккул
Киргай қўла бўлса гар худо ёр.

Бир нуктасин айладимки тафсир,
Ҳад йўқ тўла сўз қилурға изҳор.

Ҳасрат кули бирла сайқол урдум,
Ойинаи кўнглум эрди зангор.

Айб этма бу сўзни, эй шаҳи шаръ
Мен мазлуму, осийу, гуноҳкор.

Вайсийға жаҳон эрур қаронгу,
Чоҳи бу жаҳондин эт хабардор.

Хаёлинг бирла ишқинг бу вужудим хона тутмишлар,
Ҳушу ақлимни қувлаб, телбаи девона тутмишлар.

Қўнгулким бир қуши ваҳши ани ром этгали гўё
Муҳаббатдин қафас айлаб, висолин дона тутмишлар.

Кел, эй дард аҳли, бўлсанг ишқ сирриға қулоғинг тут,
Лабим бирла забоним ушбу дам афсона тутмишлар.

Фироқинг шўми васлинг шамъини ёндурди, андин ким
Юзингни шамъғи мисли жоними парвона тутмишлар.

Табибо, сен шифо этмакни таклифин хаёл этма,
Тани беморим ишқи дардини жонона тутмишлар.

(68) Сиришким донасин кўрди юзум туфроғида андоғ,
Маломат қушлари бошим уза кошона тутмишлар.

Увайсий, мунча беҳушлиғ била сайр орзу қилма,
Хабар топган кишилар доимо пинҳона тутмишлар.

Бу ушшоқ аҳлини қасдина ким саф чекти мужгонлар,
Тутубон ақлу ҳуш идрокни банд этти мужгонлар.

На саҳроу на шаҳру на ватан ичра қарор этгум,
Аналҳақдек ўзига маст этиб маҳв этти мужгонлар.

Тасаддуқ айлайин дерменки ғайр аҳлига жонимни,
Фараз бул ёрни кўнгли учун рашк этти мужгонлар.

Фалакдин рашк етгач бошима етти **жафоу жавр**,
Бу ўксуклик паришон ҳолима раҳм этти мужгонлар.

Гаҳи дарди била қон йиғлатиб гоҳи қилиб беҳуд,
Гаҳи бо худ этиб лутф ила хурсанд этти мужгонлар.

Сиво айлаб дили маҳзунни бу дунё ҳавосидин,
Узуб ҳақ йўлига билсам ки пайванд этти мужгонлар.

Кўнгул бир дашту саҳро эрди гулзори чаман бўлмиш,
Мурасса салтанат тахтида то сайр этти мужгонлар.

Алинг очғил дуойи хайр қилмоққа гадосен ким,
Неча афвожга бир боқмоғин хайр этти мужгонлар.

Увайсий, лоф урарсен, мен муҳаббат, ёр келтурдум,
Ваё сендинму мендин дебон баҳс этти мужгонлар.

Езайин бир неча сўз пайрави бўлсун ул хур,
Ераб, ул табъи фалотунга бўлурму манзур.

Дила тушти асари ишқ висолинг ичра,
На ажаб фурқат аро топса бу жисмим ранжур.

Ганж оғзида эрур мор ажаб таҳсинким,
Кўринурким асали оғзида . . . . .⁸

Демагил нағмапараст ошиқи саргашталаринг
Зикр этмакка сени Вайсий алида танбур.

---

* Қўлёздада очиқ қолган, эҳтимол, «замбур» бўлса.

(69) Кўзларинг фироқида танда лолагун қонлар,
Қилғали тамошосин саф чекибду мужгонлар.

Эй гани, карам айлаб ҳуснунги закотидин,
Фақр аро гадоларға айлағайсен ихсонлар.

Улмайинму ўкусукдин менга қилмадинг парво,
Ғайр аҳлиға на деб марҳамат фаровонлар.

Зоҳидо, ҳазар қилғил хўбларни домидин,
Ҳалқа-ҳалқа юз узра зулфидур паришонлар.

Сабр ончунон эттим бўлмади мурод ҳосил,
Тишладим адаб тошин токи синди дандонлар.

Бўл шаробаи оташ саҳл тутма, эй маҳбуб,
То чиқарди оҳимни кўнглум ичра сўзонлар.

Сабр қил букун, Вайсий, қилма ношакиболиғ,
Тонгла ҳақ бўлур қозий дасти ул гирибонлар.

Кўнгул сайд этгали бир қотили жононавор ўйнар,
Анинг олдида ким кўнглум қуши девонавор ўйнар.

Ичибдур то майи ваҳдат азал соқисидин ул кун,
Анингчун илкин оғзина тутуб мастонавор ўйнар.

Ажойиб ҳола солди ким нафас дур ўлса мардумлар,
Ки то тушкунча ашким юз уза дурдонавор ўйнар.

Малакдур ё башардур, ё пари на зотвиндур ул,
Қилиб ушшоқлиғ касбини ҳам шоҳонавор ўйнар.

Увайсий, сен ки ёр олдида ўзлик ихтиёр этма,
Деган меҳмон адаб батинда ҳам меҳмонавор ўйнар.

(70) Эшитгил арзи аҳволимни, эй шоҳи жаҳон, тақсир,
Ки изҳор айлай олман дилда кўп дарди ниҳон, тақсир.

Жунунум хайли ақлим масканин торож этган вақт,
Тутунг мазур бунёд айласам оҳу фиғон, тақсир.

Паришон ҳол зоҳир менда куйгай хушманд аҳли,
Нучук ким куймасин доим ёшим оби равон, тақсир.

Таажжуб этмагил, шоҳо, кўруб ҳоли дигаргуним,
Кеча-кундуз ки мен расвоу, ул соҳибқирон, тақсир.

Назокатлиғ сўзунгга қанду шаккар ҳам масоф ўлмас,
Қўё олмас алингга сувни Билқиси замон, тақсир.

Муносиблиққа ийбордим сенга Юсуф Зулайхосин,
Ки асло тушмасин утруға бир ғайри гарон, тақсир.

Забарға хат уруб зер айламиш ул котиби иқбол,
Ани чун ақли кўтаҳлар ўқурлар ину он, тақсир.

Сиришким донасин кўрди юзум туфроғида андин,
Маломат қушлари бошимға қилмиш ошён, тақсир.

(71) Вужудинг сабр тоғидур, дилингким ақл боғидур,
Деди ким, билганича Вайсийи бир нотавон, тақсир.

Қўй кадамни кўзга, эй жонона, дийдам мунтазир,
Сен каби нозик бадан меҳмона дийдам мунтазир.

Мен на қилдим, билмадим, қилди мениндин эътироз,
Неча соатдур лаби хандона дийдам мунтазир.

Бир замон айрилганим йўқ эрди мен андин нетай,
Тез келгил турма, эй ҳамхона дийдам мунтазир.

Ўзгалар бир-бирга ўлса мунтазирлик ошкор,
Ҳақ насиби менга ким пинҳона дийдам мунтазир.

Базм қур майхонада, қўй, соқиб; кир, муғбача,
Жону дил бирлан ўшал паймона дийдам мунтазир.

Хўблар амр айлади Нозимлигинг изҳор эт,
Назм улдур тафсири ёрона дийдам мунтазир.

Вайсийдин ким мунтазирлиғни деманг сиз саҳлдур,
Бағри қон олудаи гирёна дийдам мунтазир.

Қаю майхона сори юз қўянлар шоҳлардурлар,
Муҳаббат сирридин фаҳм айлаган огоҳлардурлар.

Йўлинг ойнадин равшан билолмас ул эрур жоҳил,
Ки ҳам бадбахт, ҳам торик кўнгул гумроҳлардурлар.

Кўнгул, ағёр аро ёр, сен ким рашқдин ўлма,
Ки ҳаржо қаҳрабо манзури билсанг қоҳлардурлар.

Кўнгулни ғам балосинда тузаб жон интизор ўлди,
Қарор айлар эсанг дил тахтида харгоҳлардурлар.

Аё султони олам, мен гадои хокироҳингмен,
Илимда зард чеҳрам бирла узрхоҳлардурлар.

Чунон мифтохи тилни кўҳи дандонимда бостурдум,
Муҳаббат сиррини фош этган ушбу оҳлардурлар.

Маломат мўзасин киймай қадам тебратма, эй зоҳид,
Ки холий хордин йўқ турфа қаттиғ роҳлардурлар.

(72) Дединг, эй маҳвашим, тут бахту иззат доманин маҳкам,
Хаёли даргаҳинг Вайсийға иззу жоҳлардурлар.

На ошиқларки жонон йўлида помоллардурлар,
Ранги зарду бағир хуноб ашки оллардурлар.

Кўруб май жилвасин жомингда жон берсам ажаб
эрмас,
Макас мақсуди билсанг кеча-кундуз боллардурлар.

Мудом асрармен озор айламакдин хотири покин,
Нечун ёри азизим нозику беҳоллардурлар.

Дило, йўл берма ҳар фосид хаёла, соф тут ўзни
Ки ошиқ кўнглини билмакка ул раммоллардурлар.

Жамолинг сори парвоз айламас кўнглум қуши нечун,
Юзунг саҳнида ҳар бир дона янглиғ холлардурлар.

Шикор айлаб кўнгул сайд этти ул сайёди бераҳми,
Нечук жондур қутулғай, на ажаб чанголлардурлар.

Увайсий, сабр қилғил шиква қилма ёр меҳридин,
Ки пуртоб айлаган оламни чархи золлардурлар.

(73) Кўзум ойинаси хуршиди рухсоринггадур ожиз,
Забоним шонаси ул зулфи тарроринггадур ожиз.

Бағир қон ўлганимча юзларинг то бўлди гулнори
Қўнай шохингга, гул кўксум нетай хоринггадур ожиз.

Юзунгга жаннати гул кокилингга жаннати сунбул
Ки тўби бемалоҳатликда рафторинггадур ожиз.

Мурувват айлағил дард аҳлиға жавр узра жавр этма
Жароҳатдур вале ҳажрингда озоринггадур ожиз.

Кўронда хўблар зоҳид, қабул этгай балоларни
Аё, эй ишқ, аммо куфр зунноринггадур ожиз.

Дема ҳар нечага ишқ сирридин хабар, эй дил
Неча оинаи дил сирри асроринггадур ожиз.

Авал май нўш этай муғбаччадин сабр эт, ажал шоҳо,
Увайсий ташналиғдин ушбу кун доринггадур ожиз.

Туш аро жонона зоҳир бўлди жонон ичра боз
Уртади бағримни боз ул лаъли хандон ичра боз.

Деб эдим фурқат туни токай чекай субҳи висол
Равшан этгай шоми ҳижрон шоми ҳижрон ичра боз.

Жону дил бирла қулоқ туттим менгадур мухтасар
На учун ғайр аҳлиға нутқи фаровон ичра боз.

Тарки ишқ эттим чидай олмай маломат тошиға
Меҳр жоридур букун этган пушаймон ичра боз.

Зоҳидо, кўп иддао қилма харобот аҳлиға
Солмағай номус ила орингни буютон ичра боз.

Фақр эли бисёр умиди ўқушу навмедлиғ
Бу сияҳ толеълара то лутф ихсон ичра боз.

Қулзуми ишқ ичра, эй Вайсий, кўруб илкин қуруғ
Гавҳари мақсадға ташла дурри ғалтон ичра боз.

Биз ғариблар хонасиға ноғахон хуш келдингиз
Орифи биллоҳ ҳам қутби замон хуш келдингиз.

(74) Нарм руҳим мушкбў исо блан ҳам ҳамнафас
То малоҳат бобида сарви равон хуш келдингиз.

То жафоу жавр, кулфат бирла тан ранжур эди
Дардлиғ кўнглумға, эй оромижон, хуш келдингиз.

Топмадим ободлиғ не истадим ҳарчандким,
Бу дили вайроним ичра ончунон хуш келдингиз.

Лавҳи дилдин зоил ўлмоқлиғни қилма ихтиёр
Меҳмонимсен мени соҳибқирон хуш келдингиз.

Жоними парвона қилдим жисмими фонус ҳам
Толеъим шомиға, эй шамъи жаҳон, хуш келдингиз.

Меҳрибонлиғни тўла изҳор этарсен ғайрға,
Кулбаи Вайсийға, эй номеҳрибон хуш келдингиз.

Ишқ аҳлиға ярошур доимо сўзу гудоз
Шўх аҳлиға ки истиғно билан юз ончи ноз.

Бошда савдо, кўзда ашқу, дилда доғу, жонда ўт
Мен киби ҳеч кимса қилғон йўқ муҳаббат сарфароз.

Эй муғанний муғбача, олдингда жон берсам букун,
Чангу, қонуну, рубобу, нағма ким сен айла соз.

Беҳабарликни зимистонида бўлса ким ҳалок,
Ишқ ўти кўнглум аро доим этар ким боз боз.

Ёр васлидин мени маҳрум деб таън этмаким
Сабр тоғида турубон айтурам жононга роз.

Қилмоғил бу даҳри дун фосид хаёлингдин тамаъ
Бебаҳодур, эй дило, қилмоқ жаҳонға имтиёз.

Вайсий шаъниға муносиб кўрса ким ҳар қанча сўз,
Минг забон пайдо бўлуб, айтса яна то бўлса оз.

(75) Гул юзунг, эй гунча, ул кун ошкори бир нафас
Демагил девоналарни интизори бир нафас.

(76) Очма кўз ҳар норасоларни кўруб расволигин
Бу замона аҳлини мажнун шиори бир нафас.

Айладинг навмедлиғ дарёсина ғарқ, эй карим,
Илкими қил гавҳаринг уммидвори бир нафас.

Қайси соат эрди нўш эттим қадаҳ лабризидин
Боз тут муғбачча ўлтурди хумори бир нафас.

Эй дило, сен сайқал ур сабр ила мақсад гирдида
Даҳри-фонида бўлан кўзгунг губори бир нафас.

Кўрди Мансур шаҳ юзин берди аналҳақдин хабар
Бу мажози шоҳларни зулмудори бир нафас.

Жўйбори кўздин ўксутма муҳаббат сабзасин
Бу бақосиз умринг, эй Вайсий, баҳори бир нафас.

Муҳаббат расмини билмакли ҳар жононадин келмас
Висоли ёрни кўрмакли ҳар мастонадин келмас.

Бўлурму ҳар кеча токим чироғи шамъ бедуди,
Урубон шамға жисмини ҳар парвонадин келмас.

Қўруб Мажнун тан урёнасин таън этма Лайлиға
Ўтуб ўзлукни бобидин ки ҳар девонадин келмас.

Унутқай дўст кўрган чоғда толиб сўзламакликни
Яна арз айламак маҳбубу ҳар афсонадин келмас.

Дило, сен хуни дил қилма муҳаббат ошиноси деб
Мурувват ҳам, тараҳҳум, билки, ҳар бегонадин келмас.

Кел эй зоҳид, топиб бир ёрни олдида жон бергил
Ки қурбон айламаклик ҳар маҳи тобонадин келмас.

Дилидур маъдани мазмун барҳам бермагил, эй шўх,
Келон таъбики номавзун Вайсий ёнадин келмас.

Кўзума май жилвасиким илкима соғар ҳавас
Жисмима шавқ оташи ким кўнглума дилбар ҳавас.

Алаташ деб ҳажр ҳашрида юрубдур нечалар
Доимо шаҳзодавашлар олдида кавсар ҳавас.

(77) Қулзуми ишқ ичра чўмдум ким умид айлаб умид
Даст кўтаҳдур агарчи то қилур гавҳар ҳавас.

Биз гадолар каче кундуз фақр малбусин тилар
Шоҳ симинтан қилурлар ул зару зевар ҳавас.

Воизо таклиф манъ этма муҳаббат йўлидин
Бизга ул меҳроби абру сенгадур минбар ҳавас.

Тонг эмас Вайсий муҳаббатда гадодек берса жон
Ишқ касбин айлағайлар миру султонлар ҳавас.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Найлайинким телбаликдин бизни дилдорим демас
Ёрлиғ уммиди қайдиндурки ағёрим демас.
Ҳажр чоҳида кўнгул кўзгуси зангорим демас
Оҳ улким бемурувват ошиқи зорим демас
Раҳм этиб тарки жафо айлаб дилафкорим демас.

Бу азиз бошим ул ой йўлида хоридур валеқ
Юзларим халқа анингчун шармсоридаур валеқ
Лабларимни зикри бу назми шиоридур валеқ
Кўзларим ойна янглиғ интизоридур валеқ
Раҳм этиб бир йўл мени муштоқи дидорим демас.

Ишқдин куйди кўнгул, чиқти сўнгакдин турфа дуд
Ёр ҳажридур самандар анга манзилдур вужуд.
Кўзларимдур банд гўё торин этмиш анкабуд
Ёрлиғ уммид этармен ёрлиғ, аммо на суд
Нозу истиғнодин ул бадхў мени ёрим демас.

Сўрмадинг, эй шўх жононим, бу аҳволи забун
Интизор ўлмаклигимдин ким қадим бўлди нигун.
Ул сабабдурким ки кундин кун эрур дардим фузун
Дилда ҳижрону жафои ишқ ила ўлдум букун
Лаъл жонпарвар била бир йўли беморим демас.

- (78) Роҳи фақр ичра чунон термулдуму, аммо ҳануз.
Бошидин гардунсифат ўргулдиму, аммо ҳануз
Халқ таъни тиғи бирла ўлдиму, аммо ҳануз
Ишқидин расвои олам бўлдиму, аммо ҳануз
Ошиқу девонау расвои бозорим демас.

Чиқса ул сайёд, зоҳир қилса икки домини,
Нутқи ангиштида қўр хотамсифатлиғ жомини.

Учраса гар пухта қилгай то хаёли хомини
Кўрса гар ризвон нигоримни юзи гулфомини,
Ноз этиб, фирдавсни умрича гулзорим демас.

Шайъиоллоҳ деб харобот эшикида қилди садо
Қатраи май иштиёқида бўлубдурмен гадо
Недин айлар зоҳиди доно банимла можаро
Халқаи зулфини кўрган чоғда, эй бут, дайр аро,
Қайси тарсодурки ўз дининда зуннорим демас.

Толеъим шомига ҳеч бўлмас муяссар маҳжабин
Бўлмасам райи фалак кўргузгай андоғ шиддатин
Айладим дил бирла савдо етти жон лабга яқин
Нақду жону дил бериб васлингни истармен недин
Ишқ бозорида ул кофир харидорим демас.

Кўнглида ишқу муҳаббат доимо девонадур
Ул жунун даштида юрган ким тани урёнадур.
Излабон майхоналарни ташнаи мастонадур
Гарчи Мажнун олам ичра ишқида афсонадур
Кўрса гулдек оразин Лайлини дилдорим демас.

Рафъат эттим шеър иқболига зери ҳуснини
Дохил эттим мазмун афлокига тири ҳуснини
Зулм кўрганча дегай Вайсий фақири ҳуснини
Ҳарнеча ким жавр этар зоҳир Амири ҳуснини
(79) Ишқ аро соҳиб вафо кўнглум жафокорим демас.

(79) Мени фарёду зорим ҳайф ул дилдорима етмас
Ирам боғи аро ул сарви хуш рафторима етмас.

Қулоқ комим анингсиз талхдур эл гуфтгўйидин
Неча фарёду зорим ул шакар гуфторима⁹ етмас.

Эрур бир Лайли ё Ширину ё Узродурур (кўнглум)
Муҳаббат водисида ёри мажнунворима¹⁰ етмас.

Жудолиғ дардидин бемордурмен кечау кундуз
Фалак узра Масиҳодек хизр минқорима етмас.

Фироқиға мени ўргатмайин ким бир йўли кетти
Висолин топмайин зор ўлғоним агёрима етмас.

Агарчи шоҳдурман, ёр, дидоринг гадосимен
Тамоми шоҳларни шоҳи ул сардорима етмас.

Муҳаббат баҳри ичра гавҳари макнун мен, эй дўстлар,
Мени фарёд зорим, ҳайф, ул дилдорима етмас.

---

⁹ Текстда «гуфторға»

¹⁰ Текстда «мажнунворға»

Букун воқе авал недур шўх жононим аччиғланмиш
Бағир қон этгали ҳам навки мужгоним аччиғланмиш.

Таваҳхум айла, эй машшота, гар васл ўлсанг илкина
Қаманди ошиқон зулфи паришоним аччиғланмиш.

Букун сабр айлаюб ишқ сиррини фош этмагил, эй дил
Тила мазкурлуғдин шўх жононим аччиғланмиш.

Мубаддал бўлди субҳим шома торикдур жаҳон бори
Бу оқшом васл аро ул моҳи тобоним аччиғланмиш.

Рафиқо сўрмағайсен нега ашк ўрниға қон тўктинг
Бўлуб навмид ваҳким чашми гирёним аччиғланмиш.

Қирибон ботиятул-васл ичра ул тоб этти гардунни
Табассумлиғ била ул лаъл хандоним аччиғланмиш.

Қадаҳ тут, соқиё, соғарда кўргуз ёр аксини
Неча кундурки Вайсиға ниғаҳбоним аччиғланмиш.

(80) Мени маҳбубим, эй дилбар, ўшал ном ичра ястанмиш,
Тафаккур қилмағил мазмуни пайғом ичра ястанмиш.

Нечунким орзу қилмай қўлунгдин бода ичмакни
Майи ваҳдат сенинг илкингдаги жон ичра ястанмиш.

Ғазаб қилмангки пири дайр, ул юз сори телмурсам,
Тажаллийи худо ул ҳусни гулфом ичра ястанмиш.

Кел, эй соқий, оёғинг мурда диллардин дариг этма
Масеҳ анфоси ким ул бода ошом ичра ястанмиш.

Таваккул ўтина сол аҳду паймонинг рамод ўлсун
Ки, эй дил, бевафолиғ вадаи хом ичра ястанмиш.

Қўрубон донаи васлин ки парвоз этма, эй зоҳид,
Юз ончи дарду кулфат донаси дом ичра ястанмиш.

Қўруб фурқат тунин, эй Вайсий, навмид ўлма васлидин
Билурмусен ки доим субҳ ҳар шом ичра ястанмиш.

(80) Кўнгул пироханин Юсуф киби ғам илки чок этмиш
Маломат дажлаи тўфони табъимни ҳалок этмиш.

Табибо, нега сўрмай мен шифо расмин сениндин ким,
Дили мажруҳими бедард аҳли дарднок этмиш.

Халойиқ, шиква қилмай кўрмасам сўду зиёнингни,
Муҳаббат ончи мадфун айлабонким бемақол этмиш.

Кўнгул, сен истама тандин тириклик шўх бепарво
Қи охир жисми урғинимни ким йўлида хок этмиш.

Қи шояд тушса нозик табъи манзури гузори деб,
Ғубори мосиволлодин Увайсий дилни пок этмиш.

(80) Раҳм қил, ёраб, фалак моҳимни пинҳон айламиш,
Меҳр ободини султонимки вайрон айламиш.

Ой юзини нуридин олам мунаввар бўлдиким,
Масканимни билмадим, бир йўли зиндон айламиш.

Йиғламайму қон ютуб, бўлдимки жонондин жудо
Фурқати ул шаҳсувор ашкимни тўфон айламиш.

(81) Базмгоҳини ити эрдим ки васли ичра мен
Ҳажр жаллоди ялоғимни қаро қон айламиш.

Шукр тасбеҳини тилимдин манъ қилдимму экин
Ҳар жазоға қадр ўтмакликни чандон айламиш.

Излабон қон йиғласанг ҳам, ўтти вақти фурқати
Фоний оламда гадоу шаҳни меҳмон айламиш.

Вайсиё, хатм ўлди ўхшар васли бу олам аро
Тенгри маҳшаргоҳида мушкулни осон айламиш.

Ер куйини ити бўлсам мени ким зор, кош
Бурдаи нонини ваҳким ташласа дилдор, кош.

Лутфу ихсон ила мамнун айласанг фақр аҳлини,
Айласанг мендек ғарибингга баҳам озор, кош.

Эй фалак, помол қилса мўрдек зулминг мени,
Дард аҳлиға гар ўлсам, ушбу кун сардор, кош.

Сайқал айларким мавосил гардидин кўрмакка юз,
Етса дил ойинасига ҳажридин зангор, кош.

Бемурувват сангдил деса жафочи жабркор,
Дерки дил навмидлиғдин розимен ағёр, кош

Сўрмайин аҳволими фаҳм этти жисми нолими,
Гар деса ул шўх ишқимда бўлан бемор, кош.

Йўқтурур Вайсийда ким Вайсий мақомидин умид
Ер куйини ити бўлсам мени афгор, кош.

Айладинг изҳор базм оролиғинг, эй бағри тош,
Бо тағофил дилбарим рашкинг этиб сирримни қош.

Ишқ аро кўп йиғладим туштум бу ҳижрон даштиға
Тенгри, албатта, берур кўп йиғлагон кўзларга ёш.

Қошиға роғиб эса дил кўзи рашк ила боқар
Бир кўнгул, ёраб на боис икки маҳбуба талош.

Йиғлатур ул кўз фироқида ҳақиқатму эмас
Бу шариятму эмас сажда қилурда эгма қош.

- (82) Ул мажозу бу ҳақиқат ҳу эмас, эй пири дайр,
Ул намозу бу муҳаббатму эмас эй хурдеш.

Тонг эмас зуҳд аҳлиға ширин сўзум берса улус
Айламиш такрор тинмай туну кун илми маош.

Ёр куйида азиз этманг мени дилхастани
Иззати Вайсий будур: куй ўлса чавғониға кош.

(82) Ҳаё пайкига пайғом айламоқлиғ ихтиёр ўлмиш
Буқун маҳрумлиғидан кўзда бағрим ошқор ўлмиш.

Қилиб юз саводим нома ёздим бо тағофил ёр
Очиб пайғом кўрсат юз-кўзум кўп интизор ўлмиш.

Асар ул нофаи асрордин топти қаю сангдил
Муҳаббат буйидин олам бариси мушқбор ўлмиш.

Кўрубон заъфлиғ жисмимни сен манъ этма пайкониғ
Танимда ўқларингдин ҳар тараф билким мадор ўлмиш.

Аё, эй соқийи даврон, етибдур оғзима то жон
Менигдек ташналар чандон май ичмакка хумор ўлмиш.

Кўнгул қони уза бир сўзни деб доғ этти ул маҳваш,
Ки гўё ёзди баргин лола доғи ошқор ўлмиш.

Қадини сарвға бингзатмоғинг, Вайсий, адабдинму,
Ушал гулчеҳраи хушрафторни қадига ор ўлмиш.

(83) Нигоро, орзу ҳуснингга кўнглум дилфигор эрмиш,
Бу жоний андалибиға на чунким гулузор эрмиш.

Бу тун дўкони базм оролиғининг шамъваш қурғил
Неча мендек жамолинг шамъиға беихтиёр эрмиш.

Мени махрум деб жонон юзидин қилмағил таъна
Юзи баҳридин ичган сув кўзи абри баҳор эрмиш.

Дило, бу руқъа назминг халққа бовар бўлмаса, не ғам
Ани бир нукта вазъи дард аҳлиға тумор эрмиш.

Санам, рашкинг била таслими жон ўлсам ажаб эрмас
Азиз меҳмона мезбонини хўби жон нисор эрмиш.

Кел, эй зоҳид, азизи халқдурсен, қилма касби ишқ
Ки ҳусн аҳлини даргоҳида ошиқ хору зор эрмиш.

(84) Увайсий, ёр истиғноси кўпдур истама васлин
Кўнгул мажруҳини захми ҳамиша бешумор эрмиш.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Бу кун бу табъи номавзун васфингни ҳаёл этмиш
Нетайким хамдами ағёр хотирни малол этмиш.
Муҳаббат доғини жонон кўнгул ҳусниға хол этмиш
Шароби ноз то базм ичра рухсорингни ол этмиш.
Ҳижолат барги гулни поймоли инфиол этмиш.

Агар солса назар журм аҳлиға чиққай залолатдин
Кўроқ хоб ичраким, холу хатин чиқмас хаёлатдин.
Эшитса нутқинги тўтики, дам урмас ҳикоятдин,
Кўтармас бошини сарву сиҳи бори ҳижолатдин,
Хироми ноз то гулшанда ул зебо ниҳол этмиш.

Ажаб эрмас бу кун девоналиғни ошкор этсам,
Уриб баҳри муҳаббат мавж ўзни беқарор этсам
Сочиб тупроғ бошимға кўзу юзни ғубор этсам
Бўлуб мажнун кийиклар суҳбатини ихтиёр этсам
Мени девонаи то волаи ваҳши ғизол этмиш.

Паём этмакда жононимға дод этган қалам янглиғ
Неча ашъор аро қошини ёд этган қалам янглиғ
Сўзича неча мушкиллар кушод этган қалам янглиғ
Муанбар хаттини шарҳин савод этган қалам янглиғ
Муҳаббат печтоби риштаи жонимни Нол этмиш.

Мени ул шахсуворим қовди, ор этди гадосидин
Эшитса нолами булбул адашқайким навосидин
Бу кун ўтмак керак бу халқи олам мोजаросидин
Ҳазин кўнглим қуши парвоз этар кўйинг ҳавосидин
Ўқингдин пар чиқориб ҳар тараф жисмимға бол этмиш.

¹¹ Оригиналда — «этдим».

(85) Нетай афлоклар зарфиға дунё ишрати тўлса
Нетайким гар фалак аҳдин тузуб бошимдан ўргулса
Нетай гар дахр бўстонида жамъи ғунчалар қулса
Нетай гар жому жам бирла скандар кўзгуси бўлса
Бу кун дайр ичра соқи қисматим синған сафол этмиш.

Бериб зийнат ўзига юлдузин доим қатор айлар,
Ки бетоқатлиғдин шамсини гаҳ йўқу бор айлар,
Кўзумдек гоҳ-гоҳ кўздин тўкиб ашкин баҳор айлар
Фалак ҳар ой бошида бир ҳалолин ошкор айлар
Магар кўнглим киби юз узра қошингни хаёл этмиш.

Қаноатда садафсен гавҳари ноёб эрур кўнглинг
Мусаффосен бу ҳижрон шомида маҳтоб эрур кўнглинг
Агар зоҳид эли кирса жинона боб эрур кўнглинг
Дема ҳолим кўруб не важҳидин бетоб эрур кўнглинг
Муҳаббат дарди они нотовону бемажол этмиш.

Мени сўрсанг адашқан кўйидин бир хонавайронмен
Юзингни орзусида ҳамиша дидагирёнмен
Лабингни ҳасратида дам ураолмай бағир қонмен
Таманнои сари зулфинг тушуб бошимға ҳайронмен
Жунун кўйида бу савдо мени ошифтаҳол этмиш.

Такаллум вақтида асра кўнгулни ақли комилдин
Муносиб гарданингни эгмагил ҳам зулфи шомилдин
Бу саф мужгонли кўз ишқ аҳлини қатлиға мойилдин
Ҳазар кўп айла, эй ушшоқ, ул бераҳм қотилдин
Бу кун кеш буркини эгри қўйиб зеби жамол этмиш.

Фалак соқий бўлиб зарфида май тутти қилиб иззат
Ани бир нашъаси дунёу дундин қовлади меҳнат
Туни мерождурким айлаған нўшим майи ваҳдат
Мени жоним олурға, эй ажал, кўп чекмагил захмат
(86) Ки бир сўз бирла лаъли менга ўлмакни маҳол этмиш.

Кўнгул ўрганди ул ойни висоли ичра меҳриға
Аничун ўргана олмас фироқи ичра жавриға
Келибдур сен каби чандон париваш эски даҳриға
Вафо ошиққа қил, мағрур бўлма ҳусн давриға
Фалакни гардиши кўп сабзан хатни сақол этмиш.

Либоси фақрни бу кисвати султона бермаским,
Ичиб жоми муҳаббатдин ажални кўзга илмаским,
Таважжуҳ гавҳаридин топса, Вайсий нега термаским,
Амир оламға берса ишқ иршодин тонг эрмаским,
Муҳаббат пириға хизмат қилиб касби камол этмиш.

(87) Ул жилва малоҳат қади рафторинга махсус
Ҳам нури шарофат руҳи гулноринга махсус.

То ақлу фаросат дили покингга эрур хос
Ҳам шахд шакар лаб аро гуфторинга махсус.

Ишқ рамзини ким сўзлади лоф иурди забони
Савдои муҳаббат сени бозоринга махсус.

Шабрўз мудом айлаған афғоними, эй гул
Ҳарён демагил дидаи гулзоринга махсус*.

То рашк ғубориға сен, эй дил, юз ўгурма,
Гар бўлсаки оинаи зангоринга махсус.

Сайқал урубон пок қилур кўзгуйи дилни
То бўлғусидур ул сири асроринга махсус.

Юмғил кўзинг эй, Вайсий, гар бўлса париваш,
То нури тажаллий сени дилдоринга махсус.

---

* Оригиналда «зубда».

Раҳм этиб, ёраб, мени сен айла жонондин халос,
Бағрими қон этти ул лаъли бадахшондин халос,
Жонни тандин қутқариб, кўнглимни армондин халос.

Лутфинга роғиб элидин мен каби термулмағай,
Ҳайрати хоби хаёли ичра ҳайрон ўлмағай,
Ҳеч ғунча сен каби ҳолимини англаб кулмағай.

(88) Дема, эй маҳваш, таним тупроғ аро кўрсанг, бу ким.
Ётқоним тупроқ аро бошимға тушти қайғуқим,
Маҳруми жанона бўлғай чун бўлиб афғон бу ким.

Зарра эрдим меҳриға мен моҳи шаб гарди нетонг,
Ёр илкида кабоб, ҳажр илкида фарди нетонг,
Ютқузуб эрдим кўзу кўнглимни то берди нетонг.

Иштиёқида ёнардин холимен на туну кун,
Жони дилдин ким адашдим изладим дунёу дун,
Ҳажридин ўзни етурдим кирдим ул дашти жунун.

На учун мажнунлиғ изҳор этмай, эй Лайлинамо,
Кўзлари қатл этгучи хунрез, нутқи жонфизо,
Сен ўзинг чоҳи занахдонидан айларсан ибо.

Жон қабул этмас танимдин дармаҳал ксгил десам,
Ёр бовар қилмағай жон сўзиға битгил десам,
Раҳм этибон Вайсини додиға сен етгил десам,

Ваҳ на шевандурки лаъли ноб этибдур эътироз,
Ул сабабдин ашқимй хуноб этибдур эътироз.

Кесгали келтурди тоба ул ғазаб фулодини,
Риштам пайвандға асбоб этибдур эътироз.

Ишқ баҳридин этибдур оби найсонни дариф
Ким садафға гавҳари ноёб этибдур эътироз.

(89) Айлади маҳрум маҳрам қулни найлай, эй надим,
Ваҳки шаҳло кўзларини хоб этибдур эътироз.

Афв қил ҳарчанд исёним агар бўлса фузун,
Ерни ғам, ғайрини шодоб этибдур эътироз.

Ҳасратимни нуктасин тавил этар сенга маҳол,
Васли чоғи гарданингни тоб этибдур эътироз.

Айлади масдуд Вайсиға дари гулзорини,
На учунким ул гули сероб этибдур эътироз.

Айлайн мен андалиби зор гулзоримға арз,
Ғам билан бұлди қадим хам, сарви рафторимға арз.

Талхком айладим халойиқ гуфти-гўйидин бу кун,
Қосидо, сен айлагил нутқи шакарборимға арз.

Ҳажрида қуллоҳдурмен, васлиға етмасдурам,
Битмади савдои ишқ ул ҳусн бозориға арз.

Дўст домониға етмас илким, эй пайки сабо,
То анга помолдур давлатли ағёримға арз.

Ҳуши исломи кўтарди қумридин гулзорида
Бандлиғ тавқ эрур ул куфри зунноримға арз.

Жон топар лаълин масиҳидин улус, ваҳ мен бу кун
Лекин ул анфосидин ким чашми хунхоримға арз.

Эл топарлар чора арз этмакка султон даврида
На муносибдур менинг бу кўнгил ночоримға арз.

(90) Жондин ўтгум нафаси ёрими жонимға иваз.
Балки барҳам ўлан ул руҳи равонимға иваз.

Васли хомуш эса нола фироқи на ажаб,
Алкану лол эрур зикри забонимға иваз.

Қўнглим ул лаъли лаби сори агар борса, нетонг,
Ёр ҳижрони аро дилдаги қонимға иваз.

Зарраи васл муяссар эса бу ғамзадага
Бок эмас куну тун ул дарди ниҳонимға иваз.

Дайр асрориға дохил ўларам, зоҳид эшит,
Минг касофат ила ҳамроҳ гумонимға иваз.

Ишқ саргашта этибдур, қани манзил бу замон.
Ёр кўйини ғубориду маконимға иваз.

Йўқатиб ўзни фано мартабасиға етакўр,
Вайсий номим менинг ул номи Жаҳонимға иваз.

(НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Гунчани ёд айламакда, ёр, гулзоринг ғараз,
Тўтидин дам урмаким лаззатли гуфторинг ғараз.
Ким қариби ул харимидур сазоворинг ғараз,
Эй қуёш, васфин демакдин моҳи рухсоринг ғараз,
Оби ҳайвон зикридин лаъли шакарборинг ғараз.

Тилға мазкур айладим васфингни мен, эй меҳрибон,
Лолдур тил гарчи қилса... . . .¹ аён.

Бу туганмас сўзни сен қилма тавил этгил баён²,
Улки лебдурлар бадан бўстонидин руҳи равон
(91) Аҳли маъни олдида қад бирла рафторинг ғараз.

Кўп эрур кўнглим қулоғи ичра ғафлат пунбаси,
Равшан ўлмас ҳеч зойил ақл, мажнундур баса,
Даҳр аро пайдо бўланким соф диллар жумласи
Жилвагар кавсар зилолидин қуёшни ламъаси
Кўзгу ичра чеҳра аксидур намудоринг ғараз.

Оташи ишқ ичра жисму жон ўлуб мисли рамод,
Ҳеч қилмас кўнгли қаттиғлигдин ул бераҳм ёд.
Бу фалак бедодидин айлайки султонимға дод
Сел мавжидин рақиби хона нардозинг мурод
Барқ сайридин саманди барқ кирдоринг ғараз.

Интиҳо навмидидин уммед этармен захмидин,
Айлади мафхум табтим табъи Вомиқ фаҳмидин
Ҳеч қилмас Мажнуни саҳронишин жон ваҳмидин
Эй кўнгул, Фарҳод тоъмо бирла метин захмидин
Дарди меҳнат шиддатидин чашми афгоринг ғараз.

¹ Қўлёзма очиқ қолдирилган.

² Қўлёзмада — «буён».

(91) Неча мендек чархнинг остида афгор этмагинг,
Неча мендек мансури халложни дор этмагинг.
Ишқ савдоси била расвои бозор этмагинг
Ул қуёшқа, эй фалак, мен заррани зор этмагинг
Зарраи мақсуд йўқ жуз, бизга озоринг ғараз.

Эй дило, сен шиква қилма чархдан тенгри ўзи
Ишқ эли мавтиға зоҳир ўлди ул қотил кўзи
Демадинг, маҳваш хазон яфроғидек Вайсий юзи
Эй Навой, умр боринда вафосизлиқ сўзи
Ким бу сўз мазкур эрур шахди шакарборинг ғараз.

Дардим афзун бўлди, ишқимни гумон эттим ғалат,
Жоними қурбони ул абру ҳилол эттим ғалат.

(92) Зухд элиға бир нафас ваҳким азиз ўлмак учун
Дунлара ўзни ҳамиша поймол эттим ғалат.

Ишқ мактубида ҳол илмин ўқумоқ чун сабақ,
Ушбу қабзият била ошифтаҳол эттим ғалат.

Мақрун ўлдум хонаи аслимға излаб ёрни,
Жустижўйи кеча-кундуз, моҳу, сол эттим ғалат.

Лаъли ҳижронида ашким юзлара афшон этиб,
Бағрими кўз мардумидин инфиол эттим ғалат.

Ташладим маҳваш аёғин остиға ўзни букун,
Қаддима хуршидни ёзмишда дол эттим ғалат.

Тушти дил чоҳи занаҳдона баякбор, эй рафиқ,
Пашшадек олудан ул шахд бол эттим ғалат.

Халқ нотиқлиқда нутқиға гумон ўлмиш ғубор,
Бу муҳаббат жўйидин оби зилол эттим ғалат.

Ибтидон ишқ қилдим интиҳодин беҳабар,
Интиҳосизлиғда коримни маҳол эттим ғалат.

Хориж ўлдим халқ ўтрусидин эттим васфини,
То ҳаёли фикрини ваҳким ҳаёл эттим ғалат.

Асрадим фарқи саримда доимо савдон ҳол,
Гўйё бир нуктада долимни зол эттим ғалат.

Соқиё, иқбол жомида насиб эт май букун,
Билмайин дил зарфини синған сафол эттим ғалат.

Печтоб этмиш муҳаббат ваҳки жисмимни чунон,
Қошини ёд айлаюб жисмимни дол эттим ғалат.

Хўбларни меҳр тобидин йироқ бўл, зоҳидо,
То мабода дема ўзни бемажол эттим ғалат.

Бесабаб эрмас, Увайсий, меҳринг ул ҳақ нуридур,
Демагил кўнглумни мағрури жамол эттим ғалат.

(НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС)

Ишқ иршоди эрур авроқи дилбар топса хат
Мақсадинг ҳосил ўлур Хизри пайамбар топса хат.
Бок йўқ кўнглум шарорин бирла кавсар топса хат
Тонг эмас ким тоби ишқингдин кўнгул гар топса хат:
{93) Не ажаб ўт шуласи бирла самандар топса хат.

Демагил, эй шўх, кўнглунгда хаёлинг бесабот
Нутқинги ёд этмакимдиндур мукаррар ул набот.
Хаста кўнглум бир лабинг қандидин ар обиҳаёт
Раҳм айлабон мени махмура қилсанг илтифот,
Топти хат шарбат ичиб нетти мукаррар топса хат.

Ўлгуси сувдин чиқар бўлса агар чанди наҳанг,
Бизлара сенсен тириклик қилмагил номусу нанг
Бермагил озор, озоринг кўруб, эй шўх шанг
Жоми лаълингдин кўнгул махзуз бўлди, ваҳ нетонг,
Тушса махмур илкинг бу нав соғар топса хат.

Бу на ҳолат беғаразлик ичра мен бокин эсам
Кўрмагим бўлса маҳолу ўлмаға мумкин эсам
Васл ичра ношакибо, ҳажрида тамкин эсам
Туну кун ул шўх май ичганда гар ғамгин эсам
Бок йўқ мендин керак ким ул ситамгар топса хат.

Соқие, хумморлиғдин; воҳки, паймоним тўлар,
Базм кўргил, жон топарлар ёр ағери ўлар,
Базилар мардуди васлинг, базилар маҳрам бўлар,
Мен ютуб қон йиғларам лаълинг ичиб соғар кулар.
Тенг қадаҳ ичган керак эрди баробар топса хат.

Доимо майхона ичра жону таң уфтодадин
Лайли деб Мажнунлиғ этган бехалал жондодадин
Хонақоҳу, масжиду ҳам хирқау сажжодадин
Ақли комиллар кўрар юз зухд бир лаб бодадин
Гўйё мен хат топармен ул суманбар топса хат.

(94) Айламиш кўнглум солиб зуннор билман азмидин
Фаҳм қилдим ақлу хуш идрок жамъин жазмидин
Вайсиға табъи хирад ортарки жонон базмидин
Не ажаб ақли хирад хушдил Навоий назмидин
Жавҳари топқанда тонг йўқ яхши гавҳар топса хат.

(ФУЗУЛИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

- (94) Эй, зиёну суддин ихрож мажнунвор лафз,
Нечаларким срзулиғдин эрур бемор лафз,
Васл аро оз этма нутқунг, айлағил такрор лафз,
Дарждур лаъли равон бахшинг дури шаҳвор лафз,
Дарждин дурлар тўкарсан, айласанг изҳор лафз.

Тенгри айлабдур каромат бу қаду қомат сенго,
Бўлмасун, эй гул, хазондин шиммаи офат сенго,
Ошиқо жавру жафо қилмоғлидур одат сенго,
Уйла оғзинг тангдурким, сўйлашан соат сенго,
Гарчи нозикдур верур, албатта, бир озор лафз.

Сўзла хуммор аҳлиға бир икки лаълинг ҳайрина,
Таклиф айлабдур сен, эй соқий, букун бу дайрина,
Ётмак ўлмаз лафзи жонбахшингла оғзинг сайрина,
Ваҳйидур гўё бу ким мутлақ оғиз йўқ, бор лафз,

Сўрмаға махзунларин уйқуда жононим келур,
Юз таманно бирла истиғнода раҳм этмай келур,
Эътирозингму, аё золим, дедимким жаврдур,
Неша лаълинг кеч келур гуфторга гўёким билур,
Мен киби ул лаълидин айрилмағи душвор лафз.

Сен киби аҳд ила паймонингда турмуш билмазам,
Мен кейин бир неча аҳволимни сўрмиш билмазам,
Бир табассумла кулум кўкка совурмиш билмазам,
Ғунчай лаълинг латофатда дам урмиш билмазам,
Найлар изҳор айлагач ул лаъл гавҳарвор лафз.

¹⁴ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

(95) Истадим муршид ишқимнинг камолин сўрмайа,
Етмади ҳаддим нигорим ловуболин сўрмайа,
Байсий фурсат топса нутқидин зилолин сўрмайа,
Эй Фузулий, истарам дилдор ҳолин сўрмайа,
Рашкидин ким бўлмайа лаъли лаби дилдор лафз.

Сигмадим оламға билмон куйи дилбардур васеъ,
Дил кўтармоғлиғда ул гарчи ситамгардур васеъ.

Шамъ ўзлук ўзлугин равшан этар торий аро
Кеча хосу омға бир моҳи анвардур васеъ

Қўнглими гар олам этсанг, эй қуёш юзлук пари,
Тонг эмас оламға ул ҳуршид ховардур васеъ.

Тангдил бўлма, аё зоҳид, мени дилхастага
Ким фараҳ бўлса бу олам анга маҳшардур васеъ.

Ишқ ўти машқ ўлса жисмимға бўлуб маскан нетонг
Гулхан айлабдур самандар қушга ахгардур васеъ

Орзуйи куйи жонон ўлса, Вайсий тангдил,
Билмадингму дилбаринг элга баробардур васеъ.

(ФУЗУЛИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Истасанг ишқ этма, эй дил, сабру сомондин тамаъ
Ол бу пандим, қилмағил зинҳор жонондин тамаъ.
Жондин уммидинг ар ўлса, айла ҳижрондин тамаъ
Ёр васлин истабон кечмак керак жондин тамаъ.
Ҳар кишиким васли ёр этса, кесинг андин тамаъ.

Аввало ишқу муҳаббатдин маломатдур кўнгул,
Охири ҳижрон қилич ичла шаҳодатдур кўнгул,
Ёнмағил жонон хаёлидин залолатдур кўнгул,
Орзуи васли жонон жона офатдур кўнгул,
Ё тааллуқ жондин уз ё васли жонондин тамаъ.

(96) Рашк тифила тўқубдур қоним ул абри ҳилол,
Ул сабаб етти умидимнинг камолина завол.
Васлидин манъ этсам ўз раҳм этгучи бўлма малол
Чун банго бир дарда йўқ тоби тамошай жамол
Бан киму васл истамак хуршиди тобондин тамаъ.

Айларам ҳар кун жарас янглиғ садойе ҳажрида,
Ҳар балойе келса бўлмасдур ризойе ҳажрида,
Ошиқ улдурким таманнои балойе ҳажрида,
Булхавас бўлма мубассардур равойе ҳажрида,
Йўхса чўхдур меҳр эдан ул моҳи тобондин тамаъ.

Меҳр ораз махжабин ким ошинадур, найлайам.
Қайда бир бегонаига жонфизодур, найлайам,
Толеъим идборай сар то по жафодур, найлайам.
Риштаи тули амал доми балодур, найлайам
Узмак ўлмоз ул сари зулфи паришондин тамаъ.

Хаттинг аксин лавхи дил шероза айларда на айб,
Эл менингдин дарду сўз андоза айларда на айб,
Ҳажринг ўлтурмаклигин овоза айларда на айб,
Оразинг кўрмак ҳаётим тоза айларда на айб,
Гар гадо важҳи маошин қилса султондин тамаъ.

Иззидин хориж тамаъ кин ичра тамкин аҳли ҳерс,
Шодлиғ ихрож дсим умр ғамгин аҳли ҳерс
Ваҳки хирмона сазовор этти жамъин аҳли ҳерс
Мутгасил ҳосил қилур хирмон тамаъдин аҳли ҳерс
Турфадул ортар тамаъ қилдуқча хирмондин тамаъ.

Жондин ўтти гарми қобил бўлди ҳимматдин этак,
Боқма ўнгу сўлға банд этғил балои мардумак,
Ёр нутқин васф этиб қил сўзни Вайсий бо намак,
Истар эрсанг ҳасрати хирмона ҳардам чекмамак,
Эй Фузулий, даҳрдин уммед, хирмондин тамаъ.

(97) Қаю толеъда эрдим, эй санам, васлингға етган чоғ,
Қаро бахтим оқармиш эрди дидорингга тўйгон чоғ.

Дема, эй шўх, не деб изтиробе бирла сўзларсен
Адаб нахлини кестим кўксима рашк ўти етган чоғ.

Сабаб хирмон ўтиға таклиф этмоғлиғ надин дилбар
Муҳаббат ўти ҳажринг дуди рашкинда кул ўлғон чоғ.

Мидод ўлса тамомий баҳри ҳасратлар туганмаским,
Малаклар жам ўлуб бу чарх авроқиға ёзгон чоғ.

Тараҳҳум бирла аҳволимға раҳм этсанг, ажаб эрмас
Кўзумдин ашки хун олуд рухсоримға томғон чоғ

Аё, эй телба кўнглум шиква қилма ёр меҳридин
Олалмай матрабингга дил қушин дилбар қочурған чоғ.

Увайсий, сабр қилғил, гарчи ўлсанг ташналиғдин ким,
Тирилғунг ул масеҳинг обиҳайвондин суғорғон чоғ.

(ФУЗУЛИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Дило, макруби жонон ўлма улдур кор сўзонлиғ,
Қариби ул ҳарим ўлмоғлиғинг эрмасдур осонлиғ,
Фанои фақр тупроғида қилғил ўзни пинҳонлиғ,
Кел, эй роҳат сонин асбоб жамъин қилма подонлиғ,
Тариқи фақр дутким фақр эмиш оламда султонлиғ.

Қулоқ тут ушбу панда жону дил бирлаки сомесен
Ҳавоу, орзу, юз минг ҳавасдин балки монесен
Бўлуб гаҳ моне, гаҳ раъйи нафсдин гарчанд қонесен
Мурод ар салтанатдин коми дилдур нафса тобесен
На ҳосил салтанат от ила қилмоқ банда фармонлиғ.

Тазаллум бирла қатл этти дийн аҳлин кўзлари кофир,
Деб эрдим манъ бул манзуридин ҳеч бўлмади чокар
Умид оби ҳаёт айлаб ки зулмотида бул собир
Паришонлиғдин, эй халқи жаҳон, сиз халқ этган хотир
Ки мен жамъ айладим ҳар хонда вордур тибри пари-
шонлиғ.

- (98) Менга тенгри насиб этмаб экандур фаҳм ила дониш
Фаросат, хуш ҳам идрок ила ҳам ақл ҳам бениш
Бу ким кўтохлиғ иқболими ҳеч қилмадим андиш
На толеъдур буким оламда оғоз этмадим бир иш
Ким ул ишдин саранжом этмадим охир пушаймонлиғ.

Мени маҳрум этиб чашмим тар айлар, кимса манъ эт-
маз

Юраким реш ашким қонлар айлар кимса манъ этмаз,
Увайсий сабр қил, жаврин ар айлар кимса манъ этмаз,
Менга зулмни сарих ул кофир кимса манъ этмаз.
Фузулий куфр ўлурму гар десам йўқтур мусулмонлиғ.

(НАВОИИ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС)

Йиғламай кўз абри доим ўтти хандонлиғда ҳайф,
Ҳеч бўлмас одамани умри гирёнлиғда ҳайф,
Суд йўқ сўз бирла кетти жон сўзонлиғда ҳайф
Кечти умрим нақди ғафлат бирла нодонлиғда ҳайф,
Қолғони сарф ўлди андуҳи пушаймонлиғда ҳайф.

Берди ўзга зеб ила зийнат муҳаббат ранжидин,
Айлади ушниға кисват ваҳки фурқат ранжидин,
Қолмади ул кўрмаған ҳар қанча меҳнат ранжидин,
Жонға ҳар душворлиғ қўймай риёзат ранжидин,
Сарф бўлди нақд авқотим тан осонлиғда ҳайф.

Қолмасун иш ичра то ному нишонким ақлдин,
Чиққуси то фитнаи охир замонким ақлдин,
Дайр аро бўлдум ки расвои жаҳонким ақлдин,
Боғладим паймона паймон ким фиғон ақлдин,
Бўлди бу паймонада ул суст паймонлиғда ҳайф.

Эй дило, ўзлук балосиға бўлурсен мойили,
Деса бўлмас мўмин аҳли ким, деганлар жоҳили,
Йўқту менда ушбу сўз бирла ки ақли комили.
Эй мусулмонлар, билинг ким, бўлди умрим ҳосили
(99) Нафси кофир фитнасиндин номусулмонлиғда ҳайф.

Ҳайф ўз илкинг, аё жонон, чунон ушлар илик
Шавқ ўтиға тутмаға ошиқ¹⁵
Билмадим недин лабинг сори кўринмишлар илик,
Раҳмким ул айламас ҳар нечаким тишлар илик,
Десам ўз аҳволима бу навъ ҳайронлиғда ҳайф.

---

¹⁵ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Хуни ноҳақ менга жонон бўлмағайсен ким эрур,
То пушаймон ийла гирён бўлмағайсен ким эрур
Ёр жавр этмақдин армон ўлмағайсен ким эрур,
Андоғ иш қил ким, пушаймон қилмағайсен ким эрур,
Ҳеч осиф чун иш хато бўлди пушаймонлиғда ҳайф.

Эй санам, ишқинг тану жоним аро пинҳон эрур,
Ул сабабдур менда ҳар обод бор вайрон эрур,
Жоним ул абру ҳилолин садқаси қурбон эрур,
Ҳарна ўтган сўзларимни чин десам, ёлғон эрур;
Чин будурким: дегамен умр ўтти нодонлиғда ҳайф.

Хўблар мазмунидин келгай қулоғимга нидо
Фақрдин юз урса ул кибро сари вовайлато
Дедилар қутби замонлар ушбу сўзни моадо,
Яхшироқдурким ҳисоб ўлғонда султондин гадо,
Ҳайфким бўлғай гадо авқоти султонлиғда ҳайф.

Дўст куйидинки қувлаб эрди агёри мени,
Сабр қилмоқдинки охир ўтти озори мени,
Халқа расво айлади, эй Вайсий, гуфтори мени,
Эй Навоий, воқиф ўлмон халқдин бори мени,
Кечди умрим нақди ғафлат бирла нодонлиғда ҳайф.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

(100) Шоҳ аҳлиға ярошур доим эҳсон ўйнамоқ,
Дард аҳлиға ярашмас гарчи дармон ўйнамоқ,
Чуғларни мансаби улдурки вайрон ўйнамоқ,
Элга одатдур нечук ким куйи чавгон ўйнамоқ,
Ишқ майдонида гўё расмдур жон ўйнамоқ.

Шўхлар, ҳоли табоҳимни кўрубон кулмагил,
Зулминги йиғ, раҳм қил бизларга мундоғ бўлмагил.
Сен ҳаво тоқида хуршид соғариға тўймагил,
Чарх лаъб ила сарафроз этса, мағрур ўлмагил,
Ким қуйиндек айламиш ер бирла яксон ўйнамоқ.

Зарра саргардонинги ўзга қуёш олмоқ керак,
Эл маломат илкига қасд ила тош олмоқ керак.
Васлдин маҳрум ўлонлар кўзга ёш олмоқ керак,
Шамъ янглиғ бош бериб ҳар лаҳза бош олмоқ керак,
Ишқ ўти бирла йўқдур баски осон ўйнамоқ.

Эй масиҳим хоки роҳингда адо ҳолини сўр,
Оч кўзингни интизорингда адо бўлгонни кўр,
Ташнадур ул ядди покинда неча соғаркидур,
Туфлдек юз минг ҳавас бирла кўнгул ошифтадур,
Айлади жамиятим охир паришон ўйнамоқ.

Демагил, эй порсо, олам недин аҳбоб эрур,
Ишқ баҳри дилда чун сўзким ул ноёб эрур,
Қирпиким бир-бирига васл ўлса йима хоб эрур,
Кўксим ичра ишқ тобидин кўнгул бетоб эрур,
Қилмагил бу хастаға эй шўх бўҳтон ўйнамоқ.

Ишқни афсунлиғидин жону тан эрди асир,
Тарки ул жонона қилгайдим муҳаббат барзамир
Хуштур, эй Вайсий, ўзингни йўлида сен айла зир,
Мумкин ўлсайди агар ўт бирла ёндашмоқ амир,
Бор эди дунё аруси бирла имкон ўйнамоқ.

Тағофил бирла қаҳру ғамзалардур аҳли майдонинг

Ики лабдур вазири аъзаминг гулгун қабо кийган,
Аларға маслаҳатсиз бўлмагай не ҳукм қилғонинг.

Тишингдин ҳар кеча нур иктисоб айлар кавокиблар,
Бўлурлар ҳар бири бир машъали шамъ-шабистонинг.

Хат эрмиш зеб учун лутф ила устоди азал ул кун
Зумурраддин тузатти даврай лаъли бадахшонинг.

На бўлди бир томошо қилдур, эй абри баҳори ҳусн,
Ниҳоли қомати озод рухсори гулистонинг.

Жамолинг орзу айлаб келибдур бу ғариб мискин
Қуюндек вади қижрон аро овора қилғонинг.

---

¹⁸ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Аё, дилбари лаъл нобим менинг,
Тўкулди қадахдин шаробим менинг.

Таним ичра ёқдинг жудолиқ ўтин,
Қи ўртанди бағри кабобим менинг.

Қолон интизорингда чун бешумор
Оқарди бу чашми пур обим менинг.

Фузундурки кундин-кунга меҳнатим
Нағу мунча кўпдур азобим менинг.

Қи сендинму ё толъиимдинмудур
Қи менгдин ду бергил жавобим менинг.

Муяссар эмиш анда маҳбуб юзи
Қи токай тўла изтиробим менинг.

Таваҳҳум қилинг фарқ ўлардин, улус
Букун жорий бағри хунобим менинг.

Жафосин чекмайин бўлмас муяссар сенга жононинг,
Юракка дарди тегмай, таъсир этмас оҳу афғонинг.

Кўнгул сабр айлағил, бетоқат ўлма ҳажр шомина,
Зулумот ичра кирмай, тонмоғайсен оби ҳайвонинг.

(102) Надин дод айламай уммид субҳим шома айланмиш
Фирибу макр ила васлингни афсун этти ҳижронинг.

Қошинг бир ғамзаси то тўкти юз ушшоқ қонини
Кўзинг майдонида саф-саф тамошо қилди мужгонинг.

Вужудим поймолин хокироҳидин ки манъ этти
Аё хоки ватан кўйинда туттинг борму армонинг.

Увайсий, ёда кўрсатмай ҳижо бўлғон таалуқот
Аларни ғарқ этар тўфон ўлуб бу чашми гирёнинг.

Бу жаҳон боғида йўқдур гулузоримдин бўлак
Ё хаёли фосиди йўқ сен нигоримдин бўлак,

Истагил дастур агар бўлса дили махзунниким,
Топмағайсен сарви қад чашм хуморимдин бўлак.

Новакингдин неча ўқ зоҳир қилурда қаҳр этиб,
Отма ҳар номардга жисми фиғоримдин бўлак.

Ул куни кўрдим сени, кетти қўлимдин ихтиёр,
Менда йўқдур сенга берган ихтиёримдин бўлак.

Лабларингга неча термулдимки, ҳаргиз демадинг,
Йўқки дилга хуш келан сен дил фиғоримдин бўлак.

Бу Увайсий боқмағай то Хизру Илёс ўлсаким
Зоҳирин маҳбуб, ботин тождоримдин бўлак.

Машуқ эрмас бўлмаса насл ичра нози кўндаланг
Ошиқ эрмас бўлмаса сўзи гудози кўндаланг.

Неча кун бедор ўлуб ҳеч топмадим андин асар
Тўш аро бўлди муяссар эътирози кўндаланг.

Тоатингдур рост ўз роҳингга сен айлаб ҳавас
Ул муҳаббат бирла зоҳид қилма бози кўндаланг.

Гар муҳаббат истасанг қилма маломатдин ҳазар
Ҳар киши қўйса қадам аввал мажози кўндаланг.

Ҳар киши қилса ибодат тангла махшаргоҳда,
Тушқай ўтрисиға ул қилган ниёзи кўндаланг.

(103) Вайсий, сўз кўтоҳ қил, гарчанд ҳасрат бўлса кўп,
Келмасин кўнглига ҳар бирси дарози кўндаланг.

Мени расво қилан кимдурки, бир симин бадан нозик.
Солан бошима савдо кимдур ул гул пирахан нозик.

Хаёли кирса кўнглумга чиқар дунёу дун меҳри
Қилибдур оқибат, эй дўстлар, ҳам беватан нозик.

Ки сабрим тирноғида ҳар куни юз куҳи ғам қоздим,
Мени олдимдадур Фарҳод ожиз, кўҳкан нозик.

Қадинг нозик, қошинг нозик, кўзунг нозик, лабинг нозик,
Тилинг нозик, сўзунг нозик, тишинг дурри адон нозик.

Хатингдур сабзаи райҳон, лабингдур кавсар андоми,
Мижанг бўстон, юзинг гул, мисли пулзори чаман нозик.

Бошингдин то аёрингға қарабтур сиймбар борик,
Хусусан ғабғабинг остида ул зери зақан нозик.

Ики наргис, ики кўнгул, ики тан, ики жон бирла
Бирин бирни ҳамал айлаб қилоли анжуман нозик.

Увайсий, ўз-ўзингча сўзлама, тийғил забонингни,
Мабода келмасун нозик дилига сўзлаган нозик.

Гул эмас то бўлмаса олдида хори кўндаланг
Ёр куйи эрмас ул йўқ дилфикори кўндаланг.

Ул санам куйига еткаймен дебон қилма бино,
Йўл аро неча сенингдек интизори кўндаланг.

Шўхлик бирла манади қилдуруб қон тўккали
Қирса майдон ичра улдам шахсувори кўндаланг.

Ҳар киши мансурдек берса аналҳақдин хабар,
Ул замон бўлғай ани олдида дори кўндаланг.

Вайсий сўз кўтоҳ қил, дам урма нодонлар аро,
Сўзни соф этканча то чиққай ғубори кўндаланг.

(104) Бўлмасайди то паришонлигда зебо кокилинг,
Қилмағайдим шона чоғида тамошо кокилинг.

Урмасам эрдим олиб илкимга ул машшотани,
Қилмағай эрди мени оламга расво кокилинг.

Ё харидор ўлмасам эрдим жунун бозорида,
Солмоғайди бошима юз рангли савдо кокилинг.

Хусни рухсоринг тўя кўргай эдим қадри тунни,
Қилмасайди юзларинг устида ғавво кокилинг.

Қолмағайдим норасолар таънаи пинхониға
Этмасайди сиррими элга хувайдо кокилинг.

Кўнмасайди мох рухсорингға кўнглумни қуши,
Тушмағайди тори то бўйнулмға ялдо кокилинг.

Осмасайдинг жон олур вақтингда зулфинг дор этиб,
Бўлмағайди мунча Вайсиға мажалло кокилинг.

Тўбидин эҳсан эрур дилбар қади зеболиғинг,
Тўтидин афсаҳ эрур ширин-шакар гўелиғинг.

(105) Таън қилма ношакиболиғни изҳор айласам,
Тушти бошимға ажойиб шўришу ғавғолиғинг.

Сайри гулшан бирла табъим ким кушод ўлмас нетай
Дил ҳадиқи ичра эткан ғунчаи раънолиғинг.

Ғайрдин қон эрди бағрим ҳам, мушавваш хотирим
Ҳасратимни барҳам урди соҳиби маънолиғинг.

Мавж уран дарёи раҳмингким саломатларгадур
Дард аҳлиға на деб, эй шўх бепарволиғинг.

Орзу бирла ҳавас идбораким дафн айлади
Фақр роҳидин хабар берди сенинг аълолиғинг.

Мисли бир парвонадек Вайсий тилар васлинг мудом
То ёрутқай кўнглини, эй шамъ, базм оролиғинг.

(ВАЗИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

- (105) Ишқ куфр этти мени бўйнымда зиннорин кўрунг,
Ул сабабдин дин элини берган озорин кўрунг,
Хусн давринда ёзан хатти муафборин кўрунг,
Ул санамни турраи пуртоби таррорин кўрунг,
Риштаи жоним анга чирмашти ҳар торин кўрунг.

Лайливаш ҳуснин хаёлида мени Мажнун билинг
Субҳи содиқдек оқарсун шом кўксумни тилинг,
Зоҳир ўлғай андин ул меҳри, бўлур равшан дилинг,
Гар десам ул юзни ганжи чин ани бовар қилинг,
Йўқки ул ганж узра икки аждоҳа морин кўрунг.

Зоҳир этти ишқини ҳайронлиғ ашкимдин кўзим,
Қонға тўлди дардидин нодонлиғ ашкимдин кўзим,
Бўлғуси хушнудким пинҳонлиғ ашкимдин кўзим,
Гуллар очти қатра-қатра қонлиғ ашкимдин кўзим,
Зулфи торина осибким ўлдуран дорин кўрунг.

- (106) Қилса гар сарви хиромон чаманлар бўлди кул,
На учунким жўйбори хизридин ул лаъли мул
Кўзлари бодами тардур сомио бўлма малул
Қомати сарви сиҳидур, хатти райҳон юзи гул
Жилва чоғи ул баҳори ноз гулзорин кўрунг.

Рашкдин дермен етар ўқ элга қошу кўз ила,
Фарқ қилмассен надин бегонани то ўз ила,
Тушмасинму элга ўт ул юздаги юлдуз ила,
Лабларидин коми дил мақсур эди бир сўз ила
Лаълидин дур сочти ёқути гуҳарборин кўрунг.

Шиква кимдин айлайин мен ўзима қилдим ўзим,
Ул гули раъно фироқи ичра сарғарди юзим,
Олмадинг эй кўз, қулоғинга ки бу панди сўзим
Фош этар пинҳон ғамимни қонлу ашкимдин кўзим
Асраган розимни бу ғаммоз изхорин кўрунг.

Донадек кўмди ўзин туфроғ аро бўлди ниҳон,
Ожизу зору ҳазин гарчи заифу нотовон
Барҳам урди то жаҳон бўлди Увайсийи замон
Шукр ким шаҳ олдида бўлди вазири комрон
Остони даргоҳида қадр миқдорин кўрунг.

Кўзи хунхор ёрим жони қурбонимдадур майлинг
Хаёлинг кеча-кундуз тўккали қонимдадур майлинг.

Бу кун хизматда бўлгон ташнани май бермай ўлтурма,
Агарчи ташналиғ бирла менинг жонимдадур майлинг.

Табибо, сўрмағил-сўрғил вужудим ранжи изҳорин,
Кўнгулдин дам урарсен дарди-пинхонимдадур майлинг.

Қадам майхонаға қўймоққа фикр этма, аё зоҳид,
Ки қўймас нангу номус гарчи жононимдадур майлинг.

Дегай ишқ ҳусн эли аҳлин мудом ашкини борон эт,
Муҳаббат хизр этарға хатти райхонимдадур майлинг.

Санам дерму экин, ёраб, бизингдек мустахиқларға,
Берай ҳусним закотидин, ки эҳсонимдадур майлинг.

(107) Увайсий, айла ҳамдамларни таклифи ҳақиқатга,
Дегил бор эрса бу дарди фаровонимдадур майлинг.

(107) Бўлди олам гарчи ул шабранги дилбар кокилинг,
Ганжи ҳуснинг асраган мор икки хайдар кокилинг.

Сарвқад, гунча даҳон, гулруҳ, аё гулзори ҳусн
Қоматинг ҳар соридан битмишки сарвар кокилинг.

Кўзу кўнглим, ақлу ҳушим тасхир этти ончунон
Зоҳиру ботин ҳама қилди мусаххар кокилинг.

Кокилинг савдоси тушти бошиға ишқ аҳлини
Қолдилар онинг учун ғавғойи махшар кокилинг.

Учради ногоҳ пари пайкар қайу соат эди
Қилди хушу, ақлу идрокимни дарбар кокилинг.

Истадим ташбиҳи қаддинг турфа лутф омизсен
Ҳеч мавзун келмагай ваҳким баробар кокилинг.

Олди Вайсий бўйи ҳуш то хатту ҳолиндин, нигор,
Рўзу шаб кетмас машомидин муанбар кокилинг.

(108) Жунун тоши бу тун афгон аро жонон таваҳҳум қил
Баногоҳ жори бўлди дийдадин тўфон таваҳҳум қил.

Бериб илкимға тиғи рашк ул ғайр аҳли, эй қотил
Тўкарда қоними тенгридин, эй нодон, таваҳҳум қил.

Букун сайр айламиш гулшанни гулрухсорлар шоҳи
Муқаррар бўлмағайсен эй гули хандон таваҳҳум қил.

Нигоҳинг фурқатидин кўзларимга чунки қон тўлди,
Ани чун ўзга юздин кўзлари чўлпон таваҳҳум қил.

Аё, эй беҳабарлар, ишқ бозориға юзланма,
Тушар душвар савдолар дема осон, таваҳҳум қил.

Жудолиғ ўти куйдирди вужудим оч дари дийдор
Куярсан шуълаи ҳижронида дарбон таваҳҳум қил.

Замонинг тун қадам босқон ерингча бўлмасин армон
Мабода топмағайсен, Вайсий, беармон таваҳҳум қил.

Банд ўлғалики зулфи паришонадир кўнгул
То шамъи руҳи ҳусниға парвонадир кўнгул.

Ичти хаёл жомида васлингни бодасин,
Майхонаи фироқ аро мастонадир кўнгул.

Ғайр аҳли чақти сенга мени неча тил била
То борғалики куйина журмонадир кўнгул.

Бўлма малол зикри забонимға, эй рафиқ,
Аввалда ҳасратинг била афсонадир кўнгул.

Зоҳид, такаллум этма харобат элиға сен,
Ғам шарбатини қуйғоли ғамхонадир кўнгул.

Мажнун танимни риштасини таъна этмагил
Бир лайливаш ғами била афсонадир кўнгул.

(109) Эй зоҳир аҳли, истама дил масканин бу дам,
Озорлиғни кунжида пинҳонадир кўнгул.

Кулложлиқ мақомиға солсаъг букун мени,
Фақронаи таним эса, шоҳонадир кўнгул.

Вайсий, тафаккур этма халойиқ изосиға.
Билдимки таъна қушлариға донадир кўнгул.

Дилбаро юзинг узра кокилинг паришон қил,
Хуснинга ниқоб ўлсун, мақсадимни пинхон қил.

На деб эътироз эттинг мустаманд зорингга,
Журм кўп эса афв эт лабларингни хандон қил.

Ташналиғдадур мискин гушнаליғдадур ғамгин,
Фақр аҳлини доҳил хотами сулаймон қил.

Қатра май гадолардин, соқиё, дариф этма
Ақлдин қилиб фориф мастлиғда султон қил.

Жонни можарасиға сабр айлағил, эй тан,
Рашкдин яқиндур бўл чиқмағиға меҳмон қил.

Тўну кун мени ҳолим таън этармиш ул зоҳид
Ераб ул самандардек ишқ ўтиға сўзон қил.

Мунда етмади Вайсий васлинги баҳосиға
Юмди кўз бу оламдин раҳм айлаб арзон қил.

Бошимда мисли гардунек санам савдосидур нозил,
Ғариб ҳолимға юз ончи улус ғавғосидур нозил.

Юзин ҳам кўрмасам жон булбули тун-кун фиғон қилмоқ
Кўнгул боғи аро доим гули раносидур нозил.

Рафиқо, саҳл тутма бесару— полар хаёлини
Ўзича сўз демас бир соҳиби маъносидур нозил.

На кўзким бил ани сероблиғ даъвосин айлабдур
Ки андоғ чашмаиға сирри ҳақ ифшосидур нозил.

Йўлингда интизор ўлған ғариблар ҳолини сўрғил,
Нечунким ҳар сўзингдин бир масиҳ анфосидур нозил.

(110) Менга, ул шўх бепарволиғ этса таъна этмангким
Ки ишқ аҳлиға бир дамда туман парвосидур нозил.

Увайсий, дил шикастинг бирла васлин орзу қилма,
Билурсенму ки маҳбубингни истиғносидур нозил.

Ғаминг оҳим ўтидин бошима тож эткали мойил,
Сиришким қулзумин қон ила амвож эткали мойил.

Умидим шоми ҳижрон васлинга табдил бўлғайму
Фироқинг лашкари уммиди торож этгали мойил.

Тилинг сўзда, лабинг кулкудау, кўнглинг дил олмоқда,
Кўзунг мулки дилимдин сабрими бож этгали мойил.

Ғами дунёу дундин хориж ўлсам, тонг эмас, зоҳид,
Хаёли маҳвашим кўнглумдин ихрож этгали мойил.

(111) Кўнгул, сен истама ҳусн аҳлидин махсуслиғ расмин,
Неча ушшоқни эшикида афвож этгали мойил.

Кўнгул боғланди зулфунг торина таскин эмас мумкин,
Сабо таҳрикидин ҳар лаҳза алвож этгали мойил.

Сабо жавлони зулфинг торини жамъ этмади ҳаргиз,
Нўла қилсанг кунун яъсини нассож этгали мойил.

Қадаҳ тут, соқие, лабташна кетмай даҳри фонийдин,
Бошимда дорлар мансури ҳаллож этгали мойил.

Увайсий, матлабинг ҳақ маҳзанида лутф этар сабр эт,
Ўзин билдурмаку бизларни муҳтож этгали мойил.

Сучукликдин дейинму лаъл нобингга шакар доҳил,
Лаб ичра сўзларингга то бўлибдур мухтасар доҳил.

Фироқинг ўқларидин бу вужудим равзан у равзан,
Хусусан ҳар тарафдин бошима тифу табар доҳил.

Нетай ким зоил ўлдим лавҳи маҳбубим хаёлидин,
Кеча уйқуда тушдин кўнглима бўлди хабар доҳил.

Агар дам ўтса бошдин ғайра ҳамдам бўлмағил, эй гул,
Мободо куймағайсен оҳим ўтиға шарар доҳил.

Лабинг сиррин кеча-кундуз кўнгулда андоғ асрармен
Ки гўё қаъри дарёда садаф ичра пуҳар доҳил.

Эшитсанг бе таъасур сўзни озор ўлмағил, эй дил,
Маломатдин муҳаббат нахлиға бўлғай самар доҳил.

Увайсий, истасангким, кўзга маҳрам этма ғафлатни,
Кеча уйқуни тарк эт, ёра бўлғайсен саҳар доҳил.

Тириклик расмини оламда кўнгли шоддин сўрғил,
Фидо жон айлаганларни кўзи жаллоддин сўрғил.

Умиди васли ёр айлаб олон асбоблар расмин
Муҳаббат тоғида ул тешаи Фарҳоддин сўрғил.

Муҳаббат мижмари* ичра куйиб кул бўлғон эрларни
Биёбонларда мажнун жисми нобунёддин сўрғил.

(112) Юроги риша-риша заҳм бўлғон нотовон ажрин
Ғазаблиғ раҳмсиз ул ханжари фулоддин сўрғил.

Тиҳи девора қолғон ким ғубор олудалар рангин
Мурассаъ ғам била бу хонаи барбоддин сўрғил.

Жудолиғ заҳри бирла хажрини нуш айламоғлиғни
Висол илкида тутқон жоми хайру боддин сўрғил.

Ҳушу ақлинг била қилғил дема, Вайсий, номозингни
Ки андоғ расмини зоҳид дили озордин сўрғил.

---

* Ут тутатадиган идиш.

Келибмен даргаҳингга шоҳи ҳубоним қабул этгил
Бағр қоним била бу чашми гирёним қабул этгил.

Умид айлаб олмоққа кирдим роҳи покингга
Йўлингга айлаган фарёду афғоним қабул этгил.

Қўнгулдин хориж ўлмиш васл уммиди найлайким,
Муҳаббат шавқи ичра доғи хижроним қабул этгил.

Тушибдур бошима савдон ишқинг, эй шаҳан шоҳим,
Алам бозорида бу дарди пинҳоним қабул этгил.

Ўтибдур говҳари ноёби¹⁷ умрим токи ғафлатда,
Тазарруъ зор ила қилган пушаймоним қабул этгил.

Тегибдур новакингдин неча ўқ жисмим аро пинҳон,
Шаҳиди ишқ ўлмоққа оқон қоним қабул этгил.

Увайсий, гарчи ноқобил келибдур остонингга,
Фигону оҳу сўзонини султоним қабул этгил.

---

¹⁷ Текстда— «тоёб» ёзилган.

(113) Фироқинг қилди афсун, дилбарим, мақсадға еткургил,
Учирди ғам вужуди аҳгарим мақсадға еткургил.

Адаб сарриштасин расми вафодин уздилар, ағёр,
Ки шаҳло кўзли зулфи ҳайдарим мақсадға еткургил.

Чиқармай болу пар кошоами бузди фалак боди,
Аё жабрил амини шаҳпарим мақсадға еткургил.

Ичиб ғам заҳрини, эй талхкомим, мен нучук айлай,
Лаби тоқинда шаҳду шаккарим мақсадға еткургил.

Муҳаббат баҳри бепоениға ғарқ айлади меҳринг,
Қаноат батни ичра гавҳарим мақсадға еткургил.

Жунун туморини бўйниға тоқти ақлим на умид,
Этарлар ҳуш мендин, эй парим, мақсадға еткургил.

Агарчи паст иқболи била Вайси дегай шабрўз,
Фалак тоқида меҳри анворим мақсадға етургил.

(ВАЗИР ҒАЗАЛИҒА МУХАММАС)

Умринги баҳорида ёди хатти райҳон қил,
Ишқ зийнати эрмиш дардни фаровон қил.
Меҳри икки оламини бир нафасда вайрон қил,
Эй кўнгул, демон ҳаргиз ёди ҳуру филмон қил,
Ёр ила тирикликда гашти боғу бўстон қил.

Менда қолмади тоқат, эй гул, интизорингда,
Майфуруш, эй соқий, жом эътиборингда,
Бердилар баҳоға жон ўлдилар хуморингда,
Ёзди котиби қудрат сафҳаи узорингда.
(114) Чун хати губор ила нархи бўса арзон қил.

Одат ўлди ҳажрингда халқ ҳолиму куймак,
Кўзима насиб ўлмиш бағри қонима тўймак,
Менга жон баҳақ таслим хуш кўрунди ким ўлмак,
Сенсиз, эй камон абру, саъбдир тирик (б)ўлмак,
Бир йўли тўкуб қоним, мушкилимни осон қил.

Жамъ қилмадинг ҳаргиз хотири паришонинг,
Бўлмади менингдек ҳеч ҳеч хонавойронинг.
Ишқ дардидин ўлдум ҳеч борму дармонинг,
Йўқтур, эй пари пайкар мендин ўзга ҳайронинг,
Зоҳир айла мардумлиқ, дийдом ичра жавлон қил.

Ғамзанги қаросида қошларинг урар жуфта,
Қошу кўз аросида икки оҳудур ҳуфта.
Ўхшағой қачон, эй пул, нахли сарви бу руфта,
Хатту, зулфу, мужгонинг қилди кўнглум ошуфта,
Оразинг эдиб мушкин сайри сунбулистон қил.

Эй дило, бу дам восил чоғни ғанимат тут,
Ишқ даштида бутган тоғни ғанимат тут,
Ҳусни даврида жавлон боғни ғанимат тут,
Ёр ҳажрида топқон доғни ғанимат тут.
Кўзга суртубон они кўксинг ичра пинҳон қил.

Васл гардида сайкал, эй дил, айла кўзгунгни
Чарх ўл, масиҳо тут, эй Увайсий, хулқингни.
Бир куйи ўлукка жон зикр қилди
Узга сўз такаллуфдир, эй Вазир, кўнглунгни
Лаълини хаёлида маъдани бадахшон қил.

---

¹⁸ Қўлёзмада йўқ.

(115) Уфтодалара мунча тағофилки надиндур,
Бераҳм ажаб дилбари бебока йўлуқтим.

Хуммор эдим бодаи соқий қадаҳидин,
Алминнату лиллаҳки харобота йўлуқтим.

Банд ўлди нетай ушбу маҳал роҳи такаллум,
Бир нутқ физо тўти шакархора йўлуқтим.

Қошонаи ғам эрди кўнгул, маъдани кулфат,
Гўёки букун чеҳраи хандона йўлуқтим.

Манзилгаҳи кўнглум эди вайронаи абтар,
Қошона бино қилғучи мемора йўлуқтим.

Гулзори висолини тилаб нола қилурди,
Чун булбули шўрида гулистона йўлуқтим.

Соз этди бу кун андалиби боғи Увайси,
Юз оҳи наво сарви хиромона йўлуқтим.

Кўринди дил аро бир дилкаше жонона бенгзаттим,
Нечунким васл шамъиға ўзим парвона бенгзаттим.

Дурафшон айлади юз минг ҳукумат бирла нурангиз,
Ерутти бир табассум лаъл аро дурдона бенгзаттим.

Ажаб бадхулқ, бад андеш, ажаб бо ишва, бо хирмон,
Висолин доғини юз тебратаң ҳижрона бенгзаттим.

Табибо, сўрма аҳволим нечук ранж ўлди Айюба,
Муҳаббат захмини жисмим аро кирмона бенгзаттим.

Кел, эй соқий, дариг этма менингдек мустаҳиқлардин,
Ҳақиқат шавқидин илкида бир паймона бенгзаттим.

Келиб ул дайри пири жисмини юзлаб чироғ ичра,
Бу кун тобонадин ёнса таним сўзона бенгзаттим.

Вужудим мисли бир шамъ маломат анга парвона,
Туганмас ишқ ўти билман менга ҳамхона бенгзаттим.

Умиди васл этиб зоҳид хабарсиз ўлма хажридин,
Фироқин домиға сепган висолин дона бенгзаттим.

Ажаб эрмас сияҳ диллар тириклик дависин қилса,
Табассумда даҳонин чашмаи ҳайвона бенгзаттим.

(116) Қиши ишқ ошиноси йўқтурур йўқ они муштоқи
Анингдек кимсани ҳақ йўлидин бегона бенгзаттим.

Увайсий бир париваш ёдини фикри хаёлида
Анинг ҳуснини масти доимо девона бенгзаттим.

Дурофшонлиғда лаъли нобини пуфтора бенгзаттим,
Хиром этмакда товуси чаман рафтора бенгзаттим.

Хижолатдин шафақ буржида мастур ўлди ўхшайдур,
Қуёш ул орази меҳри руҳи анвора бенгзаттим.

Думоғим кокилингни накҳатидин доимо отир,
Шамиди зулфини ул нофай тотора бенгзаттим.

Парирулар кэз ончи ранги бўйи бодадин гўё
Ҳама тимсолларни орази гулнора бенгзаттим.

Верурмиш ҳар каломи лаззати таждид бу жона,
Лабида чашмаи ҳайвон сўйин саршора бенгзаттим.

Жаҳона фитна солмиш ул ики мафтун хуммори,
Бу шўр ангизликни наргиси бемора бенгзаттим.

Таманнои қади бирла қилурмиш туби овихлар,
Ниҳоли сарвини боғ ичра бир озора бенгзаттим.

Сахар вақтида булбулдек наво соз айламиш Вайсий,
Сабо чоғида очилган гули пулзора бенгзаттим.

Не тонгдурким жунун саҳросида чархи самоъ урсам,
Сочибон ҳар тарафга ўт яна чархи самоъ урсам.

Яқиндур ўртагай асмо шарори дуди оҳимдин
Фигону нола бирла дамба-дам чархи самоъ урсам.

Самои рақсдур девонатек тасбиҳу таҳлили
Муҳаббат аҳлини қонунида чархи само урсам.

Ҳама мастоналарни ишқ майдонида то кўрдим
Ҳавас бирла аларни олдида чархи самоъ урсам.

Дамо-дам ҳояю-ҳу айлаб ажойиб шуриши бирла
Раводур тинмайин шавқи била чархи само урсам.

(117) Азалдин пойи куйиким мени зора насибимдур,
Русуми ишқ эли бирла ҳама чархи самоъ урсам.

Увайсий, эмди бу дайри фанода беғам ўлтирма,
Ўтубон муддаолардин ажаб чархи самоъ урсам.

Таваллуд ўлдиму ул дам ғами шўҳи замон кўрдим
Биҳамдиллаҳ ки ул шўҳи замон соҳибқирон кўрдим.

Мунаввар айлади дил масканин ҳуршид савдоси,
Жаҳон зиндони ичра ул сабабдин нур фишон кўрдим.

Кўтарди бош муҳаббат хизри ул жонбахш даврида,
Кўзим сарчашмасидин ул сари ашким равон кўрдим.

Замона аҳлиға ўзни кўрам улфат на душвори,
Жавоби баҳшиға топмай юрак бағримда қон кўрдим.

(118) Қаю майхона сори дайриға дил ўлди самёким,
Ҳами вахдатдин олғон ташна жамъин орифон кўрдим.

Етибдурлар харобот ичра соқий муғбача пири,
Муғон асрори сиррин ишқ қаърида ниҳон кўрдим.

Ушал соқийки сероби ўшал муғбачча маҳтоби,
Ушал пирики ноёби ажойиб бегумон кўрдим.

Назар солдим, кўнгулга қош ила кўз ким талошибдур,
Хаёлимда қади рафтори чун сарви равон кўрдим.

Нетонг, парвоз этса мўрғи дил ул донаи васлинг
Маломат бозиға, Вайсий, дилин то ошиён кўрдим.

Фусуни ҳуш ўлубменким паризодимни соғиндим,
Тириклик дафъиға хунрез жаллодимни соғиндим.

(119) Кириб ғам хайли торож айлади дил масканин бу дам,
Бориб даргоҳига ул соҳиби додимни соғиндим.

Қадим дол ўлди чун бори муҳаббатдин на айлайким,
Гули наврастау ё нахли шамшодимни соғиндим.

Маноди айласам тинмай жаҳон бозорида тун-кун
Нигорим васфини айтур эсу ёдимни соғиндим.

Жафо тегди бошимға Лайлию, Ширину, Узродин
Букун Вомиқ ила Мажнуну Фарҳодимни соғиндим.

Нигоҳи Фурқатидин йиғларам қон ҳеч бир маҳрум
Топа олмам ҳодиси нутқи бунёдимни соғиндим.

Мени маҳрум этонлар хуши идрокимдур, эй соқий,
Букун маст айлагил ул ақли барбодимни соғиндим.

Таассуф қилма, эй зоҳид, букун вайроналар бирла
Демаким то мободо кўнгли ободимни соғиндим.

Бу тун пири муғон олдида музтар ўлдинг, эй Вайсий,
Фусуни ҳуш ўлубмен бир паризодимни соғиндим.

Журм бўлғайму иваз назми забон келтурмишам
Тухфаи ўлғайму бағримда ки қон келтурмишам.

Русияҳлиғ бирла шармисорлиғ даргоҳига
Барги сабз ўрниға, эй, сарви равон келтурмишам.

Эй карамбахш, ўтмасанг бу журму исёндин букун
Лозими қатл айласангким бёшу жон келтурмишам.

Даргаҳингдин мен йироқу гарчи бу нолам яқин
Ҳар саҳар эй гул, фироқингдин фиғон келтурмишам.

Жустижу қилғунча жонон васлидин бўлдим йироқ
Соғиниб ғафлатни дидамға жинон келтурмишам.

Соқиё, зарфингча май қуй муғбача илкига сар
Ташналарни эмди ўлмакка гумон келтурмишам.

Кокилинг кўнглимни андоқким этибдур печутоб
Кўзу қошингға муҳаббатни ниҳон келтурмишам.

Ҳар хатои ўтса Вайсидин бу дам афв айлагил
Ўзр тақсирин букун, эй меҳрибон, келтурмишам.

(120) Мехринг ўлса соқи бир дафъи хумор этмазмидим
Чехраи зардимни мен гулгун узор этмазмидим
Бўлмасайди кўнглим, ор этмақдин ор этмазмидим
Ақл ёр ўлсайди роҳат ихтиёр этмазмидим,
Ихтиёр ўлсайди банда ихтиёр этмазмидим.

Ваҳки еткурди ҳалокат фурқати ул маҳжабин
Жоми жамшиди лаби ё ким сулаймони нигин
Ёки қанду шахду шаккар ё наботи анкабин
Лаҳза-лаҳза сувратин кўрсайдим ул ширин лабин
Сен каби, эй бестун бан ҳам қарор этмазмидим.

Мақрун эттинг васлинга жон сўзими маъжум эдуб,
Юз ўгурдинг, эй санам, бегоналиғ маълум эдуб,
Неша маҳрам айладинг шамъи бизи маҳрум эдуб
Қовлаб эрдинг сен бани парвонани маъдум эдуб
Бан сенинг базмингда жон нақдин нисор этмазмидим.

Ишқ ранжурини дафъи лутфи ул дилдордур
Ишқ афсун қилди ким, не бошида сангсордур
Дилға асрорин яшурмоқдин таним бемордур
Дардими оламда пинҳон дутдуғум ночордур
Оғрисайдим бир табиба ошкор этмазмидим.

Эй дило, юз минг ҳавас бирла букун қилма жабр,
Ғарқ этармен оламинг бўлдим кўзимдур мисли абр
Ердур исломи нозик, куфрдур ағёри габр
Ёр ила ағёри кўрмакка агар бўлсайди сабр
Тарки ғурбат айлаюб азми диёр этмазмидим.

Ишқ савдосини туттум менки дил жон бирла пос,
Сарфароз этган йўқ эрди то банимтек ҳеч нос
Сидқима кийдурдим андоғ дарди сўзондин либос
Воизинг куфрин баним расволиғимдин қил қиёс
Анда сидқ ўлсайди бан тақво шиор этмазмидим.

- (121) Ҳолими англаб ўшал гулғунча кулсайди банго,
Ростға афлоклар чархи урулсайди банго,
Қош ул паймонаи ҳижрон тўлсайди банго
Эл гули хандони кўрмак мумкин ўлсайди банго
Сентек, эй булбул, гулистона пазор этмазмидим.

Ераб ул паймон шикан дилдора ошиқ бўлмишам
Гўйё ғаддор бир айёра ошиқ бўлмишам.

Зулм кўрганча ани меҳри зиёд ўлғай ажаб
Турфа бадмеҳри ўзи маккора ошиқ бўлмишам.

Ҳажр собит мулки тан ичра, висоли бе сабот
Мисли водида сароби ёра ошиқ бўлмишам.

Лайли деб бердим кўнгул, саъб ўлди аҳволим, нетай.
Ишқ саҳросида мажнунвора ошиқ бўлмишам.

Тушти зулфини хаёли гарданимға қумридек
Ул бутти ширин учун зуннора ошиқ бўлмишам.

Тонг эмас йўлида юз жоним нисор этсам букун,
Лаъли жонпарвар шакар гуфтора ошиқ бўлмишам.

Бир пари пайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам,
Лаъли дилкаш сўзи хуш дилдора ошиқ бўлмишам.

Мадди оҳим кўкдадур сориг юзимда ашки ол,
Ул қади раъно юзи гулнора ошиқ бўлмишам.

Қилма гулқандинг ила заъфим илгожин, эй ҳаким,
Менки гулбарги шакар гуфтора ошиқ бўлмишам.

Нолау афгон эгармен қумридек, булбул киби
На учун ким сарви гул рухсора ошиқ бўлмишам.

Лабларингдин то кўрунмуш хуш хуш инжу тишларинг
Лаъли бирла ул дури шаҳвора ошиқ бўлмишам.

Дўстлар, кўнглум олан зулфи мусулмонкуш эрур
Кофиридур кокили зуннора ошиқ бўлмишам.

Ўзни қутқормоқ учун елдим, югурдум ҳар сори
Оҳу вовайлоки бора бора ошиқ бўлмишам.

(122) Манзули куйи алойиқ бандидин озодмен
То тариқи хўжаи Аҳрора ошиқ бўлмишам.

Баски саргардон қуюн янглиғ югурмоқдур ишим
Ишқ водисига мен овора ошиқ бўлмишам.

Вайсидин хуш истамаклик йўқ муносиб, не учун
Бир пари пайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам.

Йўқ мен каби ишқ ичраки хуни жигар ўлғон
Кундин куна фарёду фиғони батар ўлғон.

Мажнун тани урёниға таън этма, халойиқ,
Дарду алами Лайлини ким болупар ўлғон.

Гаҳ қолипиға тенгри каломини ёшурди
Ширини ул эрди сабаби лаб шакар ўлғон.

Излаб туну-кун шавқида махв айлаб ўзимни
Мен хастани кўргил на учун дарбадар ўлғон.

Хоки раҳ агар ўлса бошим шиква на айлай
Йўқ эрди муҳаббат йўлида муътабар ўлғон.

Маъзури ибодат ўзинги айлама, эй дил,
Шайтони лаиндин хабар ол, хайри шар ўлғон.

Жонон сориға борсанг агар пайк баякбор
Вайсийни дегил ҳажрида ҳоли дигар ўлғон.

Найлай бу ҳазин кўнглума ишқинг хабар ўлғон
Синамга маломат ўқиға ваҳ сипар ўлғон.

Зийнат беран ул манзари афлоклар узра
Қавкаб эмас ул оҳи саҳардин шарар ўлғон.

Ширин деди Фарҳод ҳақиқатға уланди
Мансур киби жонидин охир гузар ўлғон.

Тегди асари Лайли пари чехрасидан ким,
Қайс эрди на учун ўзидин беҳабар ўлғон.

Дард аҳли мени тожи сар этса ажаб эрмас
Жисмим неча кун эрдик, то хоки дар ўлғон.

(123) Солма назари суду зиёнимға, халойиқ,
Ишқ аҳлини кори кеча кундуз зарар ўлғон.

Эй дил, нега уммид этай раҳми санамдин
Аввалда ситамгар диликим калҳажар ўлғон.

Ул рутбаи Вайсийға жаҳон пўя урубдур,
Кимё назарим манзурида хоки зар ўлғон.

Ер рухсоринг кўриб гулзор раъноланмасин
Ушбу ағерим қошинда хор раъноланмасин.

Кўзларим анжум сифат очилди ҳуснингдин нигор,
Кавкаби сайёраи бедор раъноланмасин.

Лабларинг зарфиға нозилдур ҳақиқатдин рамуз
Эмди ул тўти шакар гуфтор раъноланмасин.

Май ичиб масту-аласт ўлдим ки, эй соқий, букун
Лекин идроким чунон ҳушёр раъноланмасин.

Кўзларинг қатл этмакин олдида, эй қон тўккучи,
Бир неча жаллод ҳам хунхор раъноланмасин.

Топти жон бир дамда юз мавт аҳли нутқидин букун
Бергали жон, эй масиҳ, минқор раъноланмасин.

Васл аро ҳижрон чаҳина ташлади Вайсий дилин
Хийра этмак чун кўнгул зангор раъноланмасин.

Ўзга сўз зикр айласам гуфтор раъноланмасин
Бўлса савдо ғайр ила бозор раъноланмасин.

Тушти зулфинг бўйнима дин кетти илкимдин, **нетай**,
Отқоли то кирпичим зуннор раъноланмасин.

Дилрабодурсен санам олдирди дил ишқ аҳликим,
Даҳр аро боштин оёғ дилдор раъноланмасин.

Не ажаб тарёкдурмен заҳр то кор этмагай
Қасд этарга ушбу кун ағёр раъноланмасин.

Ишқ афсун айласа, этма, халойиқдин умид,
Ишқ бир чуғзи эрур мемор раъноланмасин.

(124) Турраи зулфиға остим найлайин мен хастадил
Чиқти жон рашкида кўп тумор раъноланмасин.

Вайсий, назми васфинг, эй жонон қасам, биллоҳким,
Ўзга сўз зикр айласам гуфтор раъноланмасин.

Оразинг зеб айла то гулзор раъноланмасин
Лаълидин сўз эт дури шаҳвор раъноланмасин.

Қатраи сув комима қўйғил лабинг серобидин
То қиёмат бўлғуча хуммор раъноланмасин.

Зарра саргардон этиб ташла висолингдин шифо
Жисмима ҳажринг аро бемор раъноланмасин.

Ҳар иши ҳовар элидин ўлса сенсиз йўқ эрур
Сенга даркор ўлмағай ҳар кор раъноланмасин.

Дилбаро, бошинг учун ғайрига раъно этма сўз
Деди раноланмаса ночор раъноланмасин.

Таънадин ўлдум букун ишқингга мендин сўнгги **ЭЛ**
Вайсийдин бир панддур иқроор раъноланмасин.

Қай қуни учради бир шўх суманбар мавзун
Кўзи бирла қоши ўйнар ўзи дилбар мавзун.

На ажаб ўшбу думоғимни муаттар этти,
Тарқатибдурму экин зулфи муанбар мавзун.

Икки ялдоки бир ой соридин энди қадинга
Билмадим мен ани қад бирла баробар мавзун.

Ваъда қилдинг менга сен (бўса)¹⁹ берай деб **эй гул,**
Унутибсен ани ким, эй моҳи анвар мавзун.

Рашкинг ила мени жонимға солибсен оташ,
Не учун айладинг оламини мусаххар мавзун.

Соқиё, дафъ менинг ташналиғим айла хумор
Айлади муғбачаи ул лаби шаккар мавзун.

Вайсий, шабрўз сенга бўлса муяссар на ажаб
Қаддинги ишвасидур ғайри мукаррар мавзун.

---

¹⁹ Қўлёздамада кейин бошқа хат билан ёзиб қўйилган.

(125) Лабинг эрмиш сени жонбахш масихо мавзун
Бош кўтарди хатинг ул сориди хузро мавзун.

Не учун мен демайин ушбу харобинг сорига
Пайкарингдин неча минг нозу хувайдо мавзун.

Мени жонимга солиб оташи ишқингни букун
Руҳинги маскан этан нури мажалло мавзун.

Ўлмайин (му) мунча ўксуклик аро қолсам мен,
Базм аро ғайр элига лутфи бар аъло мавзун.

Кима айтиб кима дей ушбу халойиқ сўзини,
Найлайин ташлади султон муаммо мавзун.

Топаолмон неча охтарсам ани мазмунин
Табъи номавзунима тушти бу савдо мавзун.

Вайсий, расвои қадингдур кеча-кундуз, эй сарв,
Зеб эрур қоматиға зулфи савидо мавзун.

Даргоҳингга, эй шаҳ, мени девона келибмен
Билмай ўзими ҳам яна мастона келибмен.

Излаб туну кун ёр каломини топай деб
Ҳар кўчада эл оғзида афсона келибмен.

Мазур тутинг лайливашим . . . . . ²⁰
Ишқ водисида мажнуни ҳайрона келибмен.

Амрингни тутиб бодилу ҳазратинга ким
Жон сўз ики шогирд ила парвона келибмен.

Бир булбули бебол бу гулзора етолмай
Ҳукминг қафас айлаб анга журмона келибмен.

Кўз ила ҳасаддин бу Увайсийни омон эт
Ераб бу шаҳи лутфи фаровона келибмен.

---

²⁰ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Мунча бўлди санамим ул қади қомат мавзун
Мунча бўлди мени жонима ким офат мавзун.

Зулфи сунбул, юзи гул, кўзлари бодом санам
Бошидин то оёғи жилва малоҳат мавзун.

(126) Шукр зикрин тилима жорий этармен, найлай
Сени айлабду менга тенгри каромат мавзун

Ҳақ тажаллийсини кўргузди сенинг ҳуснингда
Бўлди рухсоринга ким мунча шарофат мавзун.

Ишқ ўти бирла сазовордурмен йўқ хабаринг
Бу тағофил била, ёр, сенда фароғат мавзун.

Табъи мавзун, қади мавзун, сўзи мавзун, на ажаб
Йиғилиб ким сенга то бўлди жамоат мавзун.

Ажаб эрмас мени, Вайсий, дили қайд ўлса сенга
Гар хиром айласанг эй сарв латофат мавзун.

Бошим кўкка етибдур, эй шаҳим, бу илтифотингдин,
Умидим кўп эрур мен зарраға меҳри саботингдин.

Тараддуд тешаси бирла қозармен ҳуснини тоғин,
Муяссар бўлмади алтофлик канду наботингдин.

Қи луқмони ҳақим ўтмиш тирикликни кўриб чандон,
Илоҳи касб этган бўлсун ул умри ҳаётингдин.

Ялаб туфроғ бу байтулхазан ичра ётибдурмен
Бу ғам шомида уммид ила мен рухсори отингдин.

Чиқармай болу пар кошонами бузди фалак боди,
Аё семруғ, топти нечалар баҳра қанотингдин.

Сифотинг топтилар бир нечалар тули амал бирла
Бу ким қутоҳлиғ бирла умидим исми зотингдин.

Ҳаёу хилм маскан айламиш бошдин аёғингни,
Бўлолмай ҳамнишин Вайсий уётлиғдур уётингдин.

Фигони айб, оху таъна бир бечора махзунмен
Ки бир Лайли париваш шоъға овора Мажнунмен.

Дили мотам, қади хам, табъи номавзуну, беидрок
Лабида кулкию бағрида қон, кўз ёши жайхунмен.

Санам жоми муҳаббат берди зоҳидлиғни тарк **ЭТТИМ**
Футумда ишқ занжири, маломат ичра турғунмен.

(127) Гамидин нозил ўлмиш ҳар куни юз шоду, юз мотам
Улус, айб этмагил, дардидин аҳволи дигаргунмен.

Намозинг фосид эрмиш, зоҳидо, дўзахни ваҳмидин
Қариби ло макондур ул муҳаббат бирла мамнунмен.

Жиму, ҳойу, алиф ким, мен киму дардинг юки бирла
Дилида нуқтаси бағримда доғим лойиқи нунмен.

Хадисо, лабларинг изҳор қилмоқликка маҳрам йўқ,
Кеча-кундуз жигар хунабасидан дийда пурхунмен.

Увайсинг нутқи бетаъсирига сол уни покингни
Бағир қон ўлганимча айладим бир неча мазмун мен.

Васл ўлса жаҳон хўби фироғинг соғинурмен,
Гар анжумане ичра суроғинг соғинурмен.

Жамшидни жоми менга гар бўлса муяссар,
Қуйинг итидурменки ялоғинг соғинурмен.

Пайк этти кўнгул ушбу забонимни, нигоро,
Сир муждасидин дерга қулоғинг соғинурмен.

Дил манзарини пок қилур эрди нигоҳинг
Не тонг, не ажаб деса қуроғинг соғинурмен.

Ҳижрон туни ҳамроҳ ҳаёлингни етурдим
То топқуча ким васл чароғинг соғинурмен.

Қуйингга муқарраб қилу ё олки жонимни
Қонлиғ юрагим дерки пичоғинг соғинурмен.

Ишқ дарди фузунроқму ё ҳажр давоми
Эй ўт, чидамай дудға доғинг соғинурмен.

Эй соқийи беҳуш, нетай, ўзга қадаҳни
Лаъли майидин қўйгон оёғинг соғинурмен.

Ағёр элидин хотири жам ўлма, Увайсий,
Жам этгали зулфингни тароғинг соғинурмен.

Дилбаро, ҳусн ичра сендек йўқ жаҳонда нозанин,
Хизматингда йўқту мендек бир нуломи камтарин.

(128) Гам емон бу даҳри фонийда ёруғлиқ кўрмасам,
Раҳм этиб гаҳ, гоҳ ҳолим сўрса гар ул маҳжабин.

Жон тараддуд қилди тандин кетгали манъ этма ақл.
Улмайинму дилбарим ағёра бўлмиш ҳамнишин.

Ҳасратимдин зарра изҳор айламакка қўрқарам
Топмағай ором ҳаргиз осмону ҳам замин.

Кеча тонг отқунча фарёдим сенга манзур эмас,
Токи ноламга малоиклар қилурлар офарин.

Эй фалак, кажравли давронинг менга бўлди насиб
На учунким дўст аҳлини кўрармен кулфатин.

Ёр васли жону ақлинг, Вайсий, тандур, негаким
Чиқти жон тан мулкидин кўргач бу ҳижрон вахшатин.

Хаёл этмакда ақлим сенга ҳайрондур, нучук қилсун.
Кўзим йўлингга телмурмакда гирёндур, нучук қилсун.

Спеҳр узра кавокиб дема оҳимни шароридур
Ичу тошим фироқ ўтида сўзондур, нучук қилсун.

Урар юз хора кўксини гулин то орзусидин
Иши бечора булбул доим афғондур, нучук қилсун.

Кўрубон ийди рухсорингда ул абру ҳилолингни,
Агар юз жоним ўлса, дамда қурбондур, нучук қилсун.

Урарлар базм ичра кўнглума юз ниш ҳар ёндин,
Дили озурдама ул ҳукми жонондур, нучук қилсун.

Билурмен дарғаҳингдин ҳеч ким бебаҳра кетмаслар,
Менингдек бекасиға баҳра армондур, нучук қилсун.

Увайсий машқи номаъзурини айб этма, султоним,
Ки беидроку, ҳам мазлуму, нодондур нучук қилсун.

Қатл этмакликка гулгун кийди ул симин бадан
Зулфи шабрангини ушшоқ аҳлиға айлаб расан.

Чиқса тиг урән этиб чиқманг тамошосиға ким,
Қон тўкуб қурбон этарким ёки айлар беватан.

(129) Жон фидо қилғонлара лаъли лаби эрмиш масеҳ
Беватанларга насиб этгайки дайри анжуман.

Кўз йўлидин оқти бағрим айла бовар, эй рафиқ,
Шомдин то субҳға хумро эрур бу пийраҳан.

Кўзларинг бодом, қаддинг тўбий, зулфинг анбари,
Юзларинг гул, хатларинг райҳон, рухсоринг²¹ чаман.

Ер илкидин қадаҳ ичсам, таваққуф қил, ажал,
Ушбу сўзонлиғ била ўлсам, куяр гўру кафан.

Сўзни ваҳм этмай дегил ҳозир билиб соҳибқирон
Тарбият қилса етим номиға Вайсул — қаран.

---

²¹ Текстда «сонингдур».

Муҳаббат ўтини жисмимга ёқ, бағрим кабоб ўлсин.
Кўзим ҳуснингда сероб айла андоғким пур об ўлсин.

Тузотқил базминги орошт, эй хўблар шоҳи,
Таронау майу танбур ҳам чангу рубоб ўлсин.

Сенга бир нуқта изҳор айлайин дардимдин, эй котин
Қилиб ҳал кўзларим ёзгин миҷам бирла китоб ўлсин.

Насиб эт жоми майдин зуҳд элиға қатра, эй соқий,
Назора қилмай аҳволимга доим масти хоб ўлсин.

Хуш ул ким то дури мақсуддин гар анда во бўлса,
Юзимга ҳар тарафдин мунда гар масдуд боб ўлсин.

Агар сен орзу дидори, эй кўз мардуми тинмай,
Ки андоғ йиғла ашқинг мисли борони саҳоб ўлсин.

Увайсий, гар қадам қўйсанг муҳаббат боргоҳиға
Саки аҳли сафо бўлгил, ки то жисминг туроб ўлсин.

130) Тенгрим мени не айласа, бечора турурмен,
Бечоралиғимдин эла афсона турурмен.

Номус этарлар кўруб ул хору хасимни,
То мурғи маломатлара кошона турурмен.

Уртанса вужудим бори токим ажаб эрмас,
Бир шамъи руҳим ҳусниға парвона турурмен.

Ҳеч ким мени обод эта олмас бу жаҳонда
Ул нахну қасамнодағи вайрона турурмен.

Ғафлатда эрур халқу халойиқ бари, билдим,
Юз шукр кавокиб киби сайёра турурмен.

Дарёи муҳаббат аро ишқ аҳли урар мавж
Қаърида садаф, батнида дурдона турурмен.

Вайсий, дема ҳақ менга берур жавру жафони
Сабр айлағучи жавриға мардона турурмен.

Бошимға оҳни тож этти ҳижрон,
Кўзим ёшини амвож этти ҳижрон.

Ушал лашкари ҳажрингға етса,
Висолингни ки торож этти ҳижрон.

Дамодам келса жилванг хотиримға,
Кўнгулдин сабрими бож этти ҳижрон.

Тонг эрмас орзудин хориж ўлсам,
Кўнгулдин ваҳки ихрож этти ҳижрон.

(131) Сени зикрингни этмакчун, нигорим,
Ки дард аҳлини афвож этти ҳижрон.

Сўзингни жилвасин дил ичра, эй шўҳ,
Сабодек ҳар су алвож этти ҳижрон.

Ки бул бедорлиғда кетти қўлдин,
Увайсий тушга муҳтож этти ҳижрон.

Ғам тунин равшан қилан шамъи шабистониммукин
Сўрган аҳволимни ким лутф ила султониммукин.

Кўнглим ичра юз туман дардимни изҳор айлаған
Тиғи нодон илкидин чоки гирибониммукин.

Билмадим юз мен каби девонани қилди ҳалок
Куй этиб бошимни майдон ичра чавгониммукин.

Келди куйингга фалаклардин малак арз этгани
То ани тинчитмаған фарёду афғониммукин.

Ҳасратимдин зарра изҳор айлаған вақтимда ким,
То табассум айлади ул лаъл хандониммукин.

Дайр аро бир неча доноларни гуфторини банд
Айлади ул тўтғийи ширин сухандониммукин.

Айлади афғон Увайсий бул жудолиғ ҳажридин,
Демадингким бир йўли ул хонавайрониммукин.

Дайри беисбот бу номуддаодин доғмен
Чархи кажрафтори буни бевафодин доғмен.

Топмадим мен мубгало ҳаргиз маҳалли бехалал
Бу фазои бўстони тангнодин доғмен.

Барчаға боғи тамошо менга хородур ҳама
Булбули шўридадек боди сабодин доғмен.

Ваҳ яна фасли баҳор ўлди думоғим тоза қил,
Соқие, ўлтурма бу дори фанодин доғмен.

Эй фатонат мардуми, аҳли фанодин сўрмағил
Ростлиқ қайси эрур деб бу наводин доғмен.

(132) Ўзгадур, эй аҳли дил, гўё шарорим олами
Пурфишон айларки бу авжи ҳаводин доғмен.

Ибтидои ҳажр билдим интиҳодин беҳабар
Бу масални билғоли фаҳми адодин доғмен.

Ер ҳажридин бўлубдур, эй Увайсий, захм дил,
Бу жароҳат бирла дарди бедаводин доғмен.

Ҳажр аро булбул (д) айин²² қилгон наводин доғмен,
Гул саридур хор бу кўкси яродин доғмен.

Ҳажр аро дерменки дардимдин неча изҳор этай,
Васл аро ҳолим сўран чоғда ибодин доғмен.

Ишқ шўриши билан бу нуктаи асрорни
Зикр қилсам сенга яхши можародин доғмен.

Ёр суйидин ки бир нокасга муҳтожим менинг,
Тушган экан, ваҳ, туганмас иддаодин доғмен.

Ишқ матнидин сенга бир нуктаи шарҳ айласам;
Ибтидо жавру жафо беинтиҳодин доғмен.

Шодмен жононадин, пайгом еткурди менга,
Рашк бобида олиб келган сабодин доғмен.

Ёр куйиға бориб тамкин қилурни ихтиёр,
Айладим, Вайсий, букун бахти қародин доғмен.

---

²² Қўлёзмада «булбуллайин».

Қон ютармен дамбадам жабр ила доно илкидин,
Менга пинҳон айб фарёдим ҳувайдо илкидин.

Нега халқ эттинг гунаҳ олудалиқ жисмимни сен,
Қун кўролмама зоҳиру ботин мусаффо илкидин.

Хўблар олдида чун хори муғилонмен, нетай
Дейдилар нозик баданлар дод хоро илкидин.

Кўп ёмонлиғдин ўзим хилватнишинлиғ ихтиёр
Айлайинким ҳам хусусан шармсоро илкидин.

Сарф этармен яхши сўз топқум мен андин минг **зарар.**
Ҳар сўзимдин минг қабих бўлғуси барпо илкидин.

(133) Вайсий, бу дунёи дунни яхшиларға бер букун
Кеч бу жондин нўш қилғил анда зебо илкидин.

Йўқтурур холий дили девона хоро захмидин
Сийнаи аҳли вафо мажруҳ хоро захмидин.

Бу тариқи ишқ аро гуфтори мардумдин на ғам
Равзан ўлмаи йўқтурур гўё мусаффо захмидин.

Ғулғулангез ғамни ишқ барбод айлағай
Бок эмас аҳли фаноға неча хоро захмидин.

Ҳеч йўқ олам аро ҳаргиз рафиқи аҳли дил,
Ғайр дарду ғамдин ўзга ушбу хоро захмидин.

Бу харобот ичра май истарда синди соғарим
Шишаи дил доимо бишкаста хоро захмидин.

Бу сабабдин дамбадам хунобалар қилдим ғизо
Бўлди аксар ким жароҳат дилда хоро захмидин.

Мосиво халқи кийибдурмиш маломат хилъати
Ҳирқа узра ўткарибдур ришта хоро захмидин.

Эй Увайсий, барҳам айла дилдин эмди бу рақам,
Қилмағил андиша эмди бўлса хоро захмидин.

(135) Қошларинг қибланомадур, назар этмай нетайин,
Кирпикинг тийри балодур, ҳазар этмай нетайин.

Кўхқан деб ки нидо айлади Фарҳодиға ул,
Бу Ширин сўзиға жондин гузар этмай нетайин.

Мен каби ҳеч кими кўксини захм этгани йўқ
То маломат ўқиға мен сипар этмай нетайин.

Лабинги ҳасратида бўлди ғизо хуни дил(им),
Ёқами ол сирешкимла тар этмай нетайин.

Ул пари масканиға етмади зоҳид бешавқ
Шавқу завқини букун болу-пар этмай нетайин.

Шоҳ даргоҳига йўл бермади найлай, на қилай,
Мен гадо ўзни букун дарбадар этмай нетайин.

Учраса ҳар вали, сўзлашмагим айб этма,
Қариби ҳақ эса они падар этмай нетайин.

Масту беҳушлиғими ўзрини еткурмак учун
Ақли комилларга хуни жигар этмай нетайин.

Ботини тунни ҳаёли йиқилур бўлса не тонг,
Назм шамъи била хавфу хатар этмай нетайин.

Лайливаш ёдида ёнди юрагим оҳим ила
Ўзимни мажнун этибон хабар этмай нетайин.

Вайсиё, ниши дилозорлиғингдин ваҳким
Сўзни занбур каби мен шакар этмай нетайин.

Ер куйига етибон ватан этмай нетайин
Васл умидин оёғимға шикан этмай нетайин.

Бархам айлаб қадими маҳруми рафтори учун
Соџи ул шаҳи симин бадан этмай нетайин.

Бўйними холий кўриб, тутса тааллуқни ғули,
Дар маҳал кокилини ким расан этмай нетайин.

(136) Зулфини ёзғонида тегди машомимға асар
Тарки ул нофай мушки хўтан этмай нетайин.

Тинмайин нола қилурдим гул учун булбулдек
Менки сийнамни фидои тикан этмай нетайин.

Тегди бошимға табар чунки бу ширин сўзидин
Ўзими ҳамнафаси кўҳкан этмай нетайин.

Ўзга юздин кўзими банд этибдур кўзлар
Ки хаёли кўзу, қошу, зақан этмай нетайин.

Токи дил сўнмади соқий майини сўнмади ҳеч,
Бу харобот элини анжуман этмай нетайин.

Ишқ даштида шаҳид ўлди Увайсий, ваҳким,
Бағрими қонин ўзимга кафан этмай нетайин.

Чарха тутма ҳажринги, оху фиғон қўзғолмасин.
Ғайра верма ғамзанги, рашки ниҳон қўзғолмасин.

Эски кўнглумға янги ғам зоҳир ўлди ушбу кун
Дарди сар то подурур оромижон қўзғолмасин.

Монеи таҳрик ўлғил, эй сабо, ол пандими,
Шона вақти гисуйи анбар фишон қўзғолмасин.

Рашкдин жон азм этарди етти қосид дар маҳал
Мазмуни пайғом бу жону жаҳон қўзғолмасин.

Дайр пири илкидин ичсам муҳаббат журъасин
Пардаи ғафлатдин, эй зоҳид, гумон қўзғолмасин.

Бир табассум қилди гулрухсор шоҳи боғ аро
Ёзма туморингни, эй, ғунча даҳон қўзғолмасин.

Рашк тиғи бағрими минг пора айлабдур чунон
Урма дам ағёрдин ҳаргиз забон қўзғолмасин.

Кўнглума меҳринг қуши қилди бино кошонаи
Қилмағил номехрибонлиғ ошён қўзғолмасин.

Раҳм қил булбулға, эй оҳим, шароринг манъ қил,
Бўлмасин бехонумон, ул гулистон қўзғолмасин.

Хуни дил бирлан вузу доимки ҳақ тоатиға
Бор тавакқул қўлда мифтоҳи жинон қўзғолмасин.

(137) Вайсий суд истаб неча мазмуни барпо айладинг,
То мободо ҳар бирин юз зиён қўзғолмасин.

Урма дам бедард аҳли дилда ғам қўзғолмасин,
Гўйё заҳми вужудимға алам қўзғолмасин.

Ишва мазмунин кўнгул лавҳиға ким ёзди азал,
Қотиби поёнадин қоши қалам қўзғолмасин.

Қуфридин ёндирма, эй носих, кўриб зуннорини
Ташлабон бўйнимдин ул нозик санам қўзғолмасин.

Базми бунёдингни ашким сели вайрон айлағай
Жон тасаддуқ сенга ағёра карам қўзғолмасин.

Орзумандона бормоғлиғ на ҳожатдур сенга
Мен борай олдингға ўлтирсанг қадам қўзғолмасин.

Топди жон лаълинг масиҳидин кими бўлмас мамот
Қобиз илкида ажални жоми ҳам қўзғолмасин.

Зарра изҳор этма, эй Вайсий, қуёшинг нуридин
Тоб эта олмай араб бирла ажам қўзғолмасин.

ВАЗИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Ишқ баҳрин қаърида улдур дури яктосидин,
Хусни боғи ичра қулған ғунчани раъносидин.
Ёрлиғда ёрпарвар ғайра бепарвосидин,
Ул пари ҳусн аҳлининг аълосини аълосидин,
Мен эрурман телбалар адносини адносидин.

Соқие, жон етти лаб уқбо сари азми эрур,
Бермасанг май ташналиғдин ушбу қун жазми эрур,
Улғуча май деб чиқон оғзимда бу назми эрур.
Шоҳиди ғам кеча тонг откунча ҳамбазми эрур,
Қон ичиб май ўрниға даври фалак миносидин.

(138) Йўлға тушсанг, ким жунун дашти сари қилманг юруш,
Бу равишда айлангиз тенгри учун пандимни ғўш,
То мободо учраса, тегманг бу мажнуна дуруш,
Кўрсангиз мен телбани бе поусар, эй аҳли ҳуш,
Туткасиз маъзур келмишмен адам саҳросидин.

Деб эдим кўп қилмағил жононға рағбат, эй кўнгул,
Жон яросиға қилиб марҳамни бидъат, эй кўнгул,
Найлайин бу кўз этиб ҳусниға одат, эй кўнгул,
Ёр этар азми сафар йўқ менда қувват, эй кўнгул,
Яхши бор, тенгриға топширдим ани арқосидин.

Вах паришон этти зулф остида қолғон туррача,
Ўргулурмен бошидин тўққиз фалақдур куррача,
Йўқланур ўрни . . . . .²³
Ул қуёшнинг меҳри йўқ мен заррасиға заррача
Соя янглиғ келса мустағнимен истигносидин.

²³ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Қувди куйидин ки жонон сўзича ағёрни,
Васл аро ҳижрон ғамида синаи афгорни,
Узниға бир сўз васият айладим ул ёрни,
Қилмағил маҳрум жону дил била мен зорни,
Кўз тутармен кирпикинг ўқи ва қошинг ёсидин.

Бу на ҳолатдур дил исломида жон зуннорида,
Фикри васли ичра жавлон аҳлу ҳуш ағёрида,
Табъи васфинда қулоқ бу халқнинг гуфторида,
Эй пари пайкар, қилиб мажнун жунун бозорида.
Бир йўли қутқор мени суду зиён савдосидин.

Мунча кўп зулму стам ҳажринда бу ночорадур,
Узни пинҳон айламак махсус дил озорадур,
Табъини танбиҳ этармен васфига то борадур,
Истаюб васлин топа олмай кўнгул оворадур,
Ёраб, ул мажнунна ёндур давийи бежосидин.

(139) Куфра табдил айлар исломимни васф этсам кўзин,
Бошими ҳалложа таклиф айлагай ширин сўзин,
Ё кечиб ўзлук маконидин топарменму ўзин,
Ул қадар ҳижронида ашким тутубдур ер юзин,
Ким фалак тарҳи ҳисобидур кўзим дарёсидин.

Қайда борса зулфиға пайванддур овараси,
Ул сабабдур рўзгори бирла бахти қораси,
Ёрнинг куйида йўқтур мен каби бечораси,
Кўнглими бечораликдин ўзга йўқдур чораси,
Қолмади обод кофир кўзларинг яғмосидин.

Уртама мазмуни килк айла рақам, эй дилпазир,
Айлағил табъим ўйин равшан, эй равшан замир,
Эй ядий, байзо букун Вайсиға бўлғил дастгир,
Ҳарна келса аҳли оламдин кўнгул хуш тут, Вазир,
Ким на ғам девонаға атфоллар ғавғосидин.

Сенингин, нигоро, хижолатдамен,
Ажойиб гуноҳи залолатдамен,

(140) Дурушт рўйидурмен дуруштхўй ҳам
Дуруштлиғ не охир, касофатдамен.

Кечургил гуноҳим, ки узрим будур:
Мудом умрим ичра хиёнатдамен.

Тараҳҳум қилингким, тараҳҳум қилинг,
Тараҳҳум учун ким ибодатдамен.

Муҳаббатни ранжида ғам бистарим,
Ки дардимни сўрсанг, бу ҳолатдамен,

Дил асроридин дам уролмам, нетай,
Ки мазкур тилидин маломатдамен.

Ёмонларни сарлоримен гўйё
Бўлуб муқтадан жамоатдамен.

Деди зоҳид ишқингни тарк айлагил,
Бало ишқдиндур ҳаловатдамен.

Хуморий этиб муғ қадаҳ сўнмади,
Биноси будурким малоҳатдамен.

Увайсий, ўзинг ноумид этмагил,
Деди фаҳри олам шафоатдамен.

(НАВОИИ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС)

Бўлди булкун менга ул сарви хиромон ўтру,
Жонима руҳи равон, жисмида дармон ўтру.
Кўнглума шавқ, забоним сари афгон ўтру,
Тиг тортиб чу келур қатлима жонон ўтру,
Ҳардам оғзимга етар чиқмоқ учун жон ўтру.

Қаҳринги зоҳир этиб, лутфунги кўп қилма ниҳон,
Фурқатинг сийнам аро айлаған эрди тўла қон.
Ҳажринги маскан этибдурмен аё руҳи равон,
Кўнглума келса, хаёлинг чиқар ўтрусиға жон
Эл чиқар уйға кирар вақтда меҳмон ўтру.

Васф этмакка ўшал шоҳни нозим бўлсанг,
Шояд ул муғбача базми аро бозим бўлсанг,
(141) Мақсад ул ўлмаға васл ичраки жозим бўлсанг,
Истабон васл қачон куйига озим бўлсанг,
Келмас олимға бажуз новаки мужгон ўтру.

Қўйсаким ишқа қадам чунки гадо бўлғуси шоҳ,
Шамъ бўлса агар, ул бўлғай ики олама моҳ.
Очилур фақру фанога худо сориға роҳ,
Ул қуёш ҳажрида этсанг кечалар нолау оҳ,
Холадин чарх тутар дафъиға қалқон ўтру.

Ҳажринг афсун этиб қўймади бир зарра мажол,
Чеҳрами зард этиб, айлади то ашкими ол.
Лайли ишқидин ўшал Қайс ажаб топти камол,
Дашт девонасиға мен қилурам истиқбол,
Чиқса мажнунға не тонг ғўли биёбан ўтру.

Ташналар май учун оҳи саҳар ўлмиш, не ажаб,
Излабон шому саҳар дарбадар ўлмиш, не ажаб,
Нашъасидин неча зеру забар ўлмиш, не ажаб,
Майда соқий юзидин жилвагар ўлмиш, не ажаб,
Тутсам ул кузгуни олимға фаровон ўтру.

Ишқ ўтин ғайр эли кўнглумдин ўчиргач ёнди,
Сибқали ашк суйин дида кепургач, ёнди.
Вайсий ҳолин деса хўб эрди, ёшургач, ёнди,
Келадур эрди ҳабибим мени кўргач, ёнди,
Эй Навой, нега чиқтим мени нодон ўтру.

Бу дили вайроналар меморинг айлар орзу,
Эй пари, беҳушлар туморинг айлар орзу.

Мунча ким оқарди жилванг интизоридин кўзим,
Кўзгу янглиғ, эй санам, дидоринг айлар орзу.

(142) Мақдаминг бўйи умиди хок бирла ўлди таним,
Ноз юз андоз ила рафторинг айлар орзу.

Сирри ишқинг ким кўнгулга махфидур, эрмас аён,
Шавқ афроти гаҳи изҳоринг айлар орзу.

Қосид ар юз минг эрур мақсад юзин кўрмас ажаб,
Ўз тилиндин бир-ики пуфторинг айлар орзу.

Айдиким: чирмашди кўнглим халқан зулфинг ила
Кофири ишқинг эрур зунноринг айлар орзу.

Ошиқи дил хаста пайванд этмака жон риштасин,
Кокили мушкини анбар боринг айлар орзу.

Орзуи соқий ўлса, Вайсий, букун не ажаб,
Илкидин эй соф май хумморинг айлар орзу.

Қай куни бўлуб менга дард ногаҳон ўтру,
Ул сабабдин, эй дўстлар, бағрим ила қон ўтру.

Ҳар нигоҳидин юз минг етти дил аро ўқлар
Заҳм ошкородур, новаки ниҳон ўтру.

(143) Излагил бўлур шояд толиб эрсанг, эй кўнгул,
Юзи гул, лабидур мул, зулфи зарфишон ўтру.

Тонг эмас, агар қилсам тарк базми оролиф,
Файра базм аросинда гамзаси аён ўтру.

Қимни айладим мунис бошими асир айлаб,
Бўлди то алардин минг жонима зиён ўтру.

Ишқда ўланларга дахл этма, эй зоҳид,
Бўлмағай сенга бул дам хуни ошиқон ўтру.

Ҳар кеча харом этгил, Вайсий, кўзга гафлатни,
Бўлғуси саҳар охир ёри меҳрибон ўтру.

Кўрунди бир парирў кўзга ё наврас ниҳолимму
Узидур лайливаш аҳволи ҳам Мажнун мисолимму.

Тамошо(лар) қилиб байтуллодин ошуфта ҳолимға,
Фалакдек рашки кавкабдек кўзи абри ҳилолимму.

Ешурдим гавҳари дил мисли жуфтоқ ишқ илкида,
Топиб илкина олғон истамакдин бемалолимму.

Вужудим поймол айлаб ётибмен хоки роҳингда,
Қи асло демаринг бир қайрилиб ошифта холимму.

Қошимда ёр, илкимда қадаҳ, оғзим сумурмакда,
Дилим ҳажрида онларким магар хоби хаёлимму.

Қима дардимдин изҳор айладим, албатта, жон берди,
Мени юз ҳуни ноҳаққа қўян дарди кашолимму.

Увайсий истамакдин топти то юз жон физо охир,
Била олман ғами маъшуқ ё ҳайвон зилолимму.

Эй санам, ихфолиғим изҳоринг айлар орзу,
Сирри пинҳоним ҳам ул асроринг айлар орзу.

Лаб дема оғзим лабида ётқуси икки ўлик,
Эй масиҳим, лаъли шаккар-болинг айлар орзу.

Ядди ялдоним баёз илкин кўзим наргисларинг
Қадди долим сарви хуш рафторинг айлар орзу.

(144) Демағил фаҳм айламас сен нутқи якборимни ким
Ончи фаҳмим хушлиғи такроринг айлар орзу.

Самъима келди алат овози, эй ўксук кўзим,
Кеча-кундуз орзу дилдоринг айлар орзу.

Восилингдаин васл, васлингдаин шифои комили,
Ҳажр ранжуридаким беморинг айлар орзу

Орзулиғни кўруб мендин таажжуб этмагил,
Ўз юзингга ўз паришон торинг айлар орзу.

Бўлдим мени мотамзада ул шоҳдин айру
Ҳам улфату, ҳам мунису, ҳам роҳдин айру.

Бағрим қони кўз чашмасидин оқса, ажаб йўқ,
Нечунки тушиб марғуби дилхоҳдин айру.

Билмон неча кундин бери олам менга торик,
Фаҳм ўлдики хуршид киби моҳдин айру.

Бул кун йўқотибмен раҳи умидими найлай
Бўлдим мени гумроҳ ул огоҳдин айру.

(145) Ҳажр илкида доим мени бечора асиринг
Қон бўлди ғизо восили даргоҳдин айру.

Вожиб билиб ўз ҳолима куймакни, нигорим,
Мижмарду вужудимки шаҳаншоҳдин айру.

Илкимда ўчибдурки муҳаббатни чироғи,
Вайсий яди байзо қани ҳамроҳдин айру.

Йўлиқдим букун мен парирўлара,
Ки қайдин йўлиқдим жафожўлара.

Фирифта этиб ўзларига алар,
Илоҳи паноҳ бер бу бадхўлара.

Кўнгул боғланурни қилур ихтиёр
Юзи гул лаби мул суманбўлара.

Бериб ихтиёрим қўлимдин букун
Сўзи шахд ширин ки хушхўлара.

Тамошо қилай деб тикон захм этар
Бу гулзор ичинда бу гулрўлара.

Кўзимга бўлибдур кўнгул қони баҳр.
Назар сол нигоро оқан жўлара.

Увайсий азалдин саломат эли
Берибдурки . . . .²⁴ сухангўлара.

---

²⁴ Қўлёзмада очиқ қолдиритган.

(ЖОМИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

Қолдим балоя, кўнглимни бердимки ёшқа,
Чунким мудом икки кўзим тўлди ёшқа.
Аусни зуҳурин олдида не ҳад қўёшқа,
Зулфунг хаёли тушгали шўрида бошқа,
Ғам бошқа ўлтурур мени, ҳижрони бошқа.

Булбулни саждагоҳидурур доимо чаман,
Фарз ўлди анга шому саҳар тинмайин суҳан,
Ашким зиҳор ўлди бағир қони пийрахан,
Меҳробға не фарзки мен сажда қилгаман,
(146) Қилғумдурур сужуд мен ул икки қошқа.

Чарлар нигор олдиға келдурғали мени,
Юз сўзни зоҳир айлади кулдурғали мени,
Қаддин тонутти хаттини билдурғали мени,
Кўзу қошинг талошадур ўлдурғали мени,
Ўлдур ўзингу, қўйма иковни талошқа.

Айди бировға мунда кетурғил етимни,
Бирға дедики, тош ила дургил етимни.
Боз айди: бирға ҳолини сўргил етимни,
Ашкимни қон кўруб деди кўргил етимни,
Бурни қаноди оғзи етишганда ошқа.

Жоним, таним, бағир-жигарим туъма ўхшади
Нодон эли еди мению, боз кавшади,
Бир санги дил муҳаббати Вайсини қуршади,
Жомий бир оҳ чекти, анинг кўнгли юмшади,
Оҳим ўтини кўр, не асар қилди тошқа.

Бўлдум дучор кўнгли қаттиғ, бағри тошқа,
Эй аҳли дил, кўнгулни берингким синошқа.

Меҳрим чунонки собит эрур халқ ҳуйиға,
Билман на бўлди ёримидур меҳри бошқа.

Келди муҳаббатинг қуйи, туштум юзум тубан,
Ҳар ким йиқилса, тўймади ҳаргиз курошқа.

Васлингда мен ўзумни йўқотсам ажаб эмас,
Маҳ ёндашарда йўқ асари ул қуёшқа.

Кўз қуйруғи била боқасен эътироз аро,
Жоним фидо қачон бўлур ушбу қарошқа.

Эл гуфтигўйи остида хору залилмен,
Ҳаргиз тараддуд этмадим илми маошқа.

(147) Чарха дутар нуфуси масиҳинг берурға жон,
Истар кўзингки қатлими қолдим талошқа.

Ҳуснунгда фарз-суннат баржо этибдурмен,
Кўзга муҳаббат эттиму, ҳам сажда қошқа.

Зоҳид, табоҳ ҳолима сен этма сарзаниш,
Маҳлуқ билмоғай не келурини бошқа.

Вайсий жаҳондин ўтти муродиға етмайин,
Тўймоқ русум йўқту қорин суйган ошқа.

Бу нодонлар аро оқил эли бўлгунча мажнун беҳ
Жунун ҳайлини манзилгоҳига тоғ ила ҳомун беҳ.

Муҳаббат карбалосида киши бўлса шаҳиди ишқ,
Анингдек мардни пирохани байзоси гулгун беҳ.

Раво йўқ шаънингга фурқат йўлида нисфи жон ўлсам,
Масиҳим, то сенга сўрмоқлик аҳволи дигаргун беҳ.

Бу қулбам сорига, эй нури дийдам, юзланур бўлсанг,
Қадам қўйсанг оқарғон интизорингда . . . . .²⁵

Суғорғил, зоҳидо, кўз мардумин баҳри муҳаббатдин
Ки ҳусн аҳлини даргоҳи аро то ашки жайхун беҳ

Дедим: эй соқи, соғар тут тўлибдур қона дил зарфи,
Деди: лаб ташнаи хуммор гар бўлса жигар хун беҳ.

Ки эй Вайсий, муҳаббатдин агар юз минг жафо кўрсанг,
Насиб эткай таолаллоҳ ки то ўлгунча мамнун беҳ.

---

²⁵ Қўлёзмада очиқ қолдирилган

- (148) Рақиблар сори ўқ отиб, мени — ўлганни ўлдурма,
Улус жониға ўт ёқиб, мени — куйганни куйдирма.

Худоё, шум рақибларни анга пайваст этибдурсен,
Буларни кўнглини аммо сен ўзинг ким асра билдурма.

Очилмиш ар ар узра гулки булбуллар фиғон айлар,
Кўнар бебок булбул раҳм этиб кўнғонни кўндирма.

- (149) Маломат домида кўрдим ки васлинг донаси, лекин
Яна ҳажрингни домиға илинганни илиндурма.

Кўнгул ганжинасиға кир, вужудим беҳабар ўлсин,
Мени рашкимни фаҳм этсанг таним ағёра билдурма.

Кўнғул чокини тикмай риштаи васлингда ҳажр ўлди,
Доғи ҳижрони ханжарла тилинганларни тилдурма.

Увайсий сенга берди ул худойим ганжи гавҳарни,
Пушаймона қолурсенким, улус халқига билдурма.

Бу кун арз айлағай мендек гадолар подшоҳиға,
Қулоқ тутқаймукин, ёраб, мени бемор оҳиға.

Тикиб ҳижрон заминида кўзим афлоки васлингға
Нучукким кўз тутар халқу халойиқ янги моҳиға.

Муяссар бўлмағинг булкун етолмай интизоримдин
Сўзи гар ўлса номақул назар сол ранги қоҳиға.

Ажаб эрмас бу дунё кулфатидин сенга арз этсам,
Қочар бир қушни бир қуш қувса бир бузруқ паноҳиға.

Мурасса салтанат тахти уза, эй шоҳ, раҳм эткил
Тазарру зор ила қилғон ғариблар узрхоҳиға.

Агар сен орзу дидори, эй Вайсий, кеча-кундуз
Мижанг чоруб этиб ашкингни афшон айла роҳиға.

(150) Хоки раҳ бўлғил, санам йўлида раҳбар бўлғуча,
Оташи ишқ айлағил жисмингни мижмар бўлғуча.

Ҳусн шоҳини юзидин сақлағил кўз мардумин
Мубталои банди ул зулфи муанбар бўлғуча.

Бир нигоҳи юз туман оламини тасхир айлади,
Қил ҳазар ул чашми жодудин мусаххар бўлғуча.

Ҳоли зорингдин тўла фош этма қиртос узраким,
Муттаҳим ағёрға ёра мукаррар бўлғуча.

Шиква қилма қошу, кўзу, юзу, зулфу, лаълидин
Иштиқоқ этмакка дард аҳлиға масдар бўлғуча.

Ғайрдин бир хас хаёлинг ичра тамкин бермағил,
Пок қил дил дорини манзури дилбар бўлғуча.

Орзуи васли жонон ўлма, Вайсий, нега ким,
Мубталои доғи хирмон ноз пайкар бўлғуча.

Жон берурмен текса минг кулфатки жонон йўлида,
На эмиш кўз абридин тўкмакли борон йўлида.

Маҳрум этти кўзларим хаттин тамошосидин ул
Ул сабабдин кўз ёшимдин унди райҳон йўлида.

Кездим ул саҳроу ҳомун тоғу тош раҳм айлабон,
Ҳасратимдин қон ютуб ул лаъл маржон йўлида.

Иди рухсорингни кўрсам, айласам, таслим жон
Айб эмасдур, расмдур бўлсам ки қурбон йўлида.

Боб йўлидин юзумға неча боби бўлди шақ
Юзланомай қайсиға бўлдим ки ҳайрон йўлида.

Бирсидин зоҳир эрур маҳрумлик, эй ҳушманд,
Бирсидин воқе эрур бир неча бўҳтон йўлида.

(151) Қайсиға юзлансанг эй Вайсий, сенингдур ихтиёр,
Токи жон бермай, муяссар йўқту имкон йўлида.

Шикаст ободлиғ бул аҳд ила паймон заруринда
Қарор этмас кўнгул рашки самандининг дуқуринда.

Ёрутмуш эрди меҳринг дил яна юз ончи қаҳринг ҳам
Туғилмишсен ки дилбар пайкаринг нури зухуринда.

Қезармен масжиду майхона топмай зарраи ором
Ки пири дайр ҳам муғбачча соқий ўз ҳузуринда.

Мени жонона куйинда кўруб фикр этма, эй зоҳид,
Сулаймон олдида то ҳад оро бўлса муринда.

Закооти ҳуснидин . . . . . охир гадосини
Очар кўз ул ғани бул ён ҳануз давлат ғуруринда

Ёзилмиш ғайр лавҳиға лабининг хатти иршоди
Кўнгул лавҳини ҳоли кўрмадим бул хат хутуринда.

Увайсидин наво хатм ўлса, гулзорингда тонг йўқким,
Қолибдур неча кун ул сарв раънонинг суруринда.

Оҳ, гулрухсор жонон хордурмен ишқида
Дил аро қон сийнаи афғордурмен ишқида.

Кечалар кездим чаман вақти саҳар роз эмадим
Қумрию ҳам андалиби зордурмен ишқида.

Хотирим тай қилса ногаҳ наргиси ул мастхоб
Кавкаби сайёрадек бедордурмен ишқида.

Мўрдек помолдурменким саломат аҳлиға
Дард аҳлиға бу дам сардордурмен ишқида.

Ақлу, фаҳму, ҳушу идроким сазовор ўлдиким,
Мижмари бардош ичинда нордурмен ишқида.

Истасам марҳам ажаб эрмаски сендин, эй табиб,
Дардсизлар захмидин бемордурмен ишқида.

Соқие бергил алимға соғариким хосдин,
Соғиниб ул соф май хуммордурмен ишқида.

(152) Гул юзи ўшарму ул пул юзига, эй боғбон,
Оч даринг кўрмаклигим душвордурмен ишқида.

Хотирим зулфиға банду ихтиёрим ҳусниға
Дин ила пайваст ул зуннордурмен ишқида.

Қилма, эй зоҳид, кўриб аҳволима, сен, сарзаниш
Ноз истифноға сўз бардормен ишқида.

Гар киши бўлса харидор, эй Увайсий, ичра бор,
Ул матои рамзиға бозордурмен ишқида.

Бошинг савдоси бўлса ишқ бозориға ўргатма,
Дилингни булбулин раънони гулзориға ўргатма.

Тилинг зикрини асра хўбрўлар зикридин ҳар дам
Кўзингни мардумин ҳам сарв рафториға ўргатма.

Ки истаб дину имонингни сайқал айламакликдин,
Муносиб гарданингни куфр зуннориға ўргатма.

Кўзу кўнглингни узмак мушкил эрмиш негаким, эй дил,
Ўзингни макр гар жодуи айёрингга ўргатма.

Кел, эй соқий, букун майхонаға юзланма, ол пандим,
Қулоғинг дайр пирин шаҳди гуфториға ўргатма.

Забоним, вирди соҳиб ўлса, дам урма насиҳатдин,
Ки андоғ сўзни, эй носеҳ, бу хуммориға ўргатма.

Муҳаббат аҳли, сенким кўрки, Вайсий, қилғил ибратни
Хаёлинг то мабода назми ашъориға ўргатма.

(152) Хиром айлар гулистон ичра ул мастона-мастона
Табассумдин намоён айлабон дурдона-дурдона.

Томошо чоғида манедурур кўздин юрак қони
Бу ҳасратдин тўкар мардумларим маржона-маржона.

Майи гулранг ародур жилвагар рухсори, эй соқий,
Таваққуф айламай сунғил яна паймона-паймона.

Ушал шўхи ситамгарни бўлурму ошино деб ҳеч,
Рақиб аилтифот айлар менга бегона-бегона.

(153) Менга то болу пар эрди хаданги тийри пайкони
Еталмом ошиёнингга ки бол афсона-афсона.

Қайу бир тун аро рухсори жонона назар солғоч
Бу кўз ойинаси ҳуснигадур ҳайрона-ҳайрона.

Хати хизр ила ораз даврида зулфи зарафшони
Гул атрофида гўё сунбули райхона-райхона.

Мени девонанинг бу хирқа фақр олудасидур беҳ
Ани бермам ҳарири кисвати султона-султона.

Увайсидур рафиқи дарди ҳижронадурур мунис
Ғами дилдор бирлан доимо ҳамхона-ҳамхона.

Дерам сир кунжидин, эй ишқ, сен ағёра билдирма,
На ағёр ўлсуну, бир нуктаи ҳам ёра билдирма.

Кўнгул зарфини гўё ончунон хуноба тўлдирдим,
Лабингни ҳасратида наргиси айёра билдирма.

Қамар сиймо юзини устида чин тори зулфини
Кўрубон этгим аммо бўйнума зуннора билдирма.

Такаллумда даҳонинг болини то жон мазоқ этти,
Ки андин тарк этибмен тўти шаккархора билдирма.

Гулистон ичра эмди йўқтурур базму тамошо ким,
Ҳама хородурур, аммо гули гулзора билдирма.

Ғамингда телбаи оворадек дашти маҳандурмен,
Ки мен сармаст гўё кўчау бозора билдирма.

Кўзим мардумлари соқий юзин ҳажрида қон ютти,
Юрак қонин, Увайсий, дидаи хуммора билдирма.

Эй, мени беҳисоб инжитма,
Мубталои хароб инжитма.

Айла эмди ҳазар бу оҳимдин
Бағрим ўлди кабоб, инжитма.

Эй ситамгар, нигори бад андеш
Қилма мунча азоб, инжитма.

(154) Ҳажр ила нотавон ўлубдурмен,
Дард ила печитоб инжитма.

Не бўлур музтарибни шод этсанг,
Бу ишингдур савоб, инжитма.

Мени зора саволи қаҳр этсанг,
Дейин эмди жавоб, инжитма.

Интизор аҳлидин ўгуруб юз
Айладинг юз ҳижоб, инжитма.

Учрадим турфа шўх бадхўя
Айлама кўп итоб, инжитма

Новакингдин бу сийнадур мажруҳ,
Хуни дилдур шароб, инжитма

Мунча зулму ситам, Увайсий, надур
Қолмади сабру тоб, инжитма.

(АМИР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС)

- (154) Қулоқ солғил ғаминг тоғида сенга айлағон роза
Алинга олғилу ноз этма, келтур нағманги соза.
Күзу қошу қабоғинг хўб ярашур . . . . .²⁶
Баҳори оразинг гулзори ўлмиш сабзадин тоза
Юзинг авроқи ёзмиш риштаи хаттинга шерозо.

Кўриб гул юзинги, булбул наводин қолса, тонг эрмас,
Муяссар бўлса, қаддинг сарвға айнолса, тонг эрмас,
Лабинг обиҳаёти ичра ғавғо солса, тонг эрмас.
Ики фаттон кўзинг Чин шаҳридин бож олса, тонг эрмас,
Хўтан мулкига тушмиш шуҳрати зулфингдин овоза.

На бўлғайким, ғариблар қулбаи вайрониға келсанг,
Кўриб аҳволини дил ичра пинҳон дардини билсанг.
Бу ўксуклик яро кўксим қарам тиғи била тилсанг,
Тарахҳум айлабон ишқ аҳли қонидин ҳазар қилсанг.
Қошинга ўсма чекма, оразинга бермағил ғоза.

- (155) Муносиб йўқ эрур дилбарға кўзни рўйидин қовмоқ,
Қулоқ комини ҳам жон бахш гуфти гўйидин қовмоқ,
Ҳам ҳижрон даштида Мажнунни Лайли куйидин қовмоқ,
Юзин кўрсатмайин қилмай такаллум куйидин қовмоқ,
Жуфочи бемурувватларға сендиндур бу андоза.

Мубаддал бўлғуси қулкугаким бу дидаи пурнам,
Муҳаббат сайқали ихрож этар кўзгуи дилдин ғам,
Неча маҳрум бедорин нигоҳиға қилур маҳрам,
Кўнпулдин сабру, бошдин хушу, тандин жон олур ул дам,
Туриб уйқусидин ул номехрибоним чекса ҳамёза.

²⁶ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Бу жон қурбондурур, эй ой, ҳилолинг орзусила,
Юзим тупроққа паст ўлди жамолинг орзусила,
Тирилғум ёнадин ҳайвон зилолинг орзусила,
Мени бедилки, эй султон, хаёлинг орзусила
Кўнгул шаҳрина қурдим бу жиҳатдин неча дарвоза.

Нечук оташпараст ҳуснидур аҳсан ишқ мулкида,
Самандарлар вужудим қилди гулхан ишқ мулкида,
Ситам-ғам бирла пайдо қалъа оҳан ишқ мулкида,
Бало савдогаридин бож олурман ишқ мулкида,
Қитора ашқдин ҳар дам чекармен неча жаммоза?

Сиришким қулзуми туфон уриб ғарқ этти дарёни.
Кўнгулда дард кўпдир йўқтурур бирсиға дармони.
Дема ашқинг кўзимдин доимо оққай юрак қони
Амири ҳуснисен додим эшиткил Юсуфи соний
Бу уммид ила қурдим шоҳроҳинг узра биркоза.

Қачон шамсу қамар ўхшар сени ҳуснингга, эй маҳруй,
Қачон ранжур элига бир нигоҳингдек бўлур дору
Сенинг васфингга мазмун доим айлар Вайсий жустижў
Амири ишқмен, сен ҳусн шоҳи, эй камон абру,
(156) Кўнгул захмини пайкони хаёли айламиш тоза.

Жунун дашти ажаб муҳлик чиқарға жон ёвуқлашди,
Умиди васл андоғ чоғдаким имкон ёвуқлашди.

Жигар хуноби чехрам руди ашким жори андоғким
Сариф чехрамға сар чашмим соридин қон ёвуқлашди.

Лабига . . . .¹ оралаб ғунчаи хандон ёвуқлашди.
Дило, сен шиква қилма хўбрўлар эътирозидин

Азизи мисрсан, эй ҳусн шоҳи, оч ниқобингни,
Юзингни иштиёқида маҳи канвон ёвуқлашди.

Қўнгулни ғам фалосинда тузаб жон интизор ўлди,
Киши бўлғаймукин ёраб дегай меҳмон ёвуқлашди.

Тамасхур этма умр ўткармагимга, зоҳиди ғофил,
Сенга ҳуру қусури менга ул жонон ёвуқлашди.

Букун ул дайр пири истагай мақбуллик мендин
Фано обод ўлурму, мосиво вайрон ёвуқлашди.

Муҳаббат сабзаси пажмурда ўлди дил аро, ваҳким,
Биҳамдиллоҳ барин белға уриб, деҳқон ёвуқлашди.

Увайсий мард ўл бедори ғафлатға заиф ўлма,
Неча кун интизор ўлган ўшал эҳсон ёвуқлашди.

---

¹⁷ Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

(158) Қилурсен, әй санам, үзни биза ноошино токай,
Кўнгулда ошинолиғ кўпду қилғаймен ибо токай.

Висолинг хилватин ёд айларам шабрўз ҳар соат
Бу ёд этмакда жон мажруҳина доим наво токай.

Надин, әй шўх, бағрим қонидин афлок зарфинда
Бало жомида васлинг қатра ваҳким хобҳо токай

Дариг этма менингдек мустаҳиқдин зарраи меҳринг,
Кўториб қўл, аё хуршид, қилғаймен дуо токай.

Вухушу тайрсен ё ҳурдурсен, әй малак симо,
Етаолмай сўроғлаб дарбадар бўлмоқ гадо токай.

Зилолинг нашъасин топдим хаёли нутқи покингдин
Муяссар нораво хоби хаёл ичра равво токай.

Увайсий беркитибдур мисраи аввалға матлубин,
Ҳируфин мен доғи сизларға қилғаймен адо токай.

Кетти ул сарв суманбарким дилоромим эди
Базм айш ичра ҳарифи бода ошомим эди.

Нолау фарёдима оқил эли кулмак надур
Қим менга ҳам мунису ҳам шўхи гулфомим эди.

Кеча кундуз хизматин шойиста қилмоқди ишим
Ул сабабдин доимо ул бир қуши ромим эди.

Айб эмас холу хатин ёдида машқ этсам букун,
Қошлари ё, юзлари гул бода ошомим эди.

Туну кун қон йиғламоқдин манъ қилма кўзларим
Не учунким доимо ул субҳи бешомим эди.

(159) Бўлди хористон кўнгул боғи, руҳи гул келмади
Ҳам фиғон этмай нетай, ҳажрида булбул келмади.

Интизор ўлдим мени машшотаи то хастадил
Ноз ила анбарфишонлиғ зулфи сунбул келмади.

То думоғимдур муаттар ким келиб бўйи насим
Кўз тикармен телмуриб алвожи кокил келмади.

Кўнглум истар ҳар тараф жавлонгаҳи бибок ўлуб,
Тушгали занжири ишқдин бўйнима ғул келмади.

Ташналиғ афсун этибдур, соқиё, недур илож,
Найлайн муғбаччаи лаъли лаби мул келмади.

Қосидо, борғил бу дам бадмеҳрни куйи сари,
Бизлара номеҳрибон бегона кўнгул келмади.

Келгуси ҳар кунда Вайсий зорға минг кулфати
Бўлди хористон кўнгул боғи руҳи гул келмади.

Кўриб рашк оташин бир тун дили ғамнок сесканди,
Ҳароратдин қадам ер узра қўйдим, хок сесканди.

(160) Таваҳум бирла ёқ хирмон ўтин бағримга, эй шоҳо,
Чиқан оҳим шароридин хасу хошок сесканди.

Дамодам ишқ сиррин самъи дилга айлади ифшо,
Анингчун ақлу фаҳму ҳуш ила идрок сесканди.

Қочиб ғам ҳайлидин бўлдим масиҳо сори юзландим
Бу шўрангезлигдин етти қат афлок сесканди.

Уқубат бирла тўкди қоними раҳм этмай ул сайёд
Таним заҳмини кўргач оққали фитрок сесканди.

Агарчи бохабарсен фаши дасторингдин, эй зоҳид,
Ва лекин ботинингдин юз туман бебок сесканди.

Саломат аҳли, Вайсий бағри хунобингда ғарқ ўлгай
Сиришкинг қонидин бу дидаи намнок сесканди.

Висолинг ёдида бағрим тўла қон этмадим билмай,
Оқузуб ашки хун хумрони домон этмадим билмай.

Тирик юрмаклиғимдин таъни эл бисёрлар кўрдум,
Фидо жонимни ул зулфи паришон этмадим билмай.

(161) Магар билдим эски даҳрнинг то молу дунёсин
Фано йўлида дард аҳлига эҳсон этмадим билмай.

Дариғо, ишқ сирридин хабар топмас кишилардин
Фигону оҳу сўзонимни пинҳон этмадим билмай.

Саломат хонаси обод ўлмишким маломатдин,
Талаб айлаб кўнгул мулкини вайрон этмадим билмай.

Чиқиб саҳроларга арзимни айтиб санги хороға,
Гамимдин қон этиб бағримни маржон этмадим билмай.

Етар ҳар кунда юз махзун кўнгулга кулфати эғёр
Увайсий, нега аввал тарки жонон этмадим билмай.

Дилбаро, ўлтир, бошингдин мисли гардун ўргулай,
Ақлими барбод этибон мисли мажнун ўргулай.

Итларинг бағримни бурда қилди, танни реш-реш,
Жори айлаб қонларимни жома гулгун ўргулай.

То кўриб расволиғим ор этма, эй ҳуш маъдани,
Бовар эткил кеча-кундузларда макнун ўргулай.

Лабларинг ҳажринда бағрим лахта-лахта қон эрур,
Оқизиб кўз чашмасидин ашки нурхун ўргулай.

Соқийё, жон етти лабга, ваъда қил лаълинг майин,
Гарчи мен лаб ташнаи хуммор мамнун ўргулай.

Тангри халқ этмиш мени муфлис гадолардин, нетай,
Йўқ дирам, йўқ тоатим кўз ёши жайҳун ўргулай.

Демағил Вайсийни сен ул Вайсийи бехонумон,
Фаҳм қилғил ҳасратим, ҳоли дигар гун ўргулай.

Висоли ёдида дўстларга мен зор ўлдим ўхшайди,
Фироқ андуҳидин душманлара хор ўлдим ўхшайди.

Қаттиқ савдо тушиб бошимга мен бўлдим харидори,
Олалмай матлабим расвои бозор ўлдим ўхшайди.

Солибдур зулфи торин бўйнима ё бандалик товқи,
Ва ё исломи чинда, банди зуннор ўлдим ўхшайди.

(162) Қўнгул сиррин тила мазкур қилдим, кимга дод айлай,
Гулаҳ кимдин қилай ўзимга ағёр ўлдим ўхшайди.

Азалда руҳи нодоним суюбдур ёр ишқини,
Анингчин дарду ғам бирла гирифтор ўлдим ўхшайди.

Париваш сайри боғ этмиш тутиб ағёр илкини
Ки ғайр аҳли ҳама гул шохда хор ўлдим ўхшайди.

Нигоро ,не бўлуркин, мен ғариб васлингда жон берсам,
Неча кундур фироқ илкинда озор ўлдим ўхшайди.

Увайсий орзу қилмиш сенинг олдингда ўлмакни,
Тушубон мастлиғдин эмди ҳушёр ўлдим ўхшайди.

Ғамза тиғи бирла қабз эт, ёр қурбонинг бўлай,
Қаҳри мужгонингда дил афгор пинҳонинг бўлай.

Ишқ ўтин бағримға қилма ёқғил, аммо раҳм ким
Итларингға таъмаға дилдор бирёнинг бўлай.

То кўриб қаллож бизларға санам қилмас харид,
Умрими борича, эй бозор, ҳайрошинг бўлай.

Ушбу оқшом гул юзин васлин тилар жон булбули
Урма хоринг кўксима, гулзор меҳмонинг бўлай.

Қовма кўйингдин мени, лутфингға манзур ўлмасам,
То менга қилғил баҳам озор гирёнинг бўлай.

Ишқ ўти машқ ўлди, танға куфр этиб туш бўйнима,
Оташи дўзахда эй зуннор сўзонинг бўлай.

Ғайрдин дам урмағил Вайсиға то, эй лаб шакар,
Садқа ўл озорлик гуфтори нодонинг бўлай.

Не балоли чарх экан ушбу дун
менга ҳажрдин ватан айлади

Ватан ичра бор на тириклигим
Яна дардидин кафан айлади.

На билай бу Золни қасдини,
На билай бу чархни дардини

Бу улус қўлида қизил гули
Иликимда ғач тикон айлади.

Топа олмадим ки вафосидин,
Қоча олмадим бу жафосидин.

Биларам азалда муҳаббати
аёғим сари шикан айлади.

(163) Етуруб эдим бу ҳушу диним
қарасам санамни қошидадур.

Бу асир бўйнума куфр этиб,
Ики зулфидин расан айлади.

Чиқибон сувар ила ул пари
Бу кўнгул қушин қўла кўндуруб.

Олибон юзини ниқобини
Хати сабзасин чаман айлади.

(164) Етибдур ташналиғдин жон лабимға, май бер, эй соқий,
Зиёда бұлсин умринг дайр аро, ҳам давлатинг боқий.

Гирифторинг эрурким йўқ омон ҳижрон балосидин,
Омон топди балои хашридин жононим ушшоқи.

Сулуки ишқ аро овора ўлғонларға қил рухсат,
Хати иршод зоҳир айлади хуснингни авроқи.

Ҳазар ағёрдин қилмоқ керак, эй дил, висол ичра
Билурмусен ки жонон оғзиға то борди бормоқи.

Муҳаббат сирридин дам урма ҳар толибга нечунким
Кўтарғайму шутир борини юклар бўлса тайлоқи.

Ки бу идбаро иқбол 27
Етарму ҳеч ун хуршид турғанжо фалак тоқи.

Хаёлинг, Вайсий, ширин 28
Қозиб ул бестуни ғам қолмади чун . . . . . 29 тирноқи

27, 28, 29. Қўлёзмада очиқ қолдирилган.

Кўнгул боғи аро ҳусн аҳли жавлон айлаған бўлғай,
Бу вола ақлими хусниға ҳайрон айлаған бўлғай.

Саҳар вақти димоғимга насимидин етиб бўйи,
Тараҳҳум ушбу кун ул хатти райхон айлаған бўлғай.

Дило, сен ўтмағил³⁰ гафлатта ҳар тун бўлғил огоҳи
Мабодо фақр элига шоҳ эҳсон айлаған бўлғай.

Хабар берди бу туш рашк офатидин тун аро ваҳким,—
Бу оқшом ғайр элин қуйингга меҳмон айлаған бўлғай.

Дема саҳрода бўлган лолаи рангин фироқида,
Окон ёшим била гулгуни домон айлаған бўлғай.

Қоронғу бўлди олам, оҳким, иқбол тоқида
Мавосил кун қуёшим юзни пинҳон айлаған бўлғай.

Мунаввар айлади кўнглимни меҳринг, эй шаҳаншоҳим,
Ки гўё ҳажр шомин моҳи тобон айлаған бўлғай.

Увайсий, истама тандин тириклик ёр ағёра,
Бўланда ҳамнишин рашк ила қурбон айлаған бўлғай.

---

³⁰ Текстда «ўймағил».

(165) Ҳажр дуди бирла ёздим ушбу пайғом, эй пари,
Қайси соатда тушубдур сенга бу ном, эй пари.

Охтариб кўйингга бордим қочдинг, эй ваҳший, **мудом**,
Мен ғариб маъюсга ҳеч бўлмадинг ром, эй пари.

Ишқ хумдони аро мен мунда ўзни ташладим,
Сен фароғат боғида ваъданг эрур хом, эй пари.

Гул юзинг, наргис кўзинг, ширин сўзинг, мунис ўзинг,
Лабларинг мен хастағадур бода ошом, эй пари.

Дардлик кўнглимни мунда тоқатин тоқ айладинг,
Анда ўз кўнглунга сабр ичра саранжом эй пари.

Қилмадинг гаҳ-гоҳ бир номанг била кўнглимни шод,
Боғладим андоғ хаёлинг мисли эҳром, эй пари.

Сен каби сайёддин, Вайсий, халос ўлмоқ недур,
Кокилинг юз мен каби сайдиғадур дом, эй пари.

Садқа, эй ёр, висол илкида жомингга ўлай,
Ҳам фидо бўйи насимида паёмингга ўлай.

Истади аҳли жунун ишқ аро васлинг субҳини
Дард водисида мен ҳажр аро шомингга ўлай.

Истамон шод ила хуррамлиғ эса озодим,
То гирифтори бало ҳам эса домингга ўлай.

Барҳам айлаб қади долимни қадинг ёдида,
Боғ аро сояи рафтори хиромингга ўлай.

Бир табассум бирла сайд этти қамар симо пари,
Банди фитрок айлади ул шўхи бепарво пари.

Анбар осо кокилининг орази гулнориға
Қим ҳижоб айлаб солибдур бошима савдо пари.

Ақлу идроку фатонат барча гўё музмаҳил,
Ҳодими бунёди фитрот айлади зебо пари.

Бир юзин кўргач таҳайюр ичрадур кўз мардуми
Икки мафтун наргиси шаҳло солиб ғавво пари.

1166) Ҳалқа-ҳалқа турраи анбар шамими аждари
Айлади офоқнинг гўёки атр осо пари.

Бир такаллум бирла айлаб роҳи гуфторимни банд,
Лаҳза-лаҳза ўлтурубон айлағай ихё пари.

Орази гўё шафақ буржидин ўл янги ҳилол,
Кўрсатибон айлади хушхол ҳам воло пари.

Партави ҳусни қуёшдек тийра кулбамдин гузар
Айлади ногаҳ яна келгайму ул раъно пари.

Нола айлаб Вайси истар . . . ³¹ бу пулзор ичраким,
Ҳеч борму ошиёнинг ҳам яна маъво пари.

---

³¹ Қўлзмада очиқ қолдирилган.

Биҳамдиллаҳ саодатдур менга ул дўст пайғоми
Хаёли лавҳидин зоил эмас чунким гуландоми.

Забоним шонаси, эй соқий, юрмас назм торина,
Начун нутқи шакаррези хумори бода ошоми.

Шикибо масканин семоб обод этса, эрмас тонг
Туроби остонинг фавжи дард аҳлиға ороми.

Ниқоби сунбулингдин таъни пинҳони насими гар
Қарам фазлидин ўлса то хувайдо бўлса пулфоми.

Дема, эй зоҳир аҳли, доимо бебода маст ўлдунг,
Кўнгул боғида ғам муғбаччасини илкида жоми.

Туганмас донаи ғам дил қўшиға қувват ҳар соат,
Қоча олман фироқидин умиди васл эрур доми.

Кўруб расволигим тонг этма, зоҳид, боғи ҳуснида
Гирифтор этти Вайсин дилбарини чашми бодоми.

Телмуриб қон йиғлаюб мен ошиқона кўз тутай,
Юзи пул, лаъли лаби мул жона-жона кўз тутай.

Уйнатиб келгай самандин, эй улус, манъ айла кўз
Интизориди қолон шўҳи замона кўз тутай.

Ғам танаум эрди доим фурқати дилдор аро
Васли хонидур букун хурди калона кўз тутай.

(167) Қимса бадгўёнидан топти кўнгул ҳардам вафот
Ҳар сўзидур бир масиҳ ширин забона кўз тутай.

Зоҳидо, кўз тутмагимдин келмасин сенга ғубор,
Сирри ихфоси аниким бегумона кўз тутай.

Сифлаи дундин букун ашким бўлибдур лолагун
Ҳам ўзи сарроф ҳам бо имтиҳона кўз тутай.

Пайкари бадхол равзан зоҳир ўлмиш бешумор,
Жумлаи суроҳдин руҳи равона кўз тутай.

Бошима солса маломат қушлари кошонаи,
Ишқида ашкимни айлаб дона-дона кўз тутай.

Соқиб, ўлтирса, соғар бер Увайсий илкина
Чеҳраи майдин ки акси меҳрибона кўз тутай.

Не ажаб гар ит каби йўқ эрса оромим мени,
Васлсиз ҳижрони они, субҳсиз шомим мени.

Чарҳи янглиғ изтироб ила ишим бўлди мудом,
Солғани ҳижрон аро сарви дилоромим мени.

Дурри ашким донау кўз халқаси домим мени.

Бўлғали холу хати зулфинг кўзимга жилвагар,
Поймоли лашкари қуфр ўлди исломим мени.

Номи Вайсий котиби қудрат ёзарда гўйиё
Бўлмиш ҳижрон аҳлини сардафтари номим мени.

---

³² Қўлёзмада очиқ қолдирилган

(168) Чаманда гул юзига қул, қадига сарви озоди,
Кўзу зулфиға наргис бирла сунбул бир паризоди.

Ҳумойи авж иззат соясин то бошима солди,
Бошимни кўкка еткурди ҳам ул дам қилди имдоди.

Эшиб зиннори зулфин доми холин айлабон дона
Кўнгулни қушларини сайдиғадур турфа сайёди.

Ҳақиқат рамзидин бир нуқта изҳор айласа, гар ул
Кўнгулдин сабру тоқат борди бошдин ҳуш барбоди.

Бериб жон лаъли ҳардам кўзлари қасди жон олмоққа
Ажаб бевоб шўҳу қаҳри лутф омизи жаллоди.

Юзу зулфу қаду раносини кўрганда, дермишмен
Ҳам ул гулдир, ҳам ул сунбул, ҳам ул бир нахли
шамшоди.

Бир оқшам маст бепарво келиб кўнглимға ўт солди
Ҳазин жонимға ончи қилди бедод узра бедоди.

Ёмон кўз тегмасин деб ошиқин кўнглин спанд этти,
Бу найранг ила куйдирди ким ул шогирди устоди.

Малаклар дода етти Вайсини оҳи фиғонидин.
Фироқингдин етишти чарх узра оҳу фарёди.

(169) Кўнгул оинасини кўрмадим зангордин ғайри,
Анга сайқал бералмас рашки ул дилдордин ғайри.

Нечунким рашк ботин, лутф музмардур хушо, эй дил,
Топа олмон базохир доимо озордин ғайри.

Ҳақиқат рамзидин савдо агар қилса харидори,
Муҳаббат расмида йўқтур кун бозордин ғайри.

Нечук дод айламай, дайр ичра ул муғбачча довринда
Борарға тоб этолмай, кўрмадим ағёрдин ғайри.

Кел, эй соқий, муҳаббат жомини пур айла ҳусниға
Неча кундур кўзу, кўнглим эмас хуммордин ғайри.

Мабодо ул санам васлиға мақрун айласа бир кун,
Демон ким, зоҳидо, бўйнимға сол зиннордин ғайри.

Увайсини фиғонин ёнмоғи ончи маҳол эрмас,
Сочи сунбул, юзи гул, бўйи мул гулзордин ғайри.

Мендин сўрасанг, шўҳи замондин гафурай,
Изҳор этибон дарди ниҳондин гафурай.

Ҳусниға ниқоб айлади ул дилбари зебо,
Маҳрум кўзум ашки равондин гафурай.

Кўп йиғладиму бўлди мукаррар йиғи мендин,
Бағрим гули қат-қат киби қондин гафурай.

Бежон бўлубон ётти бу шикаста дил ила,
Эй тан, сенга бу руҳи равондин гафурай.

Гулзора етиб гаҳ фалак рашк насими
Умид гулин боди хазондин гафурай.

Юз шукрки, шоми саҳарим субҳи ёвуқдур,
Хуррам бўлакўр ғунча даҳондин гафурай.

Вайсийи гадо бир неча кун елди, югурди,
Ҳаргиз демади шоҳи жаҳондин гафурай.

Нечук жонона истиғно била куйдурди афъоли
Учолмас дил қуши ҳар ёна сўзондур пару-боли.

(170) Тараҳҳум айлағай шояд кетар вақтимда ул дилбар
Ажаб эрмас, агар қилсам таним йўлида помоли.

Кўзи жаллоди бераҳми ажойиб шўх бепарво,
Солур дин мулкиға ғорат ўшал ҳинду бача холи.

Висоли орзусида берурмен кеча-кундуз жон,
Агар бўлса муяссар то ўзум ҳайрон, тилим лоли.

Кўнпул сен истама ҳусн аҳлидин махсуслиғ, ваҳким,
Фаровондур сенингдек неча куйида қади доли.

Нечукким эътироз этмай, сенга, эй соқийи даврон,
Таваққуфдур менга қолғонда соғар ғайрадур холий.

Қадам, фикр этмайин қўйма фано йўлиға, эй зоҳид,
Ютар қон косаи ғамдин будур Вайсийни аҳволи.

Бу оламга келиб ҳар одамиким сурди даврони
Бўлубдур ушбу дунё бу жаҳонга турфа зиндони.

Била олман ёрурму субҳи иқболим висолидин
Адо қилди мени бир дилрабони шоми ҳижрони.

Ибороти ғамимда гар хатои бўлса, афв этгил,
Сенга бир зарра изҳор айлайин, эй маънийи кони.

Кел эй ҳамдам, букун сен ҳамнафаслиғ истама, лекин
Тириклик менда йўқ жононга жоним бўлди қурбони.

Табибо, сен даво топмакни қилма ихтиёри ким,
Муҳаббат дардиға ҳеч кимса топган йўқту дармони.

Ниқоби сунбулунг ичра юзинг тимсоли андоқ ким
Қаронғу кечани равшан этибдур моҳи тобони.

Увайсий, 'эътиқод оламга қўймоқлиғ хатоидур,
Келиб сен ушбу дунё ичра билсанг мисли меҳмони.

(182) Эшиткил, мен берай бир неча зикрингдин хабар, тақсир,
Тараххум бирла сўрғил ҳолими, эй лаб шакар, тақсир.
Азалда қилди иқболинг худойим мутабар, тақсир,
Билурменким халойиқ ичра сен бир шери нар, тақсир,
Мурувват кўз била мен хастаға қилғил назар, тақсир.

Сиях дилмен мунаввар айлағил кўнглимни, эй моҳим,
Начунким сен эрусен дўстлиғ бобинда дилхоҳим.
На бўлғайкин, агар бўлсанг ғариб ҳолимдин огоҳим,
Дуогўйинг эрурмен кеча-кундуз, эй шаҳан шоҳим,
Кўриб расволиғимни айлама мендин ҳазар, тақсир.

Хабар сўрсанг менингдин ушбу олам хору зорингмен.
Ажаб иқболсиз маҳрум сендин дил фигорингмен,
Маломат қушлари бошим ўза мажнун ишорингмен,
Мурувват айлағай деб рўзи шаб умидворингмен,
Сени олдингда равшандир ҳама зеру забар, тақсир.

Сени, эй лайливаш, гар кўрсаким аҳволи мажнундир,
Фироқинг ичра ҳар кимдур кўзини ёши жайхундир,
Ғанидурсен, сахийдурсен, саховат сенга мақрундур,
Неча мендек гадолар ушбу даргоҳингда мамнундур,
Мени маҳрум этанлар, шум рақиблар дарбадар, тақсир.

Букун табиятим матлуи жонондин тамошо қил,
Бу манзуми шиорим лутфи эҳсондин тамошо қил.
Муҳаббат жўйборин оби ҳайвондин тамошо қил,
Ҳалокат жамъини чоҳи занахдондин тамошо қил,
Ўгурмак рашк тобин чархи даврондин тамошо қил.

(183) Юзинг миротиға ким сайқали аҳсан на ҳожатдур,
Куйуб хокистор ўлғонларға то пулхан на ҳожатдур,
Вухушу, тайри хомун қалъаи охан на ҳожатдур,
Гули наврастинга булбул киби шеван на ҳожатдур,
Жўр ўлуб қумридин зери пулистондин тамошо қил.

Кўзунг бир барқи офат солди ўт элга сочиб, эй шўх,
Мени мажнун жушун тумори бўйнуғга тоқиб, эй шўх,
Баҳори оразинг чун йиғларам дамдам боқиб, эй шўх,
Тўкуб кўздин ёшим, бағримга ишқ ўтин ёқиб, эй шўх,
Муҳаббат обу-тобин сабза райхондин тамошо қил.

Малоҳат маъдани ичра эрурсен барчадин аъло,
Фасоҳат шаккаристониди сенсен тутидин гўё,
Паришон айла зулфинг, айласун ҳуснунг уза ғавғо.
Рақибни русияҳлар кўрмасин меҳри руҳинг асло.
Ёшурмоқ талъатинг хуршиди рахшондин тамошо қил.

На бўлғайким мукаллиф ўлсанг, эй соқий, бу хуммора,
Қадаҳ тут шуълаи ҳижрониди ўлган сазовора.
На айлай оҳким иқбол шоми солди идбора,
Замона аҳли сен ким базм аро ул шўх агёра,
Бир ончи соғари лутфи фаровондин тамошо қил.

Улус жамъиятида йўқ анингдек ёри бемеҳри,
Қоши — ё, кирбики — ўқ, кўзлари — жаллоди бадқаҳри.
Табибо, жисми бемора даводур ўқлари заҳри,
Кўнгул онсиз эрурким, дўзах ўлмуш менга бу даҳри,
Ки финнори сақар, сўзони ҳижрондин тамошо қил.

Раводур менга васфинг фикри бирла жон фидо қилмоқ,
Раво эрмастур, эй шоҳ, нозим аҳлин камбаҳо қилмоқ.
Адулар таън тоши бирла кўксумни яро қилмоқ,
Тилайдур бу гадо хар лаҳза лутфунгдин даво қилмоқ.
Тилаб рамзини бу Вайсийн нодондин тамошо қил.

Йўли сори телмура-телмура
     кўзим интизори қачанғача*,
 Эта олмай ул оёа ҳажрида
     Дили беқарори қачанғача.
 Неча кун бўлиб яна неча ой
     Мени ҳеч ёдиға олмамиш.
 Мен ўзим ғарибу ҳазинаям
     Ҳазар ила ори қачанғача.
 Деди ҳақ каломида бандага
     Ки азал кун уфу биаҳдикум³³
 Бу эмас эди сўзинг, эй пари,
     Ўз аларни ёри қачанғача
 Саҳар оху дард ила ўргамен
     Ёпишур фалак сари офати.
 Ўзими фироқи аро кўриб,
     Бу кўнгул шарори қачанғача,
 Мени ҳурмат этмайин ул ниғор,
     Кўзини солиб ўтди ғайрга.
 Қилур эрса ғайра бир илтифот,
     Ғами бешумори қачанғача.
 Бири фурқату, бири яъслиғ,
     Мени ўртамиш бу мақом аро.
 Кўп эрур умид ани меҳридан
     Фалак ихтиёри қачанғача.
 Менга дўстдан етадур сазо,
     Яна душман айлади маъюс.
 Иккисин даҳонида мен сари
     Сўзини қачанғача
 Мен агарчи кўнгли шикастмен
     Хараминг мен, эй маҳи худнамо.
 Йўли сори телмура-телмура
     Кўзим интизори қачанғача.

³³ Аҳдларингга вафо қилинглр.

* Бокий Насриддинов қўлидаги «Мажмуатушшуаро» қўлёзмасидан олинган.

МУНДАРИЖА

Увайсий	5
Забонингни кетургил, эй шакарлаб, тўти гуфтора	15
Меҳнату аламларга мубтало Увайсиймен	16
Замона кулфатидин бу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди	17
Расво бўлур гар ўлса кими мубтало сенго	18
Соқиё, берки букун васл алида жом менго	19
Эйки, хуршиди жамолингдин мунаввардур менго	20
Ғаминг унс, дардинг ватандур менго	21
Гулшани даҳр ичра барча шоду қайғудур менго	22
Истадим жононани жондин кечиб ҳирмон аро	23
Бўлди жон пайдо анго ҳар ким бўлур жондин жудо	24
Деди бир кун менго ул маҳвашим, эй шўҳ бепарво	25
Ёр базм оролиғинга дарди пинҳоним фидо	26
Кирмасам майхона аҳли ичра армондур менго	27
Айт-айин лутф айла сўр дўст, бу ҳолимни сенго	28
Бир шўҳи замон кўрдим дилбарму экин оё	29
Жонон саридин келмиш ваҳ ғамму экин оё	30
Баҳтим кўзига уйқу мавзунму экин оё	31
Ғамзаи меҳробингга мужгонинг айлар иқтидо	32
Қилдим дуои ҳар саҳари илтижо сенго	34
Эй маҳлиқоки, мунча тағофил надур сенго	35
Бул машомим олди ул зулфи муанбардин ҳаво	36
Қовди куйини ити, олди бу оҳимдин ҳаво	37
Худовандо, дилим қуфлини очғил мен бўлай гўё	38
Кимдурур ишқини, жоно, ошкор этмаз сенго	39
Ҳажрида хушнудмен қонимни гулзор айласа	40
Ёр бир соат мени ҳусниға меҳмон айласа	41
Бағрими қони лаби лаъли бадахшони фидо	42
Жисмими риштаси, эй ишқ, ўшал тоба фидо	43
Ёр, манъ этма мени, Мажнун керакмазми сенго	44
Ёзма туморингни умр, эй гул керакмазми сенго	45
Ёр келдинг ошнолиғ таркин афсардур сазо	46
Олса ул гулчеҳраи бу кимга шевандур сазо	47
Келмагай Фарҳоду Мажнун олама ибрат менго	48
Эй дил, умидинг узки, етишмас карам менго	49
Ишқа ким тушти ўшал тушти ғами гирдоб аро	50
Ёр шавқиний чекармен доимо маскан аро	51
Юз ганжи уза кокили афсун тамошо	52
Ёримни букун илкида шамшири тамошо	53

Қир базмига жононими май нўши тамошо	54
Ўгур жабра қўшуб, эй чарх, пуртобингга салламно	55
Кўруб ул донаи холинг, дедим домингга салламно	56
Васлини жононадин сўрдинг букун, эй дил, чаро	57
Жон тасаддуқ бошинг узра чирмаган дасторинга	58
Сахроға қиқиб қилғали, эй ёр, тамошо	59
Эй дил, букун илкинга ол шаҳ эткан иҳсондур адаб	61
Сўрмадим аҳволинги, дарди фаровон андалиб	62
Қили ул машриқ саридин ўзни изҳор офтоб	63
Ой юзингга қилмағил зулфи паришонинг ҳижоб	64
Айласам кутохлиғ сен айла пинҳон, қилма айб	65
Жумлаи ушшоқа, эй дилбар, жамолинг офтоб	66
Мурғи жон дам ура олмаски гулистон соғиниб	67
Кўнгул тоқида бир меҳроб абру кўздадур ғойиб	68
Қолмадим юз кулфата, дилдор, озоринг сабаб	69
Тушму ё бедорлиғ келди париру тебраниб	70
Кўзумга дард арусин мунда зебо айлагил ёраб	71
Шукри лиллаҳ ҳусни рухсоринг менга бўлди насиб	72
Эй гул, жигарим қони узорингга муносиб	73
Тушти жудолиғ ушбу кун девона бўлдим чарх уруб	74
Танграм деди дард аҳлини дармон қаноат	75
Дилимни истасанг, дилбар, хаёлинг бирла ҳар соат	76
Қачон кўрсамки маҳбубим алинда жом ҳар соат	77
Дунёни бугун давр ила даврони ғанимат	78
Тағофил бирла қон тўкмакли мужгонинггадур одат	79
Сен, эй халқ, қаҳқаҳа бирла кулганинг менга кулфат	80
Фалак чархингни кажравлиғидин этма ростга рухсат	81
Зулфунг хаёли бул кун кўнглумдадур ҳаловат	82
Билсанг мени жононими деҳқони муҳаббат	83
Кўнгулни мосиводин пок қилдим, ёр маскан тут	84
Дило мажнунлиғ этма, ишқинг сиррини пинҳон тут	85
Интизор ушшоқлар ўлди Нигор уйғондиму	86
Шифо расмин тузубон, эй табиб, ишқингда бемор эт	87
Таним захмига дўстлар новаки нозик бадан боис	89
Жон олурда наргиси ул тири мужгон бирла баҳс	90
Бу ҳижрон зулмати ичра нечалар моҳға муҳтож	92
Жон ила васфин китобиға бўлур шероза руҳ	93
Осийдурурки деса у чангу рубоб талх	95
Куйиб кул қилди жисмим ишқ ўти, мен кимга айлай дод	97
Тиларлар аҳли олам доимо дилдордин хушнуд	98
Билмадим қайси пари қилди бу гуфторимни банд	99
Қолгонда менга ўзни чунон айлади жаллод	100
Қайси қулдур қилмағай сарви хиромингни ёд	101
Қаю ақл эрди истар доимо жононадин беҳбуд	102
Ёзмагимда васфини қилди нечук тоқат хирад	103
Мен хастаи зорингни бирор айламадинг ёд	104
Мени, мискинни билмон халқ доим имтиҳон айлар	106
Сенингдек шоҳға мендек гариб беватан йиғлар	107
Ошкор ўлур бул кун табъи шеъри пинҳонлар	108
Рухинг узра ики гисуйи шабрангинг тутошибдур	110
Жамолинг офитоби ваззуҳодур	111
Ваҳм қил, жонон, жунун тоши бу афғонимдадур	112
Жонсўз ажойиб санами ғайр мукаррар	113
Найдаин билмонки, банд ўлди юзумга боблар	114

Юз сазо жон бермадим олдила восил чоғлар	115
Эй Саййиди олий, тўти гуфтор	116
Хаёлинг бирла ишқинг бу вужудим хона тутмишлар	117
Бу ушшоқ аҳлини қасдина ким саф чекти мужгонлар	118
Ёзаин бир неча сўз пайрави бўлсун ул ҳур	119
Кўзларинг фироқида танда лолагун қонлар	120
Кўнгул сайд этгали бир қотили жононавор ўйнар	121
Эшитгил арзи аҳволимни, эй шоҳи жаҳон, тақсир	122
Қўй қадамни кўзга, эй жонона, дийдам мунтазир	123
Қаю майхона сори юз қўянлар шоҳлардурлар	124
На ошиқларки жонон йўлида помоллардурлар	125
Кўзум ойинаси хуршиди рухсорингадур ожиз	126
Туш аро жонона зоҳир бўлди жонон ичра боз	127
Биз ғариблар хонасиға ногаҳон хуш келдингиз	128
Ишқ аҳлиға ярошур доимо сўзу гудоз	129
Гул юзунг, эй гунча, ул кун ошкори бир нафас	130
Мўҳаббат расмини билмакли ҳар жононадин келмас	131
Кўзума май жилвасиким илкима соғар ҳавас	132
Найлайинким телбаликдин бизни дилдорим демас	133
Мени фарёлу зорим ҳайф ул дилдорима етмас	135
Бу кун воқе аввал, недур шўх жононим аччигланмиш	136
Мени маҳбубим, эй дилбар, ўшал ном ичра ястанмиш	137
Кўнгул пироханин Юсуф киби ғам илки чок этмиш	138
Раҳм қил, ёраб, фалак моҳимни пинҳон айламиш	139
Ёр куйини ити бўлсам, мени ким зор, кош	140
Айладинг изҳор базм оролининг, эй бағри тош	141
Ҳаё пайкига пайғом айламоғинг ихтиёр ўлмиш	142
Нигоро, орзу ҳуснингга кўнглум дилфигор эрмиш	143
Бу кун бу табъи номавзун васфингни хаёл этмиш	144
Ул жилава малоҳат қади рафторинга махсус	147
Раҳм этиб, ёраб, мени сен айла жонондин халос	148
Ваҳ на шевандурки лаъли ноб этибдур эътироз	149
Айлайин мен андалиби зор гулзоримға арз	150
Жондин ўттум нафаси ёрими жонимға иваз	151
Гунчани ёд айламакда, ёр, гулзоринг ғараз	152
Дардим афзун бўлди, ишқимни гумон эттим ғалат	154
Ишқ иршоди эрур авроқи дилбар топса хат	156
Эй, зиёну суддин ихрож мажнунвор лафз	158
Сигмадим оламға билмон қуйи дилбардур васеъ	160
Истасанг ишқ этма, эй дил, сабру самондин тамаъ	161
Қаю толеъда эрдим, эй санам, васлингға етган чоғ	162
Дило, макруби жонон ўлма улдур кор сўзонлиғ	164
Йиғламай кўз абри доим ўтти хандонлиғда ҳайф	165
Шоҳ аҳлиға ярошур доим эҳсон ўйнамоқ	167
Тағофил бирла қаҳрв ғамзалардур аҳли майдонинг	169
Аё, дилбари лаъл нобим менинг	170
Жафосин чекмайин бўлмас муяссар сенга жононинг	171
Бу жаҳон боғида йўқдур гулузоримдин бўлак	172
Машуқ эрмас бўлмаса васл ичра нози кўндаланг	173
Мени расво қилан кимдурки, бир симин бадан нозик	174
Гул эмас то бўлмаса олдида хори кўндаланг	175
Бўлмағайди то паришонлиғда зебо кокилинг	176
Тўбидин эҳсон эрур дилбар қади зеболининг	177
Ишқ куфр этти мени бўйнымда зуннорин кўрунг	178

Кўзи хунхор ёрим жони қурбонимдадур майлинг	180
Бўлди олам гарчи ул шабранги дилбар кокилинг	181
Жунун тоши бу тун афғон аро, жонон, таваҳҳум қил	182
Банд ўлғалики, зулфи паришонадир кўнгул	183
Дилбаро юзинг узра кокилинг паришон қил	184
Бошимда мисли гардундек санам савдосидур нозил	185
Ғаминг аҳли ўтидин бошимга тож эткали мойил	186
Сучукликдин дейинму лаъл нобингга шакар дохил	187
Тириклик расмини оламда кўнгли шоддин сўргил	188
Келибмен дарғаҳингга шоҳи ҳубоним қабул этгил	189
Фироқинг қилли афсун, дилбарим, мақсадга еткургил	190
Умринг баҳорида ёди хатти райхон қил	191
Уфтодалара мунча тағофилки надиндур	193
Кўринди дил аро бир дилкаше жонона бенгзаттим	194
Дурафшонлигга лаъли нобини гуфтора бенгзаттим	195
Не тонгдурким жунун саҳросида чархи самоъ урсам	196
Таваллуд ўлдиму ул дам ғами шўҳи замон кўрдум	197
Фусуни ҳуш ўлибменким паризодимни согиндим	198
Журм бўлғайму иваз назми забон келтурмишам	199
Меҳринг ўлса соқи бир дафъи хумор этмазмидим	200
Ёраб ул паймон шикан дилдора ошиқ бўлмишам	202
Бир пари пайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам	203
Йўқ мен каби ишқ ичраки хуни жигар ўлғон	204
Найлай бу ҳазин кўнгулма ишқинг хабар ўлғон	205
Ёр рухсоринг кўриб гулзор раъноланмасин	206
Ўзга сўз зикр айласам гуфтор раъноланмасин	207
Оразинг зеб айло то гулзор раъноланмасин	208
Қай куни учради бир шўҳи суманбар мавзун	209
Лабинг эрмиш сени жонбахш масиҳо мавзун	210
Даргоҳингга, эй шаҳ, мени девона келибмен	211
Мунча бўлди сан мим ул қади қомат мавзун	212
Бошим кўкка етибдур, эй шаҳим, бу илтифотингдин	213
Фигони, айб, оҳу таъна бир бечора маҳзунмен	214
Васл ўлса жаҳон хўби фироғинг согинурмен	215
Дилбаро, ҳусн ичра сендек йўқ жаҳонда нозанин	216
Хаёл этмакда ақлим сенга ҳайрондур, нучук қилсун	217
Қатл этмакликка гулгун кийди ул симин бадан	218
Муҳаббат ўғини жисмимга ёқ, бағрим кабоб ўлсин	219
Тенграм мени не айласа, бечора турурмен	220
Бошимга оҳни тож этти ҳижрон	221
Ғам тунин равшан қилан ш мъби шабистониммукин	222
Дайри беисбоғ бу номуддаодин доғмен	223
Ҳажр аро булбулдаин қилгон наводин доғмен	224
Қон югармен дамбадам жабр ила доно илқидин	225
Йўқтурвр холий дили девона хоро захмидин	226
Қошларинг қибланомалур, назар этмай нетайин	227
Ёр куйига етибон ватан этмай нетайин	228
Чарха тутма ҳажринги, оҳу фиғон кўзғолмасин	229
Урма дам, бедард аҳли, дилда ғам кўзғолмасин	230
Ишқ баҳрин қаърида улдур дури яктосидин	231
Сениндин, нигоро, хижолатдамен	233
Бўлди булкун менга ул сарви хиромон ўтру	234
Бу дили вайроналар мемоинг айлар орзу	236
Қай куни бўлуб менга дард ногаҳон ўтру	237

Кўрунди бир парирў кўзга ё наврас ниҳолимму	238
Эй санам, ихфолигим изҳоринг айлар орзу	239
Бўлдим мени мотамзада ул шоҳдин айру	240
Йўлиқдим букун мен парирўлара	241
Қолдим балоя, кўнглумни бердимки ёшқа	242
Бўлдум дучор кўнгли қаттиғ, бағри тошқа	243
Бу нодонлар аро оқил эли бўлгунча мажнун беҳ	244
Рақиблар сори ўқ отиб, мени — ўлганни ўлдурма	245
Бу кун арз айлағай мендек гадолар подшоҳига	246
Хоки раҳ бўлғил, санам йўлида раҳбар бўлгуча	247
Жон берурмен текса минг кулфатки жонон йўлида	248
Шикаст ободлиғ бул аҳд ила паймон заруринда	249
Оҳ, гулрухсор жонон хордурмен ишқида	250
Бошинг савдоси бўлса ишқ бозориға ўргатма	251
Хиром айлар гулистон ичра ул мастона-мастона	252
Дерам сир кунжидин, эй ишқ, сен ағёра билдирма	253
Эй, мени беҳисоб инжитма	254
Қулоқ солғил ғаминг тоғила сенга айлағон роза	255
Жунун дашти ажаб муҳлик чиқарга жон ёвуқлашди	257
Килурсен, эй санам, ўзни биза ноошино тоқай	258
Кетти ул сарв суманбарким дилоромим эди	259
Бўлди хористон кўнгул боғи, руҳи гул кемади	260
Кўриб рашк оташин бир тун дили ғамнок сесканди	261
Висолинг ёлида бағрим тўла қон этмалим билмай	262
Дилбаро, ўлтир, бошингдин мисли гардун ўргулай	263
Висоли ёдила дўстларға мен зор ўлдим ўлшайди	264
Ғамза тиғи бирла қабз эт, ёр, қурбонинг бўлай	265
Не балоли чарх экан ушбу дун менга ҳажрдин ватан айлади	266
Етибдур ташналиғдин жон лабимға, май бер, эй соқий	267
Кўнгул боғи аро ҳусн аҳли жавлон айлаған бўлғай	268
Ҳажр дули бирла ёздим ушбу пайғом, эй пари, ...	269
Садқа, эй ёр, висол илкида жомингга ўлай	270
Бир табассум бирла сайд этти қамар симо пари	271
Биҳамдиллаҳ саодатдур менга ул дўст пайғоми	272
Телмуриб қон йиғлаю мен ошиқона кўз тутай	273
Не ажаб гар ит каби йўқ эрса оромим мени	274
Чаманда гул юзига қул, қадига сарви озоди	275
Кўнгул ойнасиин кўрмадим зангордин ғайри	276
Мендин сўрасанг, шўхи замондин гафурай	277
Нечук жонона истиғно била куйдирди афўли	278
Бу оламға келиб ҳар одамиким сурди даврони	279
Эшиткил, мен берай бир неча зикрингдин кабар, тақсир	280
Букун табиятмн матлау жонондин тамошо қил	281
Йўли сори телмура-телмура кўзим интизори қачанғача	283

МУҲИМ ТУЗАТИШЛАР

Бет	Қатор		Босилган	Ўқилиши керак
	Пастдан	Юқоридан		
9	15	—	Мадзан	Маъдан
11	7	—	сўрди	сурди
11	6	—	жаннат	жанната
15	3	—	қосил	ҳосил
32	—	1	Ғамзи	Ғамзаи
40	—	3	жанон	жонон
43	7	—	гирия мен	гирияма
50	—	7	сомего	сомеъо
52	—	4	дипи	дили
61	6	—	куфт	куфр
64	2	—	қилинг	қилдинг
75	2	—	нафас	нафс
89	—	3	зайроналиғ	вайроналиғ
94	—	6	дуврон	дурмен
105	3	—	бугрини	буркини
132	6	—	каче	кеча
149	—	4	риштам	риштаи
164	11	—	тибри	бир
177	—	1	аҳсан	аҳсан
185	—	1	гардунек	гардундек
198	7	—	ҳодиси	ҳадисе
263	7	—	нурхун	пурхун
272	4	—	қўшиға	қушиға
280	8	—	ишоривмен	ишоривмен

К заказу 1029